

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ν. ΧΩΡΑΦΑ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
46α—Οδός Σταδίου—46α

1935

1935
ΧΩΡΑ
ΙΣΤ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ν. ΧΩΡΑΦΑ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΚΑΡΑΓΙΩΣ
15 ΣΤΑΔΙΟΥ 45

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
46α—Όδος Σταδίου—46α

1935

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιο-
πωλείου τῆς «Ἑστίας».

Τυπογραφεῖον ΠΑΡ. ΛΕΩΝΗ — Περικλέους 30.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

1. Σχέσεις κατακτητῶν Τούρκων καὶ κατακτηθέντος Ἑλληνισμοῦ.

Συμφώνως πρὸς τὴν Ἰσλαμικὴν θρησκείαν μόνον οἱ Μουσουλμάνοι δύνανται νὰ εἶναι πολῖται τοῦ Ἰσλαμικοῦ κράτους. Οἱ μὴ τοιοῦτοι οὐδενὸς δικαιώματος ἀνθρωπίνου ἀπολαύουν. Ἐξαιρετικῶς εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ Ἰουδαίους ἐπιτρέπεται νὰ ζοῦν μετὰ τῶν πιστῶν ἀποτελοῦντες κράτος θρησκευτικὸν προσηγορημένον εἰς τὸ Ἰσλαμικόν. Ἔνεκα τούτου τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος μετὰ τὴν κατάκτησιν ἀπέτελεσεν ἴδιον κράτος με ἀρχηγὸν τὸν Πατριάρχην, εἰς ὃν ὑπήχθησαν καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι ὑποτεταγμένα χριστιανικὰ ἔθνη. Παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ Ἕλληνες ἐστερήθησαν τῶν κτημάτων των καὶ ὑπεβάλλοντο εἰς μυρίους ἐξευτελισμούς, ταπεινώσεις καὶ αὐθαιρεσίας. Ἐκ τούτου ἄλλοι ἔφυγον, ἄλλοι ἠλλαξοπίστησαν, ἄλλοι ἐτρόπησαν εἰς τὰ ὄρη, οἱ δὲ ἀπομεινάντες ἔχασαν πᾶσαν διάθεσιν πρὸς ἐργασίαν. Συνεπῶς ὁ Ἑλληνισμὸς ἐμειώθη κατὰ πολὺ.

2. Μείωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Αἷτια ταύτης ὑπῆρξαν α) ἡ ἀποδημία τῶν λογίων, β) ἡ ἀποδημία τῶν προυχόντων, γ) ἡ βιαία ἐξισλάμισις καὶ ἰδίως ἡ διὰ τοῦ παιδομαζώματος, ὅπερ ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1638, καὶ δ) ὁ ἐκούσιος

ἔξισλαμισμὸς γινόμενος καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἀφορήτων καταπίεσεων καὶ διότι ὅλα τὰ μεγάλα ἀξιώματα ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἔξωμότης.

3. Ἐκκλησιαστικὴ ὀργάνωσις τοῦ Ἑλλ. ἔθνους κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας.

Ἡ ἀνέκαθεν ὑπάρχουσα διοικητικὴ αὐτονομία τῆς Ἐκκλησίας διετηρήθη καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου εὐθύς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀνηγορεύθη Πατριάρχης ὁ Γεώργιος Σχολάριος (Γεννάδιος), ἀπενεμήθησαν δὲ εἰς αὐτὸν αἱ καὶ πρῶν συνειθισμέναί τιμαὶ καὶ ἐχορηγήθησαν τὰ αὐτὰ προνόμια ἠϋξημένα λόγῳ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ὁσμ. κράτους. Ἀνεγνωρίσθη δηλ. οὗτος οὐ μόνον ὡς θρησκευτικὸς, ἀλλὰ καὶ ὡς πολιτικὸς ἀρχηγὸς ὅλων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Αἱ ἐκ μέρους τῶν Τούρκων παραβιάσεις τῶν προνομίων δὲν ἔλειψαν. Ἄλλ' ὅμως ὁ ἰσχυρὸς πολιτικὸς ὀργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπροστάτευσε τὸν δεινοπαθοῦντα λαὸν καὶ ἐφρόντισε περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεώς του καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς γλώσσης του καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεώς του.

4. Οἱ Φαναριῶται.

Οὗτω ὀνομάσθησαν οἱ ἐν Κ)λόλει πρόκριτοι τοῦ Ἔθνους, οἱ κατοικοῦντες εἰς Φανάριον περὶ τὸ Πατριαρχεῖον. Οὗτοι διεξήγον μετὰ τοῦ Πατριαρχείου τὰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις, προσελήφθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς γραμματικοί, κατόπιν δὲ καὶ ὡς διεργμηνεῖς καὶ μυστικὸσύμβουλοι καὶ ὡς ἡγεμόνες τῶν παραδουναβείων ἐπαρχιῶν. Οὗτοι διὰ τῆς παρὰ τοῖς Τούρκοις δυνάμεώς των ἐπροστάτευσαν τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διετήρησαν ἄσβεστον τὴν ἰδέαν τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἔθνους ἀποκαταστάσεως.

5. Αἱ κοινότητες.

Ὁ ὀργανισμὸς τῶν κοινοτήτων (ἔχων τὴν ἀρχὴν του εἰς τὰ ἀρχαῖα αὐτόνομα ἀστικά πολιτεῦματα καὶ διατηρηθεῖς καὶ ἐπὶ τῆς ὁμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ κατόπιν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας), διετηρήθη καὶ ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως. Ἐκαστον χωρίον εἴχε

τοὺς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκλεγομένους ἄρχοντάς του. Ἐκ τούτου αἱ κοινότητες ἤκμασαν πολὺ, μάλιστα δέ, ὡς ἀπηλλαγμένοι ὅπως δήποτε τῆς ἐπεμβάσεως τῶν Τούρκων, αἱ ὄρειναι καὶ αἱ τῶν μικροτέρων νήσων, καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἑλλ. ἐθνισμοῦ.

6. Αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις τοῦ Ἔθνους ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Πλὴν τῶν ἀποδημησάντων Ἑλλήνων δὲν ἔστερξαν τὴν ὑποδούλωσιν, οἱ Κλέφτες, οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ Μανιάται. Αὐτοὶ δὲ μὲ τὰς μικρὰς ναυτικὰς νήσους ἀπετέλεσαν τὰς πολεμικὰς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Οἱ κλέφτες καὶ οἱ ἀρματωλοί. Πολλοὶ κάτοικοι τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος φεύγοντες τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, ὁπόθεν διαρκῶς ἔκαμον ἐπιδρομὰς κατ' αὐτῶν. Οὗτοι ὀνομάσθησαν Κλέφτες. Ἡ Ὄθωμ. κυβέρνησις, μὴ δυναμένη νὰ τοὺς ὑποτάξῃ, προσελάμβανε τινὰς ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της διὰ νὰ ἐμποδίζουσι τοὺς ἄλλους. Αὐτοὶ ὀνομάσθησαν ἀρματωλοὶ. Οἱ ἀρματωλοὶ συχνὰ συνεκρούοντο μὲ τοὺς Τούρκους. Τότε ἐγίνοντο πάλιν κλέφτες. Ἐκ τούτου κλέφτης καὶ ἀρματωλὸς ἀπέβησαν λέξεις συνώνυμοι.

Οἱ κλέφτες ἔζων ἀπὸ τῆς ληστείας. Διαρκῶς ἠσκούντο εἰς τὰ ὄπλα. Ἦσαν καρτερικοὶ εἰς τὰς στερήσεις. Ἦσαν ἵπποτικοὶ καὶ εἶχον ἰσχυρὸν τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα. Ἐν γένει ὁ βίος τῶν ἡτομοῖος πρὸς τὸν τῶν Ἀκριτῶν, καί, ὅπως ἐκεῖνοι, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ποίησιν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Οἱ κλέφτες ἐνίσχον τὰς περὶ ἐλευθερίας καὶ πατρίδος ιδέας τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπετέλεσαν τὰς περὶ τὴν ἐθνικὰς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Οἱ Μανιάται. Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης οὐδέποτε ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπλήρωνον μόνον μικρὸν φόρον καὶ αὐτοδιοικοῦντο. Ἐνέπνεον λοιπὸν θάρρος εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ προσέφεραν μεγάλας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Οἱ Σουλιῶται. Τὸ Σούλι κατοικήθη κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 17ου αἰῶνος ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν χριστιανῶν φευγόντων τὴν τουρκικὴν τυραννίαν. Κατ' ἀρχὰς ἀπετελεῖτο ἐκ 4 χωριῶν. Ἐπειτα

ἐκτίσθησαν ἄλλα 7. Εἰς αὐτὰ ἔξω ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν φατριῶν των καὶ ὑπέταξαν εἰς ἑαυτοὺς 60 περίεχωρία. Ὁ βίος των διήρχετο ἢ ἐν πολέμῳ πρὸς τοὺς Τούρκους ἢ εἰς ἀσκήσεις περὶ τὰ πολεμικά. Καὶ οὗτοι ἐνίσχυνον τὸ ἔθνηκὸν φρόνημα τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καὶ προσέφεραν μεγίστας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

Αἱ ναυτικαὶ κοινότητες. Αἱ ἑλλ. παραλία καὶ νῆσοι πάντοτε ἐπεδίδοντο εἰς τὸν ναυτικὸν βίον. Ἐπὶ τουρκοκρατίας προόδευσαν ἰδίως αἱ μικραὶ νῆσοι, διότι δὲν κατόκουν εἰς αὐτὰς Τούρκοι καὶ αὐτοδιοικοῦντο. Ἰδίως προόδευσαν ἡ Ὑδρα, Σπέτσιαι καὶ Ψαρὰ ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος, διότι τὰ πλοῖα των ἐπλεον ὑπὸ ρωσικὴν σημαίαν ἐλευθέρως, ἐπὶ δὲ τῶν Ναπολεοντείων πολέμων συνεκέντρωσαν εἰς χεῖράς των ὅλον τὸ ἐμπόριον τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Μεσογείου, ἐπομένως ἀπέκτησαν καὶ πλοῦτη πολλὰ καὶ πλοῖα μεγάλα. Οἱ ναῦται δὲ τούτων ἠσκήθησαν εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον ἕνεκα τῆς πειρατείας τῶν Ἀλγερίνων. Εἰς τὴν πρόοδον ὅμως τῶν νήσων τούτων συνετέλεσε καὶ ὁ συνεταιρισμὸς κεφαλαίου καὶ ἐργασίας.

7. Ὁ πνευματικὸς βίος τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Ἡ παιδεία. Ἡ ἀποδημία τῶν λογίων εἰς Εὐρώπην ἀφῆκε τὴν χώραν ἄνευ διδασκάλων καὶ ὥς ἐκ τούτου ἐπεχρότησεν εἰς αὐτὴν δεινὴ ἀμάθεια μέχρι τοῦ 17ου αἰῶνος. Τότε οἱ ἐν Ἐνετίᾳ Ἑλληνες ἔμποροι ἴδρυσαν ἐκεῖ Ἑλλ. σχολεῖον. Κατόπιν καὶ ἡ Ἐνετικὴ κοινότης καὶ ἄλλαι τοῦ ἐξωτερικοῦ ἴδρυσαν εἰς πολλὰς Ἑλλ. πόλεις καὶ ἰδίως εἰς τὰ Ἰωάννινα σχολὰς, αἱ ὁποῖαι ἐξέπεμπον εἰς ὅλην τὴν χώραν διδασκάλους. Εἰς τὰς σχολὰς αὐτὰς ἐδίδασκαν οἱ περίφημοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους.

Ἀδαμάντιος Κοραΐς. Οὗτος ἦτο Χίος, ἐγεννήθη δ' ἐν Σμύρῃ τὸ 1748 ἐκ γονέων ἐμπόρων. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν Σμύρῃ. Ἐπειτα εἰς Ἀμστελέρδαμον ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν καὶ τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν. Κατόπιν εἰς Montpellier τῆς Γαλλίας ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν. Τέλος τὸ 1788 ἐγκατεστάθη εἰς

Παρισίους, όπου επεδόθη εις φιλολογικὰς μελέτας καὶ ἀπέθανε τὸ 1833. Ὁ Κοραΐς κατέστη ὠφέλιμος εἰς τὸ Ἔθνος α) διὰ τῶν μετὰ τοὺς ξένους σχέσεών του, δι' ὧν ἀνέπτυξε τὸν φιλελληνισμόν, καὶ β) διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν ἐπιστολῶν του πρὸς διαφόρους Ἑλληνας, δι' ὧν ἐξήγειρεν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἀνεμείχθη δὲ καὶ εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα.

Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅτε ἤρχισεν ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησις τοῦ Ἔθνους, ἤρχισεν ἄγων μεταξὺ τῶν λογίων περὶ τοῦ δοθησομένου τύπου εἰς τὴν γλῶσσαν. Οἱ μὲν ἦσαν ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς δημώδους. Ὁ Κοραΐς ἦτο ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας, ἀλλ' ἀποβλέπων καὶ εἰς τὴν κατανόησιν ἠκολούθησε μέσην ὁδὸν γενόμενος αἴτιος τῆς δημιουργίας τῆς καθαρουόσης.

Ἡ λογοτεχνία. Μέχρι τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος λογοτεχνικὰ ἔργα παρήχθησαν μόνον εἰς τὴν Ἑπτανήσον καὶ τὴν Κρήτην ἐξ ἐπιδράσεως τῆς Φραγκοκρατίας (λόγοι Σκούφου καὶ Μηνιάτου, Ἐρωτόκριτος Κορνάρου, Ἐρωφίλη Χορτιάτη). Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος ἀναφαίνονται τὰ ἔργα τοῦ Κοραΐ καὶ τὰ ποιήματα Χριστοπούλου, Βηλασᾶ καὶ Ρήγα. Τὰ μεγαλύτερα ὅμως λογοτεχνικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι τὰ δημοτικὰ τραγούδια τὰ ὑμνοῦντα τὰ κατορθώματα τῶν κλεφτῶν καὶ ἀρματολῶν.

Ἡ τέχνη. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ τέχνη μαραίνεται. Μόνον εἰς Ἅγιον Ὅρος ζῆ ἡ γραφικὴ καὶ ἡ ξυλογλυπτικὴ. Ἀλλὰ εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὰς Ἰονίους νήσους ἡ τέχνη καὶ ἰδίως ἡ ζωγραφικὴ ἀνεξωπυρήθη διὰ τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως καὶ παρήγαγεν ἔργα πολλὰ καὶ καλὰ.

8. Τὸ φρόνημα τοῦ Ἑλλήν. λαοῦ.

Τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἐπὶ τουρκοκρατίας ηὔξηθη. Τὸ Ἔθνος ὑπέφερε τὰ πάνδεινα, ἀλλὰ καὶ ὠργανώθη καὶ παρεσκευάσθη διὰ τὸν μέγαν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Κυριώτεροι χρονολογίαι

Ίδρυσις μονίμων στρατῶν ἐν Γαλλίᾳ τὸν 14ον αἰῶνα.

» » » εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην τὸν 17ον αἰῶνα.

Ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις }
Ἀναγέννησις } κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος.

Θρησκευτικὴ μεταρρυθμίσις 1517.—Κάρολος Ε' 1519—1556.—Πόλεμοι Γαλλικοῦ καὶ Αὐστριακοῦ οἴκου 1520—1559.—Σμαλκανδικὸς πόλεμος 1552.—Νῦξ Ἀγίου Βαρθολομαίου 14 Αὐγ. 1572.—Ἐρρίκος Δ' βασιλεὺς τῆς Γαλλίας 1589.—Ἐλισάβετ βασιλίσσα τῆς Ἀγγλίας 1558.—Καταστροφὴ ἀητητῆτος ἀρμάδας 1508.—Τριακονταετῆς πόλεμος 1618—1648.—Εἰρήνη τῶν Πυρηναίων 1659.

1. Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς μεταμορφώσεως τῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς νέους χρόνους.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀλώσεως τῆς Κ) πόλεως ἀρχίζουν καὶ οἱ νέοι χρόνοι, διότι τότε παρατηροῦνται εἰς τὴν Εὐρώπην οὐσιώδεις διαφοραὶ καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ὄργανισμὸν τῶν κρατῶν καὶ εἰς τὰς μεταξύ των σχέσεις. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα (πλὴν ἐπὶ Καρόλου τοῦ Μεγάλου) ἡ Εὐρώπη εἶναι διεσπασμένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη, τὸ δὲ κῦρος τῶν βασιλέων εἶναι περιορισμένον ὑπὸ τῶν εὐγενῶν. Ὑπάρχει ὅμως μία ἀρχὴ ἐνότητος τῆς Εὐρώπης, ἡ θρησκεία, ὑφ' ἣν καὶ βασιλεῖς καὶ ἐπιστῆμη καὶ τέχνη ὑποτάσσονται. Τὸν 13ον, 14ον καὶ 15ον αἰῶνα ἀρχίζουν αἱ προπαρασκευαστικαὶ τῶν νέων χρόνων μεταβολαί: Ἐσωτερικῶς ἐπεκτείνεται τὸ κῦρος τῶν βασιλέων. Ἐξωτερικῶς ἡ χριστιανικὴ ἐνότης ἐξασθενεῖ. Ἐπιστῆμη καὶ τέχνη ἐκλαίκεύονται. Ἐμφανίζεται νέα κοινωνικὴ τάξις, ἡ ἀστική. Αἱ μεταβολαὶ αὗται τώρα ἐνισχύονται διὰ τῶν ἑξῆς γεγονότων: α) τῆς μεταβολῆς τῆς τακτικῆς τοῦ πολέμου, β) τῶν ἀνακαλύψεων, γ) τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ δ) τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

2. Ἡ νέα τακτικὴ τοῦ πολέμου καὶ ἡ πτώσις τοῦ Ἴπποτισμοῦ.

Ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος ἐπῆλθε μεγάλη μεταβολὴ καὶ εἰς τὴν στρα-

τολογία και εις τον δπλισμόν. Οί ηγεμόνες στρατολογοῦν ὄχι ὑποτελειῖς, ἀλλὰ μισθοφόρους (μισθοφορικά σώματα ὄνια). Τούτους κατ' ἀρχάς διατηροῦν μόνον ἐν καιρῷ πολέμου. Τὸν 15ον αἰῶνα ὅμως οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας και τὸν 17ον οἱ ἄλλοι ηγεμόνες σχηματίζουν μονίμους στρατούς. Ὁσαύτως ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος πολεμισταὶ τινες ἀρχίζουν νὰ μεταχειρίζονται μεγάλα τόξα και μάχονται πεζοὶ ἀνευσιδηρᾶς πανοπλίας. Βραδύτερον δὲ (15ος αἰὼν) ἐσχηματίσθη τὸ πεζικὸν (ἐλβετοὶ και λογχοφόροι γερμανοὶ) μὲ μικρὰ δόρατα, ὅπερ πανταχοῦ ἀνεδείχθη νικηφόρον. Ἐπομένως ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τοῦ Ἴπποτισμοῦ.

Εἰς τοῦτο συνετέλεσε κατόπιν και ἡ ἐφευρέσις τῆς πυρίτιδος. Τὸν 16ον αἰῶνα ἐφευρέθησαν τὰ ἀρκεβούζια, τὸν 17ον δὲ ἐτελειοποιήθη τὸ πυροβολικόν. Οὕτω οἱ βασιλεῖς κατέβαλον τοὺς εὐγενεῖς και ἐπεξέτειναν τὸ κῦρος των εἰς ὅλην τὴν χώραν των.

3. Αἱ ἀνακαλύψεις.

Αἷτια τῶν ἀνακαλύψεων. Τὰ ἐμπορεύματα τῶν Ἰνδιῶν (Ἀσίας ἐν γένει) μετακομιζόμενα ὑπὸ Ἀράβων εἰς τοὺς λιμένας Ἀλεξανδρείας και Εὐξείνου πόντου παρελαμβάνοντο ἐκεῖθεν ὑπὸ Ἑνετῶν και Γενουαίων και διὰ τοῦτο ἐστοιχίζον ἀκριβᾶ. Ἐκ τούτου ἡ ἀνάγκη ἐξευρέσεως θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Πρὸς τοῦτο οἱ μὲν Πορτογάλλοι ἐτράπησαν πρὸς τὴν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς, οἱ δὲ Ἴσπανοὶ στηριζόμενοι εἰς τὴν πρόοδον τῆς Γεωγραφίας ἐτράπησαν πρὸς δυσμᾶς (ναυτικὴ πύξις, τελειοποιήσις πλοίων).

Αἱ ἀνακαλύψεις τῶν Πορτογάλλων. Οἱ Πορτογάλλοι ἤρχισαν τὸ 1419. Προσῆγγισαν τὸ Βογιάδρον και τὸ Λευκὸν και Πράσινον ἀκρωτήριον. Ἀνεκάλυψαν τὸ στόμιον τοῦ Κόγκου, και τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος (1486). Τὸ 1498 δὲ ὁ Βάσκος Δεγάμας ἔφθασεν εἰς Καλκούταν.

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῶν Πορτογάλλων. Πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐμπορίου εἰς ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Βάσκου, ὁ Ἀλβουκέρκης, κατέλαβε τὴν Σοκότραν, τὸ Ἄδεν και τὸ Ὁρμούζ. Οὗτος δὲ ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους τῶν Πορτογάλλων. Κατέλαβε τὴν Μαλάκκαν, τὴν Ἰάβαν, τὴν Βάνδαν, τὸ Καντούν

(προσβεντή: εις Πεκίνον). Ούτω τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῶν Πορτογάλων ἐξετείνετο ἐπὶ ὅλων τῶν ἀκτῶν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρις Εἰρηνικοῦ καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν (Βραζιλία κατελήφθη εἰς ἓν ταξίδιον ὑπὸ Καβράλου). Ἀλλὰ τοῦτο ἀπετελείτο ἐξ ἀποικίων, εἰδους ἐμπορικῶν πρακτορείων, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν. Ἐκ τούτου καὶ ὀλίγον διετηρήθη.

Αἱ ἀνακαλύψεις τῶν Ἰσπανῶν. Τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδὸν, ἀνεζήτησε πρὸς δυσμὰς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος διὰ λογαριασμὸν τῆς Ἰσπανίας καὶ ἀνεκάλυψε νέαν ἡπειρον, τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ Κολόμβος ἀνεχώρησεν ἐκ Πάλου τῆς Ἰσπανίας μετ' ἑξήκοντα καὶ 120 ἄνδρας τὸ 1492. Μετὰ δύο μῆνας προσωρμίσθη εἰς Γουαναχάνην (Ἅγιος Σωτήρ), ἔπειτα κατέλαβε τὴν Κούβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίγγον. Εἰς ἄλλα ταξίδια ἀνεκάλυψε τὰς Ἀντίλλας καὶ προσωρμίσθη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τέλος ἔφθασεν εἰς τὸν Παναμᾶ. Τὰς χώρας ὅμως ταύτας ἐνόμιζεν ἀνηκούσας εἰς τὴν Ἀσίαν (Ἰνδία). Ἡ ἀπάτη ἀπεκαλύφθη, ὅταν ὁ Βαλβόας (1513) διεπέρασε τὰ ὄρη τοῦ Παναμᾶ, καὶ ἰδίως ὅταν ὁ Μαγγελάνος διεπέρασε τὸν Μαγγελάνειον πορθμὸν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Εἰρηρικὸν ὠκεανόν, ὁ δὲ πλοηγὸς αὐτοῦ Δελζάνος ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῶν Ἰσπανῶν. Οἱ Ἰσπανοὶ δὲν περιορίσθησαν εἰς τὴν Κούβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίγγον. Κατέκτησαν κατόπιν τὸ Μεξικὸν διὰ τοῦ Καρτεσιῦ καὶ τὸ Περού διὰ τοῦ Πιζάρου. Ἐδῶ εὗρον λαοὺς θαυμασίως ὀργανωμένους καὶ προωδευμένους εἰς τὸν πολιτισμὸν. Οἱ Ἰσπανοὶ ὅμως συμπεριεφέρθησαν σκληρῶς εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, οὓς μετεχειρίζοντο ὡς δούλους, ἰδίως εἰς τὰ μεταλλεῖα πρὸς ἀνεύρεσιν χρυσοῦ. Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἰσπανίας ἦτο κατακτητικὸν καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἐγκαθίσταντο εἰς αὐτὸ ὄχι ὡς ἔμποροι, ἀλλὰ μονίμως.

Ἀποτελέσματα τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων. Ταῦτα εἶναι οἰκονομικά, πολιτικά, ἐπιστημονικά, θρησκευτικά, ἀνήκουν δὲ εἰς τὴν παγκόσμιον Ἱστορίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: α') Ἡ μετάθεσις τῶν μεγάλων ὁδῶν τοῦ ἐμπορίου. Κέντρα ἐμπορικὰ τῶρα εἶναι ὄχι οἱ λιμένες τῆς Μεσογείου, ἀλλ' οἱ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. β') Ἡ μεγάλη εἰσοδὴ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅστις περιῆλθεν εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν καὶ κατέστησεν αὐτὴν πλουσιωτέραν τῶν εὐγενῶν τῶν στηριζομένων εἰς τὴν γῆν. γ') Ἡ αὔξησις τῆς γνώσεως.

4. Ἡ Ἀναγέννησις.

Ὅρισμός καὶ χαρακτηρὴ τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἀναγέννησις ὀνομάσθη ἢ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος αἰφνιδία ἀκμὴ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Προδρόμοι αὐτῆς ἀνεφάνισαν ἀπὸ τοῦ 13ου καὶ 14ου αἰῶνος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ. Τώρα ὅμως: ἐφαρμόζονται οἱ ἀρχαῖοι τύποι καὶ μορφαὶ τῆς τέχνης (ἡμικυκλικὰ τόξα, κίονες, κιονόκρανα καὶ διακοσμήσεις ἀρχαῖαι), — ἀναπαρίσταται τὸ γυμνὸν καὶ λαμβάνονται ἱστορικά καὶ μυθολογικὰ θέματα — ἢ ἐπιστήμη ἐλευθερώνεται ἀπὸ τῆς θεολογίας καὶ οἱ συγγραφεῖς ἐμπνέονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων (ἀνθρωπισταί). Ἐν γένει ἀναγεννᾶται τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων καὶ εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὰ γράμματα.

Τὰ αἷτια τῆς Ἀναγεννήσεως. Ταῦτα ἦσαν: α') ἡ αὔξησις τοῦ πλούτου καὶ ἡ προστασία τῶν ἡγεμόνων (Μέδικοι Φλωρεντίας, Πάπας, Φραγκίσκος Α'), β') ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς Ἰταλίας, αἵτινα ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα, γ') ἡ συρροὴ πολλῶν λογίων Ἑλλήνων εἰς Εὐρώπην. Οὗτοι διδάσκοντες τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν παρέσυρον εἰς μελέτην καὶ μίμησιν, δ') ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας (Ἰω. Γουτεμβέργιος 1457). Δι' αὐτῆς ἐξηπλώθη ἡ παιδεία διὰ τὸ εὖωνον τῶν βιβλίων.

Οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνη τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ Ἀναγέννησις ἤρχισεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐξετάθη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν καὶ βραδύτερον εἰς Ὀλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Οἱ περιφημότεροι συγγραφεῖς εἶναι: ἐξ Ἰταλίας ποιηταὶ Ἀριόστος (Μαινόμενος Ῥολλάνδος) καὶ Τάσσοσ (Ἐλευθερωθεῖσα Ἰερουσαλήμ), πεζογράφοι Μακιαβέλλης (Πρίγκιψ) καὶ Γκυτσαρδίνος (Ἱστορία). Ἐκ Γαλλίας πεζογράφοι Rabelais καὶ Montaigne, ποιηταὶ Marot καὶ Ronsard. Ἐξ Ἰσπανίας Cervantès καὶ Carderon. Ἐκ Γερμανίας Ἐρασμος. Ἐξ Ἀγγλίας Σαίξπηρ καὶ Μίλτων.

Οἱ περιφημότεροι καλλιτέχνη εἶναι: ἐξ Ἰταλίας Βραμάντιος, ἀρχιτέκτων (σχέδια Βατικανοῦ καὶ Ἀγ. Πέτρου), Μιχαὴλ Ἀγγελος, ἀρχιτέκτων, γλύπτης, ζωγράφος (Τροῦλος Ἀγίου Πέτρου, Ριετά, Μωϋσῆς). Λεονάρδος Δαβίντση ζωγράφος καὶ γλύπτης (Μυστικὸς δεῖπνος, Παρ-

θένος ἐπὶ βράχων, Τζοκόντα), Ῥαφαήλ ζωγράφος (θεία εὐχαριστία, Παρθένος Σίξτου), Τιτσιανὸς ζωγράφος (ἐνταφιασμός). Ἐκ Γαλλίας οἱ Pierre Lescot, Ian Coujon κ. ἄ. Ἐκ Γερμανίας ζωγράφοι Δύρεο καὶ Χόλμπαϊν.

5. Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις

Αὕτη ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς θεολογίας, τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν ἡ Ἐκκλησία.

Ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ πλήθους ὁ κλῆρος ἔγινε πλουσιώτατος καὶ ἐπομένως ἀπληστος καὶ διεφθαρμένος. Ἐκ τούτου ἐγεννήθη μεγάλη δυσαρέσκεια κατ' αὐτοῦ καὶ ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διὰ τὴν πώλησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θήσεων. Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς ἀγανακτήσεως ἔδωκεν ἡ ἐπὶ τοῦ Λέοντος Χ πώλησις συγχωροχαρτίων. Κατὰ τῶν καταρῶσεων τῆς Ἐκκλησίας διεμαρτυρήθη πρῶτος (1517) ὁ Λούθηρος ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἔπειτα ὁ Ζβίγγλιος καὶ Καλβίνος ἐν Ἑλβετίᾳ. Αἱ κυριώτεραι μεταρρυθμίσεις τὰς ὁποίας προέτεινον οὗτοι ἦσαν : α') δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη μεσάζοντος μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, β') ἡ ἐκτέλεσις τῶν θρησκευτικῶν τύπων εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς Σωτηρίαν. Κατήργουν δηλαδὴ τὸν κλῆρον, τὰς τελετὰς καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν.

Τὴν μεταρρύθμισιν ὑπεστήριξαν οἱ ἄστοι καὶ τεχνῖται διὰ τὴν γλῶσσαν, οἱ εὐγενεῖς διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κλήρου, οἱ ἡγεμόνες διὰ τὸν πλοῦτον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ κύρους των. Ἡ μεταρρύθμισις ἐπεβλήθη λοιπὸν ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Σουηδίᾳ, Δανίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ, ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων, ἐν Ὀλλανδίᾳ καὶ Σκωτίᾳ δὲ ἐπαναστάσεων. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ πολλοὶ ἠσπασθήσαν αὐτῇ.

Ὅλοι οἱ μεταρρυθμισταὶ ὠνομάσθησαν διαμαρτυρούμενοι, ἀλλὰ διεφώνουν καὶ διηρέθησαν εἰς διαφόρους ἐκκλησίας.

Οἱ καθολικοὶ ἀντέδρασαν κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν παῦσιν τῶν καταρῶσεων. Πρὸς τοῦτο τότε ἴδρυσαν καὶ τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν (Ἰγνάτιος Λογιόλας).

Ἐν τούτοις ἡ διάστασις τῶν καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων

όλονέν ηῦξανεν. Οἱ μὲν δὲν ἠνείχοντο τοὺς δὲ καὶ ἐπεδίωκον τὴν ἐξόντωσίν των. Ἐλευθερία λατρείας δὲ δὲν ἦτο δυνατή, διότι κράτος καὶ ἐκκλησία ἐθεωροῦντο ἀναποσπλάστως συνδεδεμένα. Ἐκ τούτου ἤρχισαν καταδιώξεις τῶν ἀντιφρονούντων, ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ πόλεμοι μεταξὺ διαφόρων χωρῶν. Οἱ θρησκευτικοὶ αὐτοὶ πόλεμοι διήρκεσαν πλεόν τοῦ ἑνὸς αἰῶνος, καὶ περὶ αὐτοὺς περιστρέφεται ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς χρόνους τούτους.

6. Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος.

Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνος περιελάμβανε τρία μεγάλα βασίλεια (Γαλλία, Ἀγγλία καὶ Ἰσπανία) καὶ τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Γερμανίας. Ἡ Ἰταλία ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κρατίδια.

Ἡ Γερμανία. Αὕτη εἶναι ἰσχυροτάτη ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν ἀλλ' ἀσθενής διὰ τὸν ὀργανισμόν της. Εἶναι διηρημένη εἰς 400 κρατίδια, τῶν ὁποίων τὰ ἰσχυρότερα εἶναι τὰ 7 ἐκλεκτοράτα (Σαξονία, Βοημία, Παλατινάτον Βρανδεμβούργον καὶ τρεῖς ἀρχιεπισκοπαί), τὸ δουκάτον τῆς Βαυαρίας καὶ τὸ ἀρχιδουκάτον τῆς Αὐστρίας. Τὰ ἄλλα εἶναι ἀπλῶ φρούρια. Οἱ διάφοροι ἡγεμόνες ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπομένως οὗτος ἦτο πολὺ ἀσθενής.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος αὐτοκράτωρ ἦτο ὁ Μαξιμιλιανὸς Ἀψβουργ τῆς Αὐστρίας. Οὗτος προπαρεσκεύασε τὴν δύναμιν τοῦ οἴκου του διὰ γάμων. Διὰ τοῦ γάμου του ἔλαβε τὴν Φραγκοκομιτείαν, τὸ Λουξεμβούργον, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὀλλανδίαν. Διὰ τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ του Φιλίππου προπαρεσκεύασε τὴν ἐπὶ τοῦ διαδόχου ἐγγόνου του Καρόλου Ε' προσθήκην τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰς Ἀψβουργικὰς χώρας. Τέλος διὰ τοῦ γάμου τοῦ ἐγγόνου του Φερδινάνδου προπαρεσκεύασε τὴν προσθήκην τῆς Βοημίας καὶ Οὐγγαρίας. Ἡ αὔξησης αὕτη προσέκλεσε τὸν φθόνον καὶ τὸν φόβον τῶν γειτόνων της καὶ ἰδίως τῆς Γαλλίας.

Ἡ Ἰσπανία. Αὕτη ἠνώθη εἰς ἓν βασίλειον διὰ τοῦ γάμου Φερδινάνδου τῆς Ἀραγωνίας καὶ Ἰσαβέλλας τῆς Καστιλλίας. (Ἡ Πορτογαλλία ἀπέτελεσεν ἴδιον κράτος). Οὗτοι ἐξεδίωξαν τελείως τοὺς Ἀραβας ἐκ τῆς Ἰσπανίας. Ἐπειτα διὰ τῶν ἀσπῶν περιορίσαν τὴν δύναμιν τῶν εὐγενῶν, διὰ τῶν εὐγενῶν δὲ κατόπιν τὰ πρόνομια τῶν πόλεων.

καὶ οὕτω ἠὔξησαν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν (ιερά ἐξέτασις). Τέλος ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν των διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς καὶ διὰ τῆς κατακτῆσεως τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας, ὁ Ἰσπανικὸς θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν γαμβρὸν του Φίλιππον Ἀψβουργ, καὶ μετὰ τοῦτον εἰς τὸν υἱὸν του Κάρολον, ὅστις ἔγινε καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὡς Κάρολος Ε΄. Οὗτος ἀποχωρήσας τοῦ θρόνου ἀφῆκε τὴν μὲν Ἰσπανίαν μετὰ τῶν Ἰταλικῶν κτήσεις καὶ τῶν Κάτω χωρῶν εἰς τὸν υἱὸν Φίλιππον Β΄, τὰς δὲ γερμανικὰς χώρας καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα εἰς τὸν ἀδελφὸν Φερδινάνδον.

Ἡ Ἰταλία. Αὕτη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος περιελάμβανε : Τὸ δουκάτον τῆς Σαβοΐας μὲ τὸ Πεδεμόντιον, τὸ δουκάτον τοῦ Μιλάνου, τὰς δημοκρατίας τῆς Ἑνετίας καὶ Φλωρεντίας (Μέδικοι, γράμματα, καὶ τέχναι), τὸ παλικὸν κράτος, τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως καταληφθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας. Οἱ Ἰταλοὶ διηρημένοι εἶχον καταστῆ ἀπόλεμοι καὶ ἄνευ ἔθνικῆς συνειδήσεως.

Ἡ Γαλλία. Αὕτη ἦτο τὸ ἰσχυρότερον κράτος διὰ τὴν γεωγραφικὴν του ἐνότητά, διὰ τὴν ἔθνικὴν συνείδησιν τῶν κατοίκων της, διὰ τὴν πραγματικὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων ἐπὶ τῶν φεουδαρχῶν, διὰ τὸν μόνιμον στρατὸν της. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος βασιλεὺς ἔγινεν ὁ Φραγκίσκος Α΄ (Valois). Οὗτος ἐπεδίωξε τὴν μείωσιν τῆς δυνάμεως τῶν Ἀψβουργ καὶ ἔκαμε μακροχρόνιον πόλεμον μὲ τὸν Κάρολον Ε΄ (1520—1559) διαρκέσαντα καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων των Φιλίππου Β΄ τῆς Ἰσπανίας καὶ Ἑρρίκου Β΄ τῆς Γαλλίας. Εἰς αὐτὸν μετέσχον Ἀγγλία, Γερμανοὶ ἡγεμόνες, Ἰταλικά κράτη, Σουηδοὶ, Τοῦρκοι. Ἀποτέλεσμα δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὅτι ἡ Γαλλία ἐκέρδισε τὸ Καλαί, Metz, Τουί καὶ Verdun. Ἐκτοτε πρόγραμμα τῆς Γαλλίας ἦτο ἡ ἐπιδιώξις ὡς ὁρίων τῶν φυσικῶν συνόρων τοῦ Ῥήνου.

Ἡ Ἀγγλία. Αὕτη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος εἶχε τὴν Ἰρλανδίαν, ἀλλ' ἡ Σκωτία ἀπετέλει χωριστὸν βασίλειον. Τότε ἐξερραγή ὁ μακρὸς ἐμφύλιος πόλεμος τῶν δύο ἡόδων, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον ὁ Ἑρρίκος Ζ΄ Τυδώρ. Κατ' αὐτὸν κατεστράφησαν πολλὰ οἰκογένεια, ἐπλούτησαν δὲ καὶ ἠὔξησαν τὴν δυνάμιν των οἱ βασιλεῖς καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἀπόλυτον. Ὁ Ἑρρίκος

ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῶν Ἀγγλων εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὰς ἀνακαλύψεις.

7. Ἡ μεταρρυθμίσις καὶ οἱ ἐμφύλιοι θρησκευτικοὶ πόλεμοι ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

Ἐν Γερμανίᾳ οἱ ἡγεμόνες τῶν βορείων κρατῶν ἠσπάσθησαν τὴν μεταρρυθμίσειν, ἠγέρθη λοιπὸν πόλεμος μεταξὺ τούτων καὶ τῶν νοτίων, ὁ Σμαλκανδικὸς (1552), διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετρόπη πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία.

Ἐν Ἑλβετίᾳ, ἥτις ἀποσπασθεῖσα τῶν Ἀψβούργων ἀπετέλει ὁμοσπονδίαν, ἠγέρθη ἐπίσης ἐμφύλιος πόλεμος ἕνεκα τῆς μεταρρυθμίσεως. Τὸν Σβίγγλιον φονευθέντα διεδέχθη ὁ Καλβίνος. Ἐπὶ τέλους ἐπεκράτησεν ἡ μεταρρυθμίσις.

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ μεταρρυθμίσις εἰσῆχθη ἐξ Ἑλβετίας. Ἐδέχθησαν δ' αὐτὴν οἱ Βουρβῶνοι. ἠγέρθησαν λοιπὸν ἐμφύλιοι πόλεμοι κατὰ τὸ φαινόμενον θρησκευτικοί, πράγματι ὅμως πολιτικοὶ περὶ ἐπικρατήσεως Βουρβῶνων καὶ Γκυῖζῶν λόγῳ τῆς ἀσθενείας τῶν διαδόχων Ἑρρίκου Β' (Φραγκίσκος Β', Κάρολος Θ', Ἑρρίκος Γ' 1559—1589). Οἱ πόλεμοι οὗτοι ὑπῆρξαν αἱματηροὶ καὶ σκληροὶ (νῦξ Ἀγίου Βαρθολομαίου ἐπὶ Καρόλου Θ' 13—14 Αὐγ. 1572). Κατέληξαν δ' εἰς πόλεμον περὶ διαδοχῆς, διότι ὁ Ἑρρίκος Γ' ἦτο ἄτεκνος. Τέλος ἐπεκράτησεν ὁ Ἑρρίκος τῆς Ναβάρρας ἀρχηγὸς τῶν διαμαρτυρομένων (Οὐγενότων). Οὗτος γενόμενος βασιλεὺς ὡς Ἑρρίκος Δ', ἠναγκάσθη νὰ ἀσπασθῇ τὸν καθολικισμόν, ἐξέδωκεν ὅμως καὶ τὸ διάταγμα τῆς Νάντης, δι' οὗ ἐπετρόπη πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία εἰς τοὺς Οὐγενότους καὶ ἴσα πολιτικὰ δικαιώματα (1598).

8. Ἡ μεταρρυθμίσις ἐν Ἀγγλίᾳ.—Σύγκρουσις Ἀγγλίας καὶ Ἰσπανίας.

Κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ 16ου αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ πρωταγωνιστοῦν ἡ Ἀγγλία ὑπὲρ τοῦ προτεσταντισμοῦ καὶ ἡ Ἰσπανία ὑπὲρ τοῦ καθολικισμοῦ.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ προτεσταντισμὸς εἰσῆχθη ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Η' (1509—1547) ἐκ διαστάσεως μὲ τὸν Πάπαν. Ὁ Ἑρρίκος ἐκίρυσεν ἑαυτὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ κατεδίωξεν ἐξ ἴσου

καθολικούς και διαμαρτυρομένους. Ἐκ τῶν διαδόχων τέκνων του ὁ Ἐδουάρδος VI (1547—1553), προσήγγισε τὴν Ἀγγλ. Ἐκκλησίαν εἰς τὸν προτεσταντισμὸν, ἡ Μαρία Τυδώρ (1553—1558) ὡς σύζυγος Φιλίππου Β' τῆς Ἰσπανίας ἔτεινε πρὸς τὸν καθολικισμὸν. Ἡ Ἐλισάβετ (1558—1603) διωργάνωσεν ὀριστικῶς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Διετήρησε τὰς ποιπλὰς καὶ τὴν λατρείαν (ἀλλὰ ἀγγλιστί) καὶ τὴν ἱεραρχίαν τῆς καθολικῆς, ἀλλὰ παρέλαβε τὰ δόγματα τοῦ καλβινισμοῦ. Ἐκ τούτου καὶ τῆς ἀπορρήφους προτάσεως γάμου Φίλιππος ὁ Β' τῆς Ἰσπανίας ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἐλισάβετ. Ἀφορισμὴν ἔδωκεν ἡ Σκωτία.

Ἐν Σκωτίᾳ ἡ μεταρρυθμισίς εἶχε καίμει προόδους. Ἐνταῦθα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰακώβου Στούαρτ ἐβασίλευσεν ἡ θυγάτηρ του Μαρία. Αὕτη ἀνατραφεῖσα ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου εἶχε λάβει σύζυγον τὸν Φραγκίσκον Β' ἦτο καθολικὴ. Ἐξ ἄλλου ἔζη βίον ἀκόλαστον. Οἱ Σκῶτοι ἐπαναστατοῦν, ἡ Μαρία φεύγει εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου φυλακίζεται ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ καὶ ὡς ἀναμειγνυομένη εἰς συνωμοσίας κατ' αὐτῆς φρονεῖται. Ἐκ τούτου ὁ Φίλιππος Β', ὡς προστατῆς τοῦ καθολικισμοῦ κηρύττει τὸν πόλεμον. Ἡ Ἰσπανία τότε ἦτο πανίσχυρος. Ἄλλ' ὁ Φίλιππος φανατικὸς καὶ δεσποτικὸς κατεδίωξεν ἀπηνῶς καὶ τοὺς Μαύρους καὶ τοὺς διαμαρτυρομένους καὶ οὕτω ἀπεστέρησε τὴν χώραν του βραχιόνων, συνάμα δὲ προεκάλεσεν ἐπανάστασιν τῶν Κάτω Χωρῶν. Τότε ἐκήρυξε καὶ κατὰ τῆς Ἀγγλίας τὸν πόλεμον (1588). Ἄλλ' ἡ παρασκευασθεῖσα ἀήτητος ἀρμάδα ἐξ 135 πλοίων καὶ ὁ στρατὸς 39 χιλ., καταστρέφεται ἐκ τρικυμίας εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀκτὰς. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς καταρρέουσας τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἀγγλίας.

9. Ὁ τριακονταετῆς πόλεμος

Τὰ αἷτια τοῦ πολέμου. Αἷτια φαινομενικὰ μὲν ὑπῆρξαν τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, πραγματικὰ δὲ ἡ φιλοδοξία τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Β', θέλοντος νὰ μεταβάλλῃ τὸ αἶρετόν καὶ φεουδαλικὸν τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας εἰς κληρονομικὸν καὶ συγκεντρωτικόν.

Αἱ διάφοροι φάσεις τοῦ πολέμου. Κατὰ πρῶτον ὁ πόλεμος παρουσιάζεται ὡς ἐμφύλιος τῶν ὑπὸ τοὺς Ἀψβούργους λαῶν, τοὺς

δποίους, διαφόρου καταγωγῆς καὶ γλώσσης, ἤθελε νὰ συνενώσῃ ἐπιβάλλων τὴν αὐτὴν θρησκείαν ὁ Φερδινάνδος. Οἱ Βοημοὶ ἐπαναστατοῦν (1618) καὶ ἀνακηρύττουν βασιλέα τὸν Φρειδερίκον τοῦ Παλατινάτου, τὸν ἀρχηγὸν τῶν προτεσταντῶν. Ὁ Φερδινάνδος τῇ βοηθείᾳ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ τῆς Βαυαρίας, ἀρχηγοῦ τῶν καθολικῶν, νικᾷ αὐτούς. Ὁ Φρειδερίκος φεύγει. Ἡ Βοημία προσαρτᾶται εἰς τὴν Αὐστρίαν, τὸ δὲ Παλατινάτον λαμβάνει ὁ Μαξιμιλιανὸς τῆς Βαυαρίας (1625).

Μετ' ὀλίγον παρεμβαίνει ἕπερ τῶν διαμαρτυρομένων ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Χριστιανὸς Δ'. Ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τοῦ Βαλλενστάιν (ἀρχηγοῦ μισθοφορικοῦ σώματος) νικᾷ καὶ ἐκδιώκει αὐτὸν (1629). Ἐπακολουθεῖ δὲ καταστροφὴ τῶν διαμαρτυρομένων ὑπὸ τοῦ Βαλλενστάιν.

Ἦδη ὁ αὐτοκράτωρ θέλει νὰ μεταβίβῃ τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς κληρονομικὴν. Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον εἰς τὴν Γαλλίαν περιστοιχισομένην ὑπὸ τῶν Ἀψβούργων. Ἐν Γαλλίᾳ τότε ἐβασίλευεν ὁ Λουδοβίκος II' ἔχων πρωθυπουργὸν τὸν Richelieu. Οὗτος παρακινεῖ τὸν βασιλέα τῆς Σκωτίας Γουσταῦνον Ἀδόλφον θέλοντα νὰ κάμῃ τὴν Βαλτικὴν Σουηδικὴν λίμνην νὰ εἰσβάλλῃ εἰς Γερμανίαν (1630). Ὁ αὐτοκράτωρ τότε ἦτο ἀοπλις, διότι κατ' ἀπαιτήσιν τοῦ Μαξιμιλιανοῦ εἶχεν ἀποπέμψει τὸν Βαλλενστάιν. Ὁ Γουσταῦνος νικᾷ τοὺς καθολικοὺς ἡγεμόνας καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν Βαυαρίαν κυριεύει τὸ Μόναχον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀνακαλεῖ τὸν Βαλλενστάιν. Εἰς τὴν μάχην τῆς Λουσένης νικᾷ μὲν ὁ Γουσταῦνος, ἀλλὰ φονεύεται (1632). Οἱ Σουηδοὶ συνθηκολογοῦν.

Ἄλλ' ἤδη ἐπεμβαίνει αὐτῇ ἡ Γαλλία, συμμαχήσασα μὲ Σουηδίαν, Κάτω χώρας, διαμαρτυρομένους Γερμανοὺς, Ἰταλοὺς, Ἐλβετούς. Ὁ πόλεμος διήρκεσε 14 ἔτη (1635—1648) καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἥτταν τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἡ Βεστροφαικὴ εἰρήνη. Ἐν Βεστροφαιλίᾳ ἐγένετο τὸ α' πανευρωπαϊκὸν συνέδριον. Ἐκανόνισε δὲ τοῦτο τὰ εὐρωπαϊκὰ ζητήματα ὡς ἑξῆς : α') Ἀνεγνωρίσθη εἰς τοὺς ἡγεμόνας τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλουν τὴν θρησκείαν τῶν εἰς τοὺς ὑπηκόους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὑπηκόους τὸ δικαίωμα τῆς μεταναστεύσεως. β') Ἡ αὐτοκρατορία διατηρήθη ἀσθενὴς καὶ αἰρετή. Ἡ Βαυαρία διετήρησε τὸν Παλατινάτον. Ἰδρύθη δὲ καὶ ὁ ἐκλεκτοράτων ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τοῦ Φρειδερίκου Ε'.
 *Α. Χωραφᾶ—Περιλήψεις Ἱστορίας ΣΤ' γυμνασίου. ἔκδ. 4η, 1935 2

Ὁ ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεμβούργου ἔλαβε τὴν ἀνατολικὴν Πομμερανίαν καὶ τὸ Μαγδεμβούργον. γ') Ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία Ὁλλανδίας καὶ Ἑλβετίας, ἡ Σουηδία ἔλαβε τὴν δυτικὴν Πομμερανίαν καὶ τὰς γεομ. ὄχθας τῆς Βαλτικῆς, ἡ δὲ Γαλλία τὴν Ἀλσατιάν. Ἀποτέλεσμα λοιπὸν τῆς συνθήκης ὑπῆρξεν ἡ καθιέρωσις τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας, ἡ καταρράκωσις τῆς Γερμανίας καὶ ὁ θρόναμβος τῆς Γαλλίας (1648).

Ἐιζήνη τῶν Πυρηνάλων. Ὁ πόλεμος Ἰσπανίας καὶ Γαλλίας ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1659, ἔληξε δὲ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Πυρηνάλων. Δι' αὐτῆς ἡ Γαλλία ἔλαβε τὴν Ἀρτησιάν καὶ τὸ Ρουσιλλόν, ὁ δὲ βασιλεὺς Λουδοβίκος ΙΔ' ἐνουμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου Β'. Ἡ εἰρήνη αὕτη συνεπλήρωσε τὸν θρόναμβον τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῶν Ἀψβούργων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Η ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΟ ΤΗΣ ΒΕΣΤΦΑΛΙΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κυριώτεροι χρονολογίαι.

Λουδοβίκος ΙΔ' 1643—1715. — Α' ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ἀγγλίᾳ 1640—1660. — Ἀποκεφάλισις Καρόλου Α' 1649. — Β' ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ἀγγλίᾳ 1688 — 1689. — Δυναστεία τοῦ Ἀννοβέρου 1714. — Πέτρος Α' αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας 1689 — 1725. — Φρειδερίκος Β' βασιλεὺς τῆς Πρωσίας 1740—1786. — Ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ Αὐστριακοῦ θρόνου πόλεμος 1740 — 1748. — Ἑπταετής πόλεμος 1756 — 1762. — Διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας 1773 — 1795. — Ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος τῆς Β. Ἀμερικῆς 1775—1783.

1. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία καὶ ἡ ἀπόλυτος μοναρχία.

Μετὰ τὸν 30ετῆ πόλεμον ἡ Εὐρώπη παρουσιάζεται ἀλλοιωμένη καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ἐξωτερικῶς ἔχει καταπέσει τὸ κῦρος τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ ἐνότης ὅμως τῆς Εὐρώπης διατηρεῖται διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας. Τὸ σύστημα τοῦτο προσβάλλεται ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἐμφανίζονται ὑπέρομαχοι αὐτοῦ ἡ Ἀγ-

γλία, ἡ Ῥωσία καὶ ἡ Πρωσσία. Ἐσωτερικῶς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἔμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας καὶ ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς τακτικῆς τοῦ πολέμου ἐνισχύεται ἡ ἀστική τάξις, ἐκ τῆς συνενώσεως δὲ αὐτῆς μετὰ τῶν βασιλείων καταπίπτει ὁ φεουδαλισμός. Σχηματίζεται ὁμως ἀντὶ μοναρχίας στηριζομένης ἐπὶ φιλελευθέρων θεσμῶν, ἀπόλυτος μοναρχία, καθ' ἣν ὁ μόνος κύριος εἶναι ὁ βασιλεὺς, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις προέρχεται δῆθεν ἐκ Θεοῦ. Τότε καὶ ἡ ἀριστοκρατία καὶ ὁ κληρὸς συνεσπειρώθησαν πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων των περὶ τὸν βασιλέα καὶ ἀπετέλεσαν στήριγμα αὐτοῦ. Αὐτοὶ λαμβάνουν ὅλα τὰ προνόμια, οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ἀστοὶ ἔχουν ὅλα τὰ βάρη. Οἱ ὑπάλληλοι εἶναι ἐξ ἀστών, ἀλλ' ἀποτελοῦν νέαν εὐγένειαν.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, αἱ ἀστικάι, καὶ ἀγροτικάι τάξεις ἤρχισαν νὰ ἐξυπνοῦν καὶ ἤρχισαν τὰς ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν βασιλείων, τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κληροῦ, αἱ ὁποῖα κατέληξαν εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν.

Ἡ ἱστορία λοιπὸν τῆς περιόδου ταύτης περιστρέφεται περὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν καὶ τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν.

2. Ἡ Γαλλία.

Ἀκμὴ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας ἐν αὐτῇ.

Ἀπόπειρα αὐτῆς πρὸς ἀνατροπὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας.

Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία ἐν Γαλλίᾳ. Αὕτη τὸ πρῶτον ἐγκαθιδρύθη διὰ τοῦ Φραγκίσκου Α' καὶ Ἑρρίκου Β', ἀλλ' ἐκλονίσθη κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους ἐπὶ Φραγκίσκου Β', Καρόλου Θ' καὶ Ἑρρίκου Γ'. Ἐπὶ Ἑρρίκου Δ' ἀνεστηλώθη. Καὶ ἐπροκάλεσαν μὲν κατὰ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' καὶ τοῦ ΙΔ' οἱ εὐγενεῖς ταραχάς, ἀλλὰ κατέστειλαν αὐτὰς ὁ Richelieu καὶ ὁ Μαζαρίνος.

Ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' καὶ ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ αὐτοῦ. Τὸ κύριον τῆς βασιλείας ἐφθασεν εἰς τὸ ζενίθ, ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαζαρίνου (1661) ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν αὐτὸς ὁ Λουδοβίκος ΙΔ'. Διέμενεν ἐν Βερσαλλίαις, ὅπου συνεκέντρωσε τοὺς εὐγενεῖς διὰ νὰ ἔχη αὐτοὺς ὑπὸ τὴν χειρὰ του, τοὺς μετεχειρίζετο δὲ μόνον διὰ τὰς τελε-

τάς. Διὰ τὴν διοίκησιν μετεχειρίζετο ἀστούς. Χάριν δὲ τῆς ἐσωτερικῆς ἐνότητος κατεδίωξε τοὺς Οὐγενότους καὶ ἠνάγκασε πολλοὺς νὰ μεταναστεύσουν.

Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ὁ Λουδοβίκος κατέσκησε τὴν Γαλίαν τὸ πρῶτον κράτος τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ κέντρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Τοῦτο κατώρθωσε διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν καταλλήλων ἀνδρῶν (Κολβέρτος οἰκονομολόγος, Λουβουά διοργανωτῆς τοῦ στρατοῦ, Βωμπάν, Κονδαί, Τυρέννιος στρατηγοί). Δι' αὐτῶν ἐπέτυχε μὲ τρεῖς μακροὺς πολέμους κατὰ τῆς Ἰσπανίας, τοῦ αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τῆς Ἀγγλίας νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὴν Γαλίαν τὴν Φλάνδραν καὶ Φραγκοκομιτείαν καὶ νὰ πλησιάσῃ ἢ Γαλία πρὸς τὰ ὅρια τῆς ἀρχαίας Γαλατίας, ὅπερ ἦτο τὸ ὄνειρόν του. Ἄλλ' ἐκ τῆς φιλοδοξίας του ὁ Λουδοβίκος παρεσύρθη εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ Ἰσπανικοῦ θρόνου πόλεμον, ὅστις ἐξήντησε ματαίως τὴν Γαλίαν. Ὁ Λουδοβίκος ἐνήργησεν, ὥστε ὁ Κάρολος Β' τῆς Ἰσπανίας μὴ ἔχων τέκνα νὰ ὀρίσῃ διὰ διαθήκης διάδοχόν του τὸν δεύτερον ἔγγονον τοῦ Λουδοβίκου Φίλιππον τῆς Ἀνδεγαυίας ὡς ἔγγονον τῆς ἀδελφῆς του Μαρίας Θηρεσίας. Καὶ ὄντως, ἀποθανόντος τοῦ Καρόλου, οὗτος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὡς Φίλιππος Ε'. Ὅτε ὁμοῦς ὁ Λουδοβίκος ἐπεχείρησε πρὸς ἔνωσιν Γαλίας καὶ Ἰσπανίας νὰ ἀνακηρύξῃ τὸν Φίλιππον καὶ ἰδικόν του διάδοχον, Ἀγγλία, Ὁλλανδία, Πρωσσία, Πορτογαλία, Σαβοῖα καὶ αὐτοκράτωρ συνηνώθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἤρχισεν ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ Ἰσπανικοῦ θρόνου πόλεμος (1701). Ὁ πόλεμος ἔσχε πολλὰς διακυμάνσεις. Ἐληξε δὲ διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Οὐτρέχτης (1713) μὲ τοὺς ἄλλους καὶ διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Ῥαστάτης (1714) μὲ τὸν αὐτοκράτορα. Κατ' αὐτάς ὁ Φίλιππος Ε' διετήρησε τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὰς ἀποικίας τῆς καὶ παρητήθη τῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τῆς Γαλίας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὰς Ἰσπανικὰς Κάτω Χώρας, τὸ Μεδιόλανον τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὴν Νεάπολιν. Ὁ δὲ τῆς Σαβοῖας τὴν Σικελίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἡ Πρωσσία τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἡ Ἀγγλία ἐμπορικὰ προνόμια καὶ τὰς Ἰσπανικὰς ἀποικίας, τὸ Γιβραλτὰρ καὶ τὴν Μινόρκαν. Ἡ Ἀγγλία ἐθριάμβευσε καὶ ἀπέβη ὁ διατητῆς τῆς Εὐρώπης. Ἡ Γαλία ἐξηντλήθη εἰς αἷμα καὶ χοῦμα ἀνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας.

Διάδοχοι τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ', Λουδ. ΙΕ' καὶ Λουδ. ΙΣΤ' ἡ κατάρρευσις τῆς Γαλλίας συμπληροῦται. Ἐσωτερικῶς ἐπικρατεῖ ἀθλιότης τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἀκόλαστος βίος τῆς ἀλλῆς καὶ ἐπέρχεται κλονισμὸς τῆς ἀπολύτου μοναρχίας ἐξ ἐξεγέρσεως τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ἐξωτερικῶς παύει πρωταγωνιστοῦσα, ἐπικρατεῖ δὲ ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία, ἧς φρουρὸς εἶναι ἡ Ἀγγλία.

3. Ἡ Ἀγγλία.

Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία καὶ ἡ κατὰ μικρὸν ἀνάπτυξις τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος ἐν αὐτῇ.

Ἀγῶνες αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας.

Ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος. Κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα μέχρι τοῦ 1688 ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατοῦν ἐσωτερικαὶ πολιτικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ ἔριδες.

Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀκτῆμονος τοῦ παραχωρήσαντος τὸν μέγαν χάρτην τῶν ἐλευθεριῶν δὲν ἦτο ἀπόλυτος μοναρχία. Ὁ λαὸς μετεῖχε τῆς διοικήσεως δι' ἀντιπροσώπων του (παρλαμέντον δηλ. βουλή λόρδων καὶ βουλή κοινοτήτων) ἰδίως εἰς τὴν ψήφισιν νέων νόμων καὶ νέων φόρων καὶ ἠδύνατο νὰ κάμῃ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις ἦτο πολύπλοκος. Ὑπῆρχον : ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία (ἡ ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐπιβληθεῖσα, διατηροῦσα τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τοῦ καθολικισμοῦ), ἡ προεσβυτεριανὴ ἢ πουριτανικὴ (ἡ ἐξ ἐπιδράσεως τῆς Σκωτίας μὲ ἱερεῖς μόνον ἐκλεγομένους ὑπὸ τοῦ λαοῦ), ἡ ἀνεξάρτητος (ἡ θέλουσα ριζικὴν μεταρρυθμίσιν καὶ μὴ δεχομένη καθόλου τύπους) καὶ ἡ καθολικὴ.

Οἱ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἐλισάβετ βασιλεύσαντες Στούαρτ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν, ἐπεδίωξαν α') τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ παρλαμέντου καὶ β') τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἀγγλικανισμοῦ. Ἐκ τούτου ἔριδες καὶ ἐπαναστάσεις.

Ὁ Ἰάκωβος Α' (1602) (υἱὸς Μαρίας Στούαρτ, ἤδη βασιλεὺς καὶ τῆς Σκωτίας) κατεδίωκε καὶ καθολικοὺς καὶ Πουριτανοὺς καὶ ἦλθεν

εἰς ὅῃξιν μὲ τὸ παρλαμέντον διαλύσας 4 βουλὰς. Ἐλλείπει δὲ χρημάτων ἠκολούθει φιλειθνητικὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν καὶ ἡ Ἄγγλια ἔχασε τὴν πρωτεύουσαν ἐν Εὐρώπῃ θέσιν της. Ἐξ ὅλων τούτων ὁ Ἰάκωβος ἔγινε πολὺ ἀντιδημοτικός.

Ὁ υἱὸς τοῦ **Κάρολος Α'** (1625) ἐπίσης κατεδίωξε καθολικοὺς καὶ πουργιτανοὺς καὶ διέλυσε δις τὸ κοινοβούλιον εἰς 3 ἔτη. Ἐπὶ τέλους ἐπεκύρωσε μὲν τὴν αἴτησιν τοῦ κοινοβουλίου περὶ ἀναγνωρίσεως τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἄγγλικοῦ ἔθνους, κατόπιν ὅμως, εἰσηγήσει τῶν συμβούλων τοῦ Στράτφορντ καὶ Λῶδ, ἔπαυσε νὰ τὸ συγκαλῆ καὶ ἐπὶ 11 ἔτη ἐκυβέρονα ἀπολυταρχικῶς. Ὅτε ὅμως ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν Ἄγγλικανικὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Σκωτίαν, ἐπανεστάτησαν οἱ Σκῶτοι (1688) καὶ ἠναγκάσθη μὴ ἔχων χρήματα νὰ καλέσῃ τὸ κοινοβούλιον. Τοῦτο ὀνομασθὲν μακρόν, διότι διήρκεσε 13 ἔτη, κατεδίκασε τὸν Στράτφορντ καὶ Λῶδ καὶ ἐξήτησε νὰ περιορίσῃ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐκ τούτου ἐπηκολούθησε σύγκρουσις. Ὁ λαὸς ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ κοινοβουλίου καὶ ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πιστῶν του ἔφυγεν εἰς Εὐόρακον. Ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ παρεδόθη εἰς τοὺς παρὰ τὰ σύνορα Σκώτους, ἀλλ' οὗτοι παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸ 1649. Μετὰ τοῦτο ἡ βασιλεία κατελύθη καὶ ἀνεκηρύχθη ἡ Δημοκρατία, ἡ ὁποία κατέληξεν εἰς δικτατορίαν τοῦ Ὀλιβιέρου Κρόμβελ. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ἄγγλια ἀνῆλθεν εἰς ἀκμὴν (δόγμα ναυτιλίας).

Κάρολος Β' καὶ **Ἰάκωβος Β'**. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόμβελ ἡ βασιλεία (1660) καὶ πάλιν ἀποκατεστάθη καὶ κατέλαβε τὸν θρόνον ὁ Κάρολος Β'. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἤρχισαν αἱ θρησκευτικαὶ καταδιώξεις καὶ συγκρούσεις μετὰ τὸ κοινοβούλιον. Τότε ἐψηφίσθη ὁ νόμος «Habeas corpus» καὶ ἐσχηματίσθησαν τὰ κόμματα τῶν Τόρυων (συντηρητικῶν) καὶ Οὐίγων (φιλελευθέρων). Ἡ σύγκρουσις βασιλέως καὶ κοινοβουλίου ἐτερματίσθη ἐπὶ τοῦ Ἰακώβου Β' (1685) διὰ δευτέρας ἐπαναστάσεως (1688). Οἱ Στούαρτ ἐξεθρονίσθησαν καὶ βασιλεὺς ἐξελέχθη ὁ Γουλιέλμος τῆς Ὁράγγης σύζυγος θυγατρὸς Ἰακώβου. Τὸ κοινοβούλιον ἐψηφισε τὴν διακήρξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἄγγλικοῦ ἔθνους. Οὗτω ἐν Ἄγγλιᾳ ἐπεκράτησε πολιτικῶς μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἔθνους, θρησκευτικῶς δὲ ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας.

Ἡ Ἀγγλία κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1688. Ἦδη ἡ Ἀγγλία ἀναλαμβάνει ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ πολιτικῇ. Ἐπὶ Γουλιέλμου (1688—1702) καὶ τῆς διαδόχου γυναικαδέλφους τοῦ Ἄννης (1702—1714) καταπολεμῆ τὸν Λουδοβίκον ΙΔ' καὶ γίνεται διαιτητὴς τῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ἔγινε καὶ ἡ ἑδαφικὴ ἔνωσις Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας διὰ τῆς συνενώσεως τῶν βουλῶν. Τέλος ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἀποικιακῆς τῆς πολιτικῆς.

Ἡ δυναστεία τοῦ Ἀννοβέρου καὶ κοινοβουλευτισμός. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἄννης τὸν θρόνον κατέλαβεν ὁ πλησιέστερος διαμαρτυρόμενος συγγενὴς αὐτῆς ἐκλέκτωρ τοῦ Ἀννοβέρου Γεώργιος Α' (1714). Καὶ αὐτὸς καὶ ὁ διάδοχός του Γεώργιος Β' ἦσαν ξένοι ἀγνοοῦντες καὶ τὴν Ἀγγλικὴν καὶ ἄφινον τὴν διοίκησιν εἰς τοὺς ὑπουργοὺς. Ἐντεῦθεν προῆλθεν ὁ κοινοβουλευτισμός, καθ' ὃν κυβερνᾷ ἑκάστοτε ὁ ἀρχηγὸς τῆς πλειονοψηφίας ἐν τῇ κοινοβουλίᾳ. Ἡ Ἀγγλία ἐπομένως εἶναι ἡ πρώτη ἐν Εὐρώπῃ εἰσαγαγοῦσα τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα.

4. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ῥωσίας.

Ἡ Ῥωσία μέχρι τέλους τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἡ Ῥωσία ἀποκλεισμένη τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τῆς Σουηδίας, Πολωνίας καὶ Τουρκίας ἦτο χώρα μᾶλλον Ἀσιατικῇ. Μετὰ τῆς Εὐρώπης συνεδέετο μόνον διὰ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς θρησκείας. Τὸ πολίτευμα αὐτῆς ἦτο ἀπόλυτος μοναρχία. Ἡ κοινωνία ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν εἰγγενῶν (βογιάρων) καὶ τῶν χωρικῶν (μουζίκων). Ὁ κληρὸς ἦτο ἀμόρφωτος. Τάξις ἀστικὴ δὲν ὑπῆρχεν. Βιομηχανία δὲν ὑπῆρχεν. Τὸ ἐμπόριον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων. Ἐν Μόσχᾳ δὲν ὑπῆρχεν ἀποικία Εὐρωπαίων. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ῥώσων ἦτο βυζαντινὸς μὲ κάποιαν πρωτοτυπίαν, τὰ ἤθη τῶν ἦσαν ἀνατολικά (κόμη καὶ πώγων μακροὺς, ἐσθῆς μακρὰ μὲ εὐρείας χειρῖδας. Γυναῖκες κλεισταὶ καὶ κεκαλυμμένα). Κατὰ τὴν Μογγολικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ 12ου αἰῶνος ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ταταρομογγόλους, τὸν ζυγὸν δὲ αὐτῶν ἀπετίναξαν τὸν 15ον αἰῶνα. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἡ δυναστεία Ῥωμανόφ. Ἐκτοτε ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των εἰς τὴν Εὐρώπην.

Πέτρος ὁ μέγας. Τὸ 1682 ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν Πέτρον

Ῥωμανός, παιδίον 10 ἐτῶν, ἐπιτροπευόμενον ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς του Σοφίας. Ἡ ἀνατροφή του ἐπίτηδες παρημελήθη. Διέμενεν ἔξω τῆς Μόσχας παρὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀποικίαν. Ἐνταῦθα ἐσχείσθη καὶ συνεδέθη μὲ Εὐρωπαίους τυχοδιώκτας (Λεφόρτ καὶ Γόρδων). Ἐμαθε τὴν Γερμανικὴν καὶ Ὀλλανδικὴν καὶ ἐγνώρισε κάπως τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. Ἐνταῦθα παίζων δῆθεν κατήρτισε σῶμα στρατιωτικὸν καὶ μὲ αὐτό, 17 ἐτῶν, ἐξεθρόνισε τὴν ἀδελφὴν καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχὴν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεφάσισε νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸ κράτος του τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ νὰ κάμῃ ὥστε νὰ ἐπικοινωνῇ τοῦτο ἐλευθέρως μετὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἐξωτερικοὶ πόλεμοι. Πρὸς ἀπόκτησιν εὐρωπαϊκοῦ λιμένος ἔπρεπε νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὴν Σουηδίαν, ἣτις ἀπέκλειε τὴν Βαλτικὴν, καὶ πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἣτις ἀπέκλειε τὴν Μαύρην Θάλασσαν. Πρῶτον ἐπετέθη κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὸ 1695 κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀζοφικὴν (Ταϊγάιον). Ἐπειτα κατὰ τῶν Σουηδῶν. Ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Δανίας τὸ 1700 ἤρχισε τὸν πόλεμον καὶ κατέλαβεν Ἰγγρίαν, Λιθονίαν καὶ Ἐσθονίαν (Πετρούπολις). Ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Κάρολος IB' κατενίκησε καὶ τοὺς τρεῖς ἀλληλοδιαδόχως, τὸ 1708 δὲ ἤρχισε τὴν περίφημον ἐκστρατείαν του εἰς Ῥωσίαν. Ἄλλ' ἕνεκα τοῦ χειμῶνος ὁ στρατός του ἐδεκατίσθη καὶ ἠττήθεις εἰς Πουλτάβαν κατέφυγεν εἰς Τουρκίαν. Ἐνταῦθα παρεκίνησε τοὺς Τούρκους εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσίας. Κατ' αὐτὸν ὁ Πέτρος ἠττήθη καὶ ἔχασε τὴν Ἀζοφικὴν. Ἄλλ' ὁ Πέτρος ἐστερεώθη εἰς τὴν Βαλτικὴν. Συγχρόνως οἱ βασιλεῖς Πολωνίας, Πρωσσίας καὶ Δανίας ἀφῆρσαν ὅλας τὰς εἰς τὴν Βαλτικὴν Σουηδικὰς κτήσεις. Ὁ Κάρολος ἐπιστρέψας οὐδὲν κατώρθωσε, στραφεὶς δὲ κατὰ τῆς Νορβηγίας ἐφονεύθη (1718).

Ἐσωτερικαὶ μεταρρυθμίσεις. Πρὸς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ὁ Πέτρος τὸ 1697 ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς τὴν Εὐρώπην. Διέτρεξε μέρος τῆς Γερμανίας, διέμεινε 4 μῆνας εἰς Ὀλλανδίαν καὶ εἰς Ἀγγλίαν, ἔπειτα ἦλθεν εἰς Βιέννην. Ἐπεσκέφθη ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια, μουσεῖα. Εἰργάσθη εἰς πολλὰ ἐργοστάσια, ἠγόρασε πολλὰ ἀντικείμενα καὶ ἐμίσθωσε πολλοὺς εἰδικοὺς τεχνίτας.

Ἐπανέλθὼν ἤρχισε τὰς ἐσωτερικάς μεταρρυθμίσεις. Διὰ τὴν μεταρρυθμίσιν τῶν ἡθῶν ἐπέβαλε φόρους ἐπὶ τοῦ πάγονος, τῆς κόμης καὶ τῶν μακρῶν ἐνδυμάτων, ἀπηγόρευσε τὴν καλύπτραν τῶν γυναικῶν καὶ ὑπεχρέωσε νὰ διδασθῶν τρόπους εὐρωπαϊκούς.

Διὰ τὴν μεταρρυθμίσιν τῶν οἰκονομικῶν ἐπροστάτευσεν τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν, τὴν μεταλλευτικὴν καὶ ἵδρυσεν ἐργοστάσια.

Διὰ τὴν μεταρρυθμίσιν τῆς διοικήσεως ὀργάνωσε γερουσίαν καὶ 1) συνέδρια (ὑπουργεῖα), ἵδρυσεν μυστικὴν ἀστυνομίαν, ἀντικατέστησε τὸν πατριάρχη δι' ἱεράς συνόδου καὶ ὀργάνωσε στρατὸν 100 χιλ. ἀνδρῶν. Οἱ παλαιοῦσοι ἀντίσταντο εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' οὕτως ἐπνίξε τὴν ἀντίδρασιν διὰ τῆς βίας.

Αἰκατερίνη Β'. Διάδοχοι τοῦ Πέτρου (1725—1762) ὑπῆρξαν Αἰκατερίνη Α', Πέτρος Β', Ἄννα, Ἐλισάβετ, Πέτρος Γ' καὶ Αἰκατερίνη Β', ἣτις ἠκολούθησε τὸν δρόμον τοῦ μεγάλου Πέτρου. Αὕτη ἐστράφη καὶ κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ κατὰ τῆς Τουρκίας. Αἱ κατὰ τῆς Πολωνίας ἀπέπειραι ἐπέτυχον καταλήξασαι εἰς τὸν διαμελισμὸν αὐτῆς. Αἱ κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν μέρει μόνον, ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας τῶν ἄλλων δυνάμεων. Κατέλαβε μόνον τὴν Κριμαίαν καὶ τὰς βορείους ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου.

5. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Πρωσίας.

Τὸν 15ον αἰῶνα εἰς Χοεντζόλερν ἠγόρασε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὸ ἐκλεκτοράτον τοῦ Βρανδεμβούργου. Τὸν 17ον δὲ αἰῶνα ὁ ἐκλέκτορ τοῦ Βρανδεμβούργου ἀπέκτησε δι' ἐπιγαμιῶν τὰ δουκάτα τῆς Πρωσίας (ἀνῆκον εἰς τὴν Πολωνίαν) καὶ τῆς Κλέβης. Ἐκτοτε οἱ Χοεντζόλερν πρὸς αὐξήσιν τῆς χώρας των καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ὑποτελείας ἠκολούθησαν κοινὸν πρόγραμμα ἐνεργείας, τὸ τῆς αὐξήσεως τοῦ στρατοῦ.

Πρῶτος ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος (1640—1688) ἔλαβε μετὰ τὸν 30ετῆ πόλεμον τὴν Ἀνατολικὴν Πομερανίαν, τὸ Μαγδεμβούργον καὶ τὸ Μίνδεν, ἐπέβαλεν εἰς ὅλα τὰ κράτη του ἐνιαίαν διοίκησιν, ὀργάνωσε στρατὸν 24 χιλ. καὶ ἠῤῥξησε τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας του διὰ τῆς προσελκύσεως ξένων καὶ ἰδίως Γάλλων Οὐγενότων καταδιω-

κομένων. Τέλος ἀπήλλαξε τὴν Πρωσσίαν τῆς εἰς τὴν Πολωνίαν ὑποτελείας.

Ὁ υἱὸς τοῦ Φρειδερίκος Α' (1688—1713) ἀναμειχθεὶς εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' πολέμους, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας (1701).

Ὁ τούτου υἱὸς Φρειδερίκος Γουλιέλμος Α' (1713—1740) ἀναδιωργάνωσε τὴν διοίκησιν, ἀνέπτυξε τὴν βιομηχανίαν καὶ συνεκρότησε θαυμάσιον στρατὸν ἐξ ὑπηκόων του.

Ὁ τούτου υἱὸς Φρειδερίκος Β' (1740—1786) ἀνύψωσε τὴν Πρωσσίαν εἰς μεγάλην δύναμιν. Ἦτο δραστήριος καὶ ἐργατικός, ταχὺς εἰς τὴν σύλληψιν καὶ ἐκτέλεσιν ἀποφάσεων, ἀλλὰ καὶ δόλιος. Ἐξωτερικῶς διὰ μακρῶν ἀγῶνων ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῆς Αὐστρίας μὲν τὴν Σιλεσίαν, ἀπὸ τῆς Πολωνίας δὲ τὴν Πολωνικὴν Πρωσσίαν. Ἐσωτερικῶς προσεῖλκυσε μετανάστας καὶ ἠύξησε τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας του. Ἐπροστάτευσεν τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν. Ἐφρόντισεν περὶ τῆς πνευματικῆς προόδου τοῦ λαοῦ του (ἐκπαίδευσις ὑποχρεωτική). Τέλος ἐξέδωκε κώδικα νομοθετικὸν κοινὸν δι' ὅλας τὰς χώρας του.

6. Ἡ Αὐστρία καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτῆς μετὰ τῆς Πρωσσίας.

Ἡ Αὐστρία πρὸ τῆς συγκρούσεως μετὰ τῆς Πρωσσίας. Ἡ Αὐστριακὴ μοναρχία ἀποτελεῖτο ἐκ κρατῶν (Αὐστρία, Στυρία, Καρινθία, Καρινόλη, Βοημία, Οὐγγαρία, Κάτω Χῶραι, Μιλᾶνον, Πάρμα, Σικελία) ἄλλοφύλλων καὶ ἄλλογλώσσων, διεσκορπισμένων, αὐτονόμων μὲ μόνον σύνδεσμον τὸν κοινὸν ἡγεμόνα, προσέτι δὲ ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὴν βουλιμίαν πολλῶν γειτόνων. Εἶχε λοιπὸν ἀνάγκην πολλοῦ στρατοῦ. Ἄλλ' ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ Κάρολος ΣΤ' (1711) δὲν ἐφρόντισεν περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς διαδοχῆς εἰς τὴν θυγατέρα του Μαρίαν Θηρεσίαν ἐναντίον τῆς διαθήκης τοῦ ἀδελφοῦ.

Ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ Αὐστριακοῦ θρόνου πόλεμος. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τῆς Μαρίας Θηρεσίας συνεμάχησαν ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας Κάρολος Ἀλβέρτος (ὡς υἱὸς τῆς πρεσβυτέρας θυγατρὸς τοῦ Ἰω-

σήφ), ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Φίλιππος Ε', ἡ Γαλλία καὶ ὁ Φρειδερίκος Β' τῆς Πρωσσίας, καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον (1740) κατὰ τῆς Μαρίας, ὑποστηριζομένης ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, Ὁλλανδίας καὶ Ῥωσίας. Κατ' ἀρχὰς ὁ Φρειδερίκος Β' καταλαμβάνει τὴν Σιλεσίαν καὶ νικᾷ τὸν Αὐστριακὸν στρατόν, ὁ δὲ Κάρολος Ἀλβέρτος τὴν Βοημίαν καὶ Πράγαν. Κατόπιν ὅμως ἡ Μαρία ἀφήσασα διὰ συνθήκης εἰς τὸν Φρειδερίκον τὴν Σιλεσίαν καὶ λαβοῦσα παρὰ τῶν Οὐγγρων στρατὸν 100 χιλ. ἀνακαταλαμβάνει τὴν Βοημίαν, εἰσβάλλει εἰς τὴν Βαυαρίαν, κυριεύει τὸ Μόναχον καὶ προχωρήσασα εἰς τὸν Ῥήνον ἀπειλεῖ τὴν Ἀλσατίαν. Ἀλλ' ἤδη ὁ Φρειδερίκος εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὴν Μαρίαν τὴν ἐκ νέου ἀναγνώρισιν τῆς παραχωρήσεως τῆς Σιλεσίας (1745). Τὸ 1748 καὶ ὁ Λουδοβίκος ΙΕ' συνάπτει τὴν ἐν Ἀκυτσογράφῳ εἰρήνην μετὰ Μαρίας, Ἀγγλῶν καὶ Ὁλλανδῶν δι' ἧς ἠγγυήθη εἰς τὸν Φρειδερίκον τὴν κτῆσιν τῆς Σιλεσίας (παρουσία: διὰ τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας).

Ὁ ἐπταετῆς πόλεμος. Ἡ Μαρία Θηρεσία συμμαχεῖ μετὰ Γαλλίας, Ῥωσίας, Αὐγούστου Γ' τῆς Σαξωνίας καὶ Πολωνίας, τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ ἄλλων γερμανῶν κατὰ τοῦ Φρειδερίκου ὑποστηριζομένου μόνον ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Φρειδερίκος (1756) καταλαμβάνει τὴν Δρέσδην καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν σαξωνικὸν στρατόν. Ἐπειτα εἰσβάλλει εἰς Βοημίαν, ἀλλὰ προσβάλλεται ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ ὑποχωρεῖ. Ἐπειτα νικᾷ ἀλληλοδιαδόχως Γαλλογερμανικὸν στρατόν ἐν Σαξωνίᾳ καὶ Αὐστριακὸν ἐν Σιλεσίᾳ. Ἐπειτα καταβληθεὶς ὑπὸ Αὐστριακῶν καὶ Ῥώσων ὥσεται διὰ τῆς ταχύτητός του καὶ τῆς βραδύτητος τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξηντήθη. Ἐν τούτοις ἐσώθη, διότι ὁ διαδεχθεὶς ἐν Ῥωσίᾳ τὴν Ἐλισάβετ Πέτρος Γ' συνειμάχησε μετ' αὐτοῦ. Ἡ Μαρία Θηρεσία συνῆψε (1763) συνθήκην δι' ἧς παρητήθη τῆς Σιλεσίας.

Ἐσωτερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἐν Αὐστρίᾳ. Μετὰ τοὺς πολέμους ἡ Μαρία Θηρεσία ἐπροστάτευσε τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν καὶ ἐπεχείρησε μεταρρυθμίσεις πρὸς αὔξησιν τοῦ κύρους τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὰ διάφορα κράτη τῆς. Τοῦτο ἐπεδίωξεν ἰδίως ὁ διάδοχος αὐτῆς υἱὸς τῆς Ἰωσήφ Β' (1780—1787) διὰ μεταρρυθμίσεων κοινωνικῶν (κατάρ-

γῆσι δουλείας, διανομὴ γαιῶν εἰς χωρικούς, ἰσότης ὑπῆκόων), πολιτικῶν (μόνη πρωτεύουσα ἢ Βιέννη, ἐπίσημος γλῶσσα ἢ γερμανικὴ, κατάργησις συνλεύσεων κρατῶν, διαίρεσις κράτους καὶ διοικήσεως), θρησκευτικῶν (ἐπίσημος θρησκεία ἢ καθολικὴ ἀλλὰ καὶ ἀνεξίθρησκεία, ὑπαγωγή κλήρου εἰς κράτος). Ἐπὶ αὐτὰ μεταρρυθμίσεις αὐτὰ ἀπέτυχον ἐξ ἀντιδράσεως τῆς ἀριστοκρατίας. Ὅλα ἀνεκλήθησαν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Λεοπόλδου Β' (1790—1792).

7. Ὁ διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας.

Ἡ Πολωνία ἦτο ἄνευ φυσικῶν συνόρων καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ διαφόρων ἀλλοθρήσκων λαῶν (Πολωνῶν, Γερμανῶν, Λιθουανῶν, Ῥώσων καὶ Ἰουδαίων). Ἡ κοινωμία τῆς ἀπετελεῖτο ἐξ εὐγενῶν καὶ ἀγροτῶν. Οἱ εὐγενεῖς ἦσαν κύριοι, οἱ δὲ ἀγροταὶ δοῦλοι. Οἱ εὐγενεῖς πάλιν διηροῦντο εἰς τοὺς ἀνωτέρους (κυρίους ἐπαρχιῶν μὲ ἴδιον στρατόν), τοὺς μεσαίους (κυρίους ἑνὸς χωρίου), καὶ τοὺς κατωτέρους (μὲ τεμάχιον γῆς). Ἀστικὴ τάξις δὲν ὑπῆρχε, τὸ ἐμπόριον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων. Ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος ἦτο αἰρετός, ἐκλεγόμενος ὑφ' ὄλων τῶν εὐγενῶν, ὡς ἐκ τούτου μετὰ μικρὸν ἢ βασιλικὴ ἐξουσία ἐξεμῆδενίσθη. Περὶ τὸν βασιλέα ὑπῆρχε γερούσια ἐκ τῶν ἀνωτέρων εὐγενῶν καὶ βουλὴ ἐκ τῶν μεσαίων καὶ κατωτέρων. Βουλὴ καὶ Γερούσια ἀπετέλουν τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, τῆς ὁποίας αἱ ἀποφάσεις ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁμόφωνοι (liberum veto). Ὁ στρατός τῆς εἶχε περιορισθῆ εἰς 24 χιλ., τὸ πλεῖστον ἐξ ἀξιωματικῶν.

Ῥῶσοι, Αὐστριακοὶ καὶ Πρωσσοὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ 18ου αἰῶνος ἐσκέφθησαν τὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας καὶ πρὸς τοῦτο συνεφώνησαν νὰ μὴ ἐπιτρέψουν μεταρρυθμίσεις ἐν αὐτῇ, ἵνα διατηρεῖται ἐν ἀναρχίᾳ. Δις ἀπειριόθησαν οἱ Πολωνοὶ νὰ ἀναδιοργανώσουν τὸ πολιτεῖμα, ἀλλ' αἱ ἀπόπειραι ἐματαιώθησαν διὰ τῆς εἰσβολῆς ὄψικοῦ στρατοῦ. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ ὄψικοῦ πολέμου προτάσει τῆς Πρωσσίας, ἔγινεν ὁ πρῶτος διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας (1772). Οἱ Πολωνοὶ ἀντέστησαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλος μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν συμμάχων ὑπεχώρησαν. Ἀπόπειρα τῶν Πολωνῶν κατόπιν πρὸς μεταρρυθμίσιν τοῦ πολιτεῖματός των ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν δεύτερον διαμελισμὸν

της χώρας των (1793). Ἡ εἰς αὐτὸν τέλος ἀντίστασις τῶν κατοίκων ἐπέφερε τὸν τρίτον πλήρη διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας (1795).

δ. Ἀποικιακὸς ἀγὼν μεταξύ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ἰνδία καὶ Καναδᾶς.

Αἰτία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ οἰκονομικὸς ἀνταγωνισμὸς. Διήρκεσεν 1742—1763. Ἀποτέλεσμα εἶχε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους τῶν Γάλλων.

Ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ ἀποικιακαὶ κατακτήσεις. Καθ' ὅλον τὸν 16ον αἰῶνα τὸ κατὰ θάλασσαν ἐμπόριον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Πορτογάλων καὶ Ἰσπανῶν καὶ αὐτοὶ μόνοι εἶχον ἀποικίας. Εἰς τὸ τέλος τοῦ 16ου οἱ Ἀγγλοὶ καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου οἱ Γάλλοι ἐμιμήθησαν αὐτοὺς ἐν Ἀμερικῇ μὲν διὰ τῶν κυβερνήσεών των, ἐν Ἰνδία, δι' ἰδιωτικῶν ἐταιρειῶν.

Αἱ ἐμπορικαὶ ἐταιρεῖαι τῶν Ἰνδιῶν. Πρώτη ἐμπορικὴ ἐταιρεία ἔγινε κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ὑπὸ Ὀλλανδῶν, ἵνα ἀμύνωται κατὰ τῶν Πορτογάλων, αὕτη δὲ κατόρθωσε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν Πορτογάλων τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν. Τοὺς Ὀλλανδοὺς ἐμιμήθησαν οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι.

Ἡ πρώτη ἀγγλικὴ ἐταιρεία ἔγινε τὸ 1599· τὸ 1649 δὲ αὕτη ἴδρυσεν τὴν Μαδράς καὶ ἔπειτα τὴν Καλκούταν. Ἡ πρώτη Γαλλικὴ ἔγινε τὸ 1604· τὸ 1640 δὲ αὕτη ἴδρυσεν τὸ Πονδισερὺ καὶ κατόπιν τὴν Σανδερναγόραν. Καὶ αἱ δύο προώδευσαν πολὺ. Αἰτία δὲ ὑπῆρξεν ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῶν Ἰνδιῶν, διότι τὸ ἐν αὐταῖς κράτος τοῦ Μεγάλου Μογγόλου ἤρρισε νὰ διαλύεται καὶ οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐπολέμουν κατ' ἀλλήλων. Ἐκ τούτου ἐπωφελήθησαν αἱ ἐταιρεῖαι, κατέστησαν τὰς πόλεις των ἀνεξαρτήτους καὶ ἀνεμείχθησαν εἰς τὰς ἔριδας των. Ἀλλ' ἡ γειννίασις ἐπέφερε τὴν σύγκρουσιν μεταξύ των.

Αἱ Ἀποικίαι. Οἱ Ἀγγλοὶ ἴδρυσαν εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν τὴν πρώτην των ἀποικίαν τὸ 1584. Οἱ Γάλλοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀκαδίαν τὸ 1604. Ἔνεκα τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐσωτερικῶν ταραχῶν οἱ Ἀγγλοὶ ἐτράπησαν εἰς τὸν ἀποικισμὸν καὶ ἴδρυσαν ὅ ἀποικίας νοτιῶς τῆς Ἀκαδίας καὶ 3 παρὰ τὴν Βιργινίαν καὶ τέλος ἀνεβίβασαν αὐτὰς

εις 13 με 1 εκατ. κατοίκων. Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἀπετέλει ἴδιον κράτος με βουλὴν, ἀλλὰ με κυβερνήτην διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Τέλος οἱ Ἀγγλοὶ ἀπέκτησαν τὴν νέαν Γῆν καὶ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Οὐτρέχτης τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδίαν.

Οἱ Γάλλοι ἀπὸ Ἐρρίκου Δ' εἰσέδυσαν εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ κατὰ μικρὸν ἔφθασαν μέχρι τοῦ Μεξικοῦ (Λουϊζιάνη). Αἱ γαλλικαὶ ἀποικίαι διωκοῦντο ὡς γαλλικαὶ ἐπαρχίαι.

Καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἡ γειννίασις Γαλλικῶν καὶ Ἀγγλικῶν ἀποικιωῶν ἐπέφερε τὴν σύγκρουσιν.

Ἡ σύγκρουσις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Ἡ σύγκρουσις καὶ ἐν Ἰνδίας καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἐπῆλθε κατὰ τὸν ἐπταετῆ πόλεμον καὶ ἐπερατώθη διὰ τῆς ἡττης τῶν Γάλλων. Οὗτοι ἐν Ἀμερικῇ μὲν ἀφῆκαν (1763) εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν Λουϊζιάνην, ἐν Ἰνδικῇ δὲ διετήρησαν τὰς ἐκεῖ ὃ πόλεις τῆς Ἑταιρείας, ὑποχρεωμένας ὅμως νὰ εἶναι ἀνοχύρωτοι.

9. Ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Αἱ ἀγγλικαὶ ἀποικίαι τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς μητροπόλεως ἕνεκα ἐπιβληθέντων φόρων πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τοῦ πολέμου. Ἀντιπρόσωποι αὐτῶν συνελθόντες εἰς Φιλαδέλφειαν ἐσημαίτισαν συνέδριον καὶ ἀπηγόρευσαν τὴν εἰσαγωγὴν ἀγγλικῶν ἐμπορευμάτων καὶ ὁ πόλεμος ἤρχισε (1775—1783). Κατ' ἀρχὰς οἱ ἀποικοὶ δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ ἀποτελέσουν ἴδιον κράτος. Τὸ 1776 ὅμως ἀνεκίρουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν. Ὁ πόλεμος ὑπῆρξε μακρὸς καὶ δύσκολος, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν εἶχον κεντρικὴν κυβέρνησιν οὔτε μέσα πολεμικά. Ἐν τούτοις ἐπεκράτησαν, διότι ἔσχον στρατηγὸν τὸν Οὐάσιγκτων, ἕνεκα τῆς φύσεως τῆς χώρας τῶν καὶ τέλος τῇ βοήθειᾳ τῆς Γαλλίας, ἣτις κατόπιν νίκης τῶν Ἀμερικανῶν παρὰ τὴν Σαρατόγαν (1777) ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον (Φραγκλῖνος). Οἱ Ἀγγλοὶ τέλος ἐξαντληθέντες ἔκαμαν τὴν εἰρήνην τῶν Βερσαλλιωῶν, δι' ἧς ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν (1783).

Τὸ νέον κράτος ὀργανώθη ὁμοσπονδιακῶς. Ἐκάστη πολιτεία εἰ-

·ναι ἀνεξάρτητος μὲ ἴδιον κυβερνήτην καὶ ἴδιαν βουλὴν καὶ ἴδια δικαστήρια. Ὅλοι ὅμως ἀπὸ κοινοῦ (διὰ τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις, τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον, τὰ ἐμπορικὰ ζητήματα καὶ τοὺς τελωνειακοὺς φόρους) ἔχουν ἓνα πρόεδρον, γερούσιαν καὶ βουλὴν καὶ ἀνώτατον δικαστήριον.

10. Ἡ πνευματικὴ κίνησις ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος.

Ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν. Ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως ὁ τρόπος τῆς θεραπείας τῶν ἐπιστημῶν ἠλλάξε. Δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὸ τί ἐλέγχθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν ἰδίως τοῦ μικροσκοπίου, τηλεσκοπίου, βαρομέτρου, θερμομέτρου, ἀεραντλίας κλπ. παρατηροῦν καὶ κάμνουν πειράματα καὶ ἰδρῶσιν ἐπιστημονικὰς ἐταιρείας (Ἀκαδημίαι). Προώδευσαν λοιπὸν πολὺ ἡ **Ἀστρονομία** (Κοπέρνικος ἢ γῆ πλανήτης, Κέπλερος κίνησις πλανητῶν περὶ τὸν ἥλιον, Γαλιλαῖος στροφὴ γῆς περὶ ἑαυτήν, Νεύτων βαρύτης), ἡ **Ἀριθμητικὴ, Γεωμετρία καὶ Ἄλγεβρα** (Λειβνίτιος), ἡ **Φυσικὴ** (Γαλιλαῖος, Τορρικέλλης, Νεύτων), ἡ **Φιλοσοφία** (Βάκων, Δεκάρτ, Λειβνίτιος).

Ἡ λογοτεχνία. Μόνη χώρα αὐτῆς ἡ Γαλλία. Ἡ γαλλικὴ γλῶσσα ἀναπτύσσεται διὰ τῶν συναναστροφῶν καὶ τῶν διαλέξεων, ἀναφαίνονται μεγάλοι συγγραφεῖς ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Ῥακίνας (τραγωδία), Δεκάρτ (φιλοσοφία), Πασκάλ (φυσικομαθηματικά), Μολιέρος (κωμωδία), Βοαλώ (ποιητικὴ τέχνη), Λαφονταίνος (μῦθοι), Βοσσουέτος (ἠτορικὴ), Φενελών, Λαβρουγιέρος.

Ζωγραφικὴ. Ἐξακολουθεῖ ἡ Ζωγραφικὴ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἔσχον οἱ Γάλλοι, Ἴσπανοί, Φλαμανδοὶ καὶ Ὀλλανδοὶ ζωγράφοι.

Γλυπτικὴ. Οἱ γλύπται τοῦ 17ου αἰῶνος ἀπομακρύνονται τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ἀρχιτεκτονικὴ. Αὕτη ἀσχολεῖται εἰς ἐκκλησίας καὶ ἀνάκτορα. Ἐπικρατεῖ ὁ Ἰησοῦτικὸς θυθμός.

Μουσικὴ. Αὕτη ἀκμάζει ἰδίως ἐν Ἰταλία (ὄπερα, ὄρατόριον).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

*Εναρξίς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Κατάλυσις τῆς ἀπολύτου μοναρχίας 1789.— Περίοδος συνταγματικῆς μοναρχίας 1789—1792.—Ἡ δημοκρατία ἐν Γαλλίᾳ 1792—1799.—Ἡ τρομοκρατία Ῥοβεσπιέρου 1793—1794.—Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Ἱταλίαν 1796—1797.—Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον 1798—1799.—Ὁ Ναπολέων πρωθύπατος 1799.—Μάχη Μαρέγγου 1800.—Ὁ Ναπολέων ισόβιος ὕπατος 1802.—Ὁ Ναπολέων Ἀυτοκράτωρ 1804.—Ἡ μάχη τοῦ Ἀουστερλίτς 1805.—Ἴδρυσις τῆς ὀηνικῆς ὀμοσπονδίας 1806.—Μάχη Γένης καὶ Ἀουρστέτης 1806.—Μάχα Ἐυλώ καὶ Φρειδλανδίας 1807.—Πόλεμος Ναπολέοντος ἐν Ἰσπανίᾳ 1808—1814.—Μάχη Βαγιάμης 1809.—Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Ῥωσίαν 1812.—Μάχη τῆς Λειψίας 1813.—Παράιτησις Ναπολέοντος 1814.—Μάχη Βατερλώ 1815.

1. Τὰ αἷτια τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἡ Γαλλία διετέλει ὑπὸ ἀφόρητον δεσποτισμὸν, ἡ Γαλλικὴ κοινωνία ἀπετέλετο ἐκ τριῶν τάξεων, δύο προνομιοῦχων (κληρικοὶ καὶ εὐγενεῖς) καὶ τῆς τρίτης ἄνευ προνομίων, ἡ δὲ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἐκανονίζοντο καὶ περιορίζοντο ὑπὸ τοῦ κράτους.

Αἱ νέα κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἰδέαι. Ἀλλὰ ὁ τρόπος τῆς σκέψεως εἶχε μεταβληθῆ. Διὰ τῶν Vauban, Fenelon καὶ Locke, οἵτινες ἐδίδασκον τὰς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν οἱ πρόδρομοι τῶν φιλοσόφων καὶ οἰκονομολόγων τοῦ 18ου αἰῶνος.

Οἱ φιλόσοφοι. Ἐκ τούτων οἱ περιφημότεροι εἶναι :

Ὁ M o n t e s q u i e u (περίφημος διὰ τὰ συγγράμματα: Περσικαὶ ἐπιστολαὶ καὶ Πνεῦμα τῶν Νόμων), εἰς ἃ κακίξει τὸν ὀργανισμὸν τῆς γαλλ. κοινωνίας, ἀναλύει τὰ διάφορα πολιτεύματα καὶ εὐρίσκει ἰδεῶδες τὸ Ἀγγλικόν.

Ὁ V o l t a i r e (περίφημος διὰ τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστολάς του καὶ πλεῖστα ἄλλα, εἰς ἃ προσβάλλει τὸν ἀπολυταρχι-

σμόν, τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀνεξιθρησκείας, τὸ κῦρος τοῦ κλήρου καὶ ὅλας τὰς ἑλλείψεις τῆς κοινωνίας).

Ὁ R o u s s e a u (δημιουργὸς πολιτικοῦ συστήματος καὶ νέου ὄργανισμοῦ τῆς κοινωνίας, ὑποστηρίζων τὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ)

Οἱ οικονομολόγοι. Καὶ οὗτοι κατεδίκασαν τὸν ὑπάρχοντα ὀργανισμόν καὶ ὑπεστήριξαν τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Οἱ περιφημότεροι τούτων ὑπῆρξαν ὁ Quesnay καὶ ὁ Gournay.

Ἐξάπλωσις τῶν νέων ιδεῶν. Αἱ νέα ἰδέαι διεδόθησαν διὰ τῶν βιβλίων, διὰ τῶν συναστροφῶν καὶ τῶν διαλέξεων καὶ ἰδίως διὰ τῆς ἐγκυκλοπαιδείας, ἣς τὴν δημοσίευσιν ἀνέλαβεν ὁ Diderot. Αἱ νέα ἰδέαι διεδόθησαν ὡσαύτως καὶ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην (μεταρρυθμίσεις Ἰωσήφ Β').

Ὁ γαλλικὸς λαὸς μὲ τὰς νέας ἰδέας ἀπέδιδε τὴν οικονομικὴν κακοδαιμονίαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ταπείνωσιν εἰς τὴν μοναρχίαν, ἔλαβε δὲ συνείδησιν τῆς ἰσχύος του ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς βορείου Ἀμερικῆς. Πρὸς ἐκρηξὴν λοιπὸν τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἐχρειάζετο παρὰ ἀφορημὴ καὶ ταύτην ἔδωκεν ἡ χάρις τῶν οικονομικῶν σύγκλησις τῶν τάξεων.

Ἡ οικονομικὴ κρίσις καὶ ἡ σύγκλησις τῶν τάξεων. Τὰ δημόσια οικονομικὰ ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ὀλονὲν ἐχειροτέρευον καὶ ἡ οικονομικὴ κρίσις κατέστησεν ἀναπόφευκτον τὴν σύγκλησιν τῶν τάξεων (εὐγενεῖς, κληρικοί, λαός, μὲ ἴσους ἀντιπροσώπους), αἵτινες εἶχον παύσει συγκαλούμεναι ἀπὸ τοῦ 1614. Κατὰ ταύτην ἐξελέχθη μὲν διπλάσιος ἀριθμὸς ἀντιπροσώπων ἐκ τοῦ λαοῦ, δὲν καθωρίσθη ὅμως α') ἂν ἡ συνέλευσις θὰ περιορίζετο εἰς μόνον τὴν λῆξιν τῶν μέτρων διὰ τὰ οικονομικὰ ἢ θὰ ἐπελαμβάνετο καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως. β') ἂν αἱ ἀποφάσεις θὰ ἐλαμβάνοντο εἰς ἀπὸ κοινοῦ συσκέψεις ἢ θὰ ἐψήφίζον κατὰ τάξεις (1789).

2. Ἡ κατάλυσις τῆς ἀπολύτου μοναρχίας.

Ἡ συντακτικὴ συνέλευσις. Ὁ ἀγὼν εὐγενῶν καὶ κληρικῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ λαοῦ ἀφ' ἑτέρου ἠρξισεν εὐθὺς διὰ τὸ ζήτημα τῆς ψήφου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπῆλθεν ἀδράνεια τῆς συνόδου ἐπὶ ἑξ ἑβδομάδας.

Ἄ. Χοραφᾶ—Περὶλήψεις Ἱστορίας ΣΤ' γυμνασίου, ἔκδ. η, 1935 3

Τέλος ἡ τρίτη τάξις ὑπὸ τὸν Mirabeau ἐκήρυξεν ἑαυτὴν Ἐθνικὴν συνέλευσιν. Ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησεν ἀντίστασιν, ἀλλ' ἐν τέλει ἀνεγνώρισεν αὐτήν. Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία λοιπὸν κατηργήθη καὶ ἡ Συνέλευσις ἐκήρυξεν ἑαυτὴν συντακτικὴν (9 Ἰουλ.).

Ἐπέμβασις τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων. Γνωσθέντος κατόπιν ὅτι ὁ βασιλεὺς συγκεντρώνει στρατὸν εἰς Βερσαλλίας, ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἐξεγείρεται καὶ καταστρέφει τὴν Βαστίλλην (14 Ἰουλίου) καὶ ὀργανοῦται εἰς ἔθνοφρουράν. Ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς διαλύει τὰ στρατεύματα. Οὕτω ἐδημιουργήθη καὶ τρίτη ἐξουσία, ἡ τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων.

Μετὰ τοῦτο ἡ Συνέλευσις καταργεῖ τὸν φεουδαλισμὸν καὶ τὰ πρόνομια τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου καὶ κηρύττει τὴν ἰσότητά ὅλων τῶν Γάλλων. Ὁ βασιλεὺς ὅμως ἐδίσταζε νὰ ἐπικυρώσῃ αὐτά. Τότε ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἐλθὼν εἰς Βερσαλλίας ἀναγκάζει αὐτὸν εἰς τοῦτο καὶ τὸν φέρει εἰς Παρισίους. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθη καὶ ἡ Συνέλευσις.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1791. Ἡ συνέλευσις τὸν 8βριον ἐκδίδει τὴν διακήρυξιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων (ἐλευθερία, ἰσότης, ἀδελφότης), ψηφίζει τὴν ἐκποίησιν τῶν κτημάτων τοῦ κλήρου καὶ τοῦ στέμματος καὶ διαιρέσασα τὸ κράτος εἰς 83 νομοὺς καταργεῖ τὰ πρόνομια τῶν ἐπαρχιῶν. Οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ φεύγουν ἐκ τῆς Γαλλίας. Ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησε δραπέτευσιν, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τέλος τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1791 ἡ συνέλευσις ἐπεράτωσε τὸ Σύνταγμα καὶ τὴν 14 ὁ βασιλεὺς ὤρκισθη εἰς αὐτό. Μετὰ τοῦτο ἡ συντακτικὴ συνέλευσις διελύθη καὶ ἀντικατεστάθη κατὰ τὸ σύνταγμα διὰ Νομοθετικῆς.

3. Ἡ κατάλυσις τῆς βασιλείας.

Ἡ Νομοθετικὴ συνέλευσις. Αὕτη κατ' ἀπόφασιν τῆς συντακτικῆς ἀπειτελέσθη ἐκ νέων ἀνδρῶν. Τότε ἐσχηματίσθησαν καὶ ἐν τῇ συνλεύσει καὶ ἔξω αὐτῆς τὰ κόμματα τῶν Φυλλιτῶν (συνταγματικῶν), τῶν Ἰακωβίνων (δημοκρατικῶν), τῶν Γιρονδίνων (μετριοπαθῶν δημοκρατικῶν) καὶ τῶν ἀνεξαρτήτων. Ἐξω δὲ τῆς συνελεύσεως ἐσχηματίσθη προσέτι τὸ κόμμα τῶν Κορδιλιέρων (δημοκρατικὸν στηριζόμενον εἰς τοὺς ἐργάτας τῶν Παρισίων) ὑπὸ τὸν Danton. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀντίστασις τῶν μοναρχικῶν ἦτο μεγάλη. Εἰς Anjou καὶ Vendée ἐξερραγή

τάγματος. Ἐξω δὲ τῆς Γαλλίας οἱ μετανάσται κατήρτισαν μικρὸν στρατὸν καὶ προεκάλεσαν ξένην ἐπέμβασιν. Αὐστρία καὶ Πρωσσία ἀπέστειλαν στρατοὺς εἰς τὰ Γαλλικὰ σύνορα.

Ἡ συνέλευσις πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κινδύνων τούτων ἐξέδωκε ψήφισμα, δι' οὗ ἐκηρύττοντο οἱ μετανάσται συνωμόται κατὰ τῆς πατριδος, καὶ ἄλλο, δι' οὗ οἱ ἀνόμοτοι κληρικοὶ ἐθεωροῦντο προδότες. Τέλος ἐψήφισε τὴν σύστασιν στρατοῦ ἐθελοντικοῦ 70 χιλιάδων ἐθνοφυλάκων. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ἠρνήθη νὰ ἐπικυρώσῃ ταῦτα. Τοῦτο κατέστησεν αὐτὸν ὑποπτον συνεννόησεως μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν.

Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Αὐγούστου. Ἡ εἶδησις ὅτι Πρωσσοὶ καὶ Αὐστριακοὶ διέβησαν τὰ γαλλικὰ σύνορα προεκάλεσεν ἐξέγερσιν ἐν Παρισίοις (9—10 Αὐγούστου) καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Δημαρχεῖον ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις (Commune de Paris) ὑπὸ τὸν Danton. Ὁ λαὸς ἐβάδισε κατὰ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐκυρίευσεν αὐτά. Ὁ βασιλεὺς κατέφυγεν ὡς εἰς ἄστυλον εἰς τὴν Συνέλευσιν.

Ἡ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις. Ἡ βασιλεία εἶχεν ἀνατραπῆ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐπομένως ἡ νομοθετικὴ ἐκάλεσε τὸν λαὸν εἰς ἐκλογὴν συνελεύσεως πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ πολιτεύματος (convention) καὶ διώρισεν ἐκτελεστικὸν συμβούλιον ὑπὸ τὸν Danton. Παρὰ τοῦτο ὅμως ἐξηκολούθει κυβερνῶσα ἡ Commune de Paris. Αὕτη δὲ ἐφυλάκισε τὸν βασιλέα εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ναοῦ καὶ ἐπὶ τῇ εἰδήσει ὅτι οἱ Πρωσσοὶ πλησιάζουν εἰς Παρισίους προεκάλεσε τὰς σφαγὰς τοῦ 7ῆβριου διὰ τοῦ Marat, καθ' ἃς ἐφονεύθησαν 1200 ἄνθρωποι ὡς ὑποπτοί. Τότε οἱ Γιρονδῖνοι ἀπεσπίασθησαν ἀπὸ τῶν Ἰακωβίνων. Τέλος (20 7ῆβριου) συνήλθεν ἡ Convention καὶ ἡ Νομοθετικὴ ἀπεχώρησεν. Συγχρόνως οἱ στρατηγοὶ Dumuriez καὶ Kellerman ἐσταμάτουν τοὺς Πρωσσοὺς.

4. Ἡ Δημοκρατία.

Ἡ ἀναθεωρητικὴ συνέλευσις (Convention). Ἐν αὐτῇ οἱ Κορδιλιέροι καὶ Ἰακωβῖνοι ἀπετέλεσαν τὸ κόμμα τῶν ὄρειων. Ἀντίπαλοι αὐτῶν ἦσαν οἱ Γιρονδῖνοι, δημοκρατικοὶ καὶ ἀητοί, ἀλλὰ διαφοροῦντες ὡς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Παρισίων διὰ τὴν ὅλην Γαλλίαν

καὶ ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας, καὶ φροντίζοντες διὰ τοὺς τύπους καὶ τὴν νομιμότητα. Τρίτον κόμμα ἀπετέλουν οἱ διστακτικοὶ καλούμενοι πεδινοί.

Ἡ ἀνακήρυξις τῆς Δημοκρατίας (Republique) (21 7]βρίου 1792) καὶ **ἡ θανάτωσις τοῦ Λουδοβίκου** (21 Ἰαν. 1793), ὑπῆρξαν τὰ ἔργα τῆς Convention.

Οἱ ἐσωτερικοὶ καὶ ἐξωτερικοὶ κίνδυνοι τῆς Γαλλίας. Ἡ θανάτωσις τοῦ Λουδοβίκου ἠϋξῆσε τοὺς κινδύνους τῆς Γαλλίας. Ὅλη ἡ Εὐρώπη συνεμάχησε κατὰ τῆς Γαλλίας. 100 χιλ. χωρικοὶ τῆς Βανδέας ἐπανεστάτησαν, ὁ Dumuriez ἠντομόλησε πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἡ ἀναθεωρητικὴ διέταξε στρατολογίαν 300 χιλ. ἀνδρῶν, ἐσχημάτισεν ἐπιτροπείαν κοινῆς ἀσφαλείας καὶ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον διὰ τοὺς ὑπόπτους, καὶ ἐπιτροπείαν τῆς κοινῆς σωτηρίας διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν μέσων τῆς ἀμύνης ὑπὸ τὸν Danton. Συγχρόνως ἐψήφισε θάνατον κατὰ τῶν μεταναστῶν καὶ ἀνωμότων κληρικῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Γιρονδῖνοι ἀντέστησαν, ἐπεμβάσει τῆς Commune ἐθανατώθησαν 34 ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο προεκάλεσεν ἐξέγερσιν εἰς πολλὰς μεγάλας πόλεις. Πρὸς κατάσβεσιν αὐτῆς οἱ ὄρεινοὶ ἐψήφισαν σύνταγμα, δι' οὗ ἐγκαθίστατο ἡ καθολικὴ ψηφοφορία καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς Νομοθετικῆς ἐπέκειντο εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας κύρωσιν τοῦ λαοῦ (1793). Ἀλλὰ οἱ ἐχθροὶ τῆς Γαλλίας παρεβίασαν ἤδη τὰ σύνορα αὐτῆς. Ὁ κίνδυνος ἀπεσοβήθη διὰ τῆς ἀναστολῆς τοῦ συντάγματος καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως δικτατωρίας τῆς Convention..

Ἡ δικτατορία τῆς Ἀναθεωρητικῆς. (Convention). Ἡ Convention ἀντεπεξῆλθεν εἰς τὸν κίνδυνον διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐπιτροπειῶν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἰδίως τῆς ἐπιτροπείας τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἥτις ὑπὸ τὸν Robespierre συνεκέντρωσεν ὅλας τὰς ἐξουσίας μὲ ἰσχὴν δικτατωρικὴν. Σπουδαιότερα μέλη αὐτῆς ἦσαν πλὴν τοῦ Robespierre, ὁ Cuthon, ὁ Saint-Just, ὁ Carnot, ὁ Camron. Ἡ Ἐπιτροπεία ἀπεφάσισεν ὁμαδικὴν στρατολογίαν, ἥτις ἀπέδωκεν 800 χιλ., δάνειον ἐπὶ τῶν πλουσίων ἰδιοκτητῶν καὶ τὸν νόμον τῶν ὑπόπτων, δι' οὗ οἱ μὴ ἐνεργήσαντές τι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐθεωροῦντο ὑποπτοί, ὠδηγοῦντο καθ' ὀμάδας εἰς τὰς φυλακάς καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν λαιμητόμον (θύματα 12 χιλ., ἐν οἷς καὶ ἡ βασίλισσα Μαρία Ἀντωνέττα). Ἀλλ' οὕτω

καὶ οἱ Ἀστριακοὶ καὶ Προῶσοι ἀπωθήθησαν μακρὰν τῶν συνόρων καὶ αἱ ἐπαναστάσεις τῶν ἐπαρχιῶν συνειρρίβησαν.

Δικτατορία τοῦ Robespierre. Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ κινδύνου ὁμᾶς ὄρεινῶν ὑπὸ τὸν Danton ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε νὰ παύσῃ ἡ δικτατορία καὶ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ κράτος τοῦ νόμου. Οὗτοι ἀπετέλεσαν τὸ κόμμα τῶν μετριοφρόνων. Τοῦναντίον οἱ ἀποτελοῦντες τὸ κόμμα τῶν Εἰργαγῆς ὑπὸ τὸν Hebert ἤθελον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς τρομοκρατίας καὶ ἀντικατέστησαν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν διὰ τῆς θρησκείας τοῦ λογικοῦ. Ὁ Robespierre τῇ βοήθειά τοῦ Couthon καὶ τοῦ Saint Just, ἔπρεσκέλισε καὶ τὰ δύο κόμματα ἐνεργήσας τὴν θανάτωσιν τῶν ἀρχηγῶν, καὶ κατέστη δικτάτωρ ἐπὶ 4 μῆνας. Τότε ἤρχισεν ἡ μεγάλη τρομοκρατία. Εἰς 40 ἡμέρας ἐθανατώθησαν 1376.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γαλλικὸς στρατὸς ἤρχισε τὴν κατὰκτησιν τοῦ Βελγίου. Τότε ἐγινε συνωμοσία ἐξ ἀρχαίων φίλων τοῦ Hebert καὶ τοῦ Danton καὶ ὁ Robespierre κατηγορηθεὶς ὡς τύραννος ἐθανατώθη μετὰ τοῦ Saint-Just καὶ Couthon.

Τὸ Σύνταγμα τῆς Δημοκρατίας. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Robespierre ἡ Convention συμπληρωθεῖσα διὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Danton καὶ τῶν δραπέτευσάντων Γιρονδίνων ἐψήφισε νέον Σύνταγμα (1795). Κατ' αὐτὸ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἔδει νὰ ἔχῃ πενταμελὲς διευθυντήριον, τὴν δὲ νομοθετικὴν δύο βουλαί, ἡ τῶν 250 καὶ τῶν 500. Οἱ βασιλικοὶ ἤγειραν στάσιν, ἀλλὰ κατεστάλη διὰ τοῦ στρατηγοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου. Μετὰ τοῦτο ἡ Convention διελύθη. Ἐπ' αὐτῆς ἐχύθη πολὺ αἷμα, ἀλλ' ἡ Γαλλία καὶ ἡ δημοκρατία ἐσώθη.

Τὸ διευθυντήριον. Τοῦτο ἐγκατεστάθη τὴν 27 Σεβρίου 1795. Ἄλλ' ἐπεβουλεύετο καὶ ὑπὸ τῶν ἀνατρεπτικῶν Ἰακωβίνων καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιδραστικῶν μοναρχικῶν. Μόνιμον κατὰστασιν ἔμελλε νὰ φέρῃ ὁ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ ἀποτελούμενος δαφνηφόρος στρατὸς διὰ τοῦ μεγαλυτέρου τέκνου του, τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου.

Ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης. Οὗτος ἐγεννήθη τὸ 1769 ἐν Κορσικῇ. Ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ διεκρίθη εἰς Τουλῶν καὶ ἐγενεν ὑποστράτηγος. Αὐτὸς δὲ κατόπιν κατέστειλε τὴν κατὰ τῆς Con-

vention στάσιν τῶν βασιλικῶν. ἤδη γενόμενος ἀντιστράτηγος ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας 27 ἔτων.

Ἡ ἐκστρατεία τῆς Ἰταλίας. Ἡ Γαλλία εἶχεν εἰρηνεύσει μὲ τὴν Πρωσσίαν καὶ Ἰσπανίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ τὴν Αὐστρίαν. Ἀπέστειλε κατ' αὐτῆς δύο στρατοὺς διὰ τῆς Γερμανίας, ἀλλ' οὗτοι ἀπέτυχον, καὶ ἓνα διὰ τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην. Οὗτος ἐντὸς ἐνὸς ἔτους (1796—1797) εἰς 18 μεγάλας μάχας (Λόδιον, Ἄρκολα) καὶ 65 μικρὰς μὲ 36 χιλ. στρατὸν κατέστρεψε 5 αὐστριακοὺς στρατοὺς ἕξ 60 τοῦλάχιστον χιλ. ἕκαστον. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐκστρατείας ὑπῆρξε ἡ συνθήκη τοῦ Καμποφορμίου, δι' ἧς ὁ Φραγκίσκος Β' ἀνεγνώρισεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ σύνορα τοῦ Ρήνου καὶ τὴν Βελγικὴν, ἐγκατέλειπε τὸ Μεδιόλανον καὶ ἀνεγνώρισεν τὰς ἐν Ἰταλίᾳ μεταρρυθμίσεις τοῦ Βοναπάρτου, δηλ. τὴν Λιγυστικὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἀλπεων, ἔλαβε δὲ τὴν Ἑνετίαν καὶ Δαλματίαν. Τὰς Ἰονίους νήσους ἐκράτησεν ὁ Ναπολέων.

Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον. Πρὸς καταπολέμησιν τῆς Ἀγγλίας ὁ Ναπολέων ἐπρότεινεν εἰς τὸ Διευθυντήριον τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου. Μυστικῶς δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 1798 μὲ 300 πλοῖα καὶ 30 χιλ. στρατὸν ἀπέπλευσεν ἐκ Τουλῶν, κατέλαβε τὴν Μάλταν καὶ ἔπειτα ἀπεβιβάσθη εἰς Ἀβουκὴν καὶ κατέλαβε τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Κατόπιν ἐνίκησε τοὺς Μαμελούκους παρὰ τὰς Πυραμίδας καὶ ἔγινε κύριος τοῦ Καΐρου. Ἀλλὰ τὴν 1ην Αὐγούστου ὁ γαλλικὸς στόλος καταστρέφεται ὑπὸ τοῦ Νέλσονος ἐν Ἀβουκῇ. Ἐν τούτοις ὁ Ναπολέων ὀργανώσας τὴν Αἴγυπτον ἐστράτη πρὸς τὴν Συρίαν, ὅπου παρεσκευάζετο ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐκυρίευσεν τὴν Γάζαν, τὴν Ἰόππην καὶ κατέστρεψε τὸν τουρκικὸν στρατὸν παρὰ τὸ Θαβῶρ. Ἀλλὰ τὴν Πτολεμαίδα δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἐνίκησεν ἄλλον τουρκικὸν στρατὸν ἀποβιβασθέντα διὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου (1769). Τέλος προσκληθεὶς εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τοῦ Διευθυντηρίου ἐγκατέλειπε τὴν Αἴγυπτον εἰς τὸν στρατηγὸν Kleber, ὅστις κατόπιν ἐδολοφονήθη ἐν Καΐρῳ. Οἱ Γάλλοι ἀπεχώρησαν τῆς Αἰγύπτου τὸ 1802.

5. Ἡ Ὑπατεία.

Κατάστασις τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπο-

λέοντος. Ἡ Γαλλία κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος εὐρίσκετο εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν. Ἐσωτερικῶς ἐπεκράτει ἀναρχία, πενία, ἀνηθικότης. Ἐξωτερικῶς συμμαχία Ἀγγλίας, Νεαπόλεως, Αὐστρίας, Ρωσίας καὶ Τουρκίας ἠπέλκει εἰσβολὴν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τότε ἐσχηματίσθη ὁμὰς πολιτῶν ὑπὸ τὸν Σιέην φρονοῦσα ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ πολιτεύματος ἦτο ἀπαραίτητος, καὶ πρὸς τοῦτο ὁ Σιέης γενόμενος διευθυντὴς ἐκάλεσε τὸν Ναπολέοντα.

Ἀνατροπὴ τοῦ Διευθυντηρίου. Ὁ Ναπολέων ἐγίνε δεκτὸς θριαμβευτικῶς καὶ ἀμέσως τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Σιέη, ἔχων ὑπὲρ τῆς μεταβολῆς τρεῖς τῶν Διευθυντῶν, τοὺς κυριωτέρους ὑπουργοὺς (Talleyrand) καὶ τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διαλύσας διὰ τοῦ στρατοῦ τὴν βουλὴν τῶν 500 (πρόεδρος Λουκιανὸς) ἀντικατέστησε τὸ Διευθυντήριον διὰ 3 ὑπάτων (Ναπολέον, Sieyès, Roger Ducos) πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ πολιτεύματος.

Ἐγκαθίδρυσις τῆς Ὑπατείας. Τὸ νέον σύνταγμα συνετάχθη ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Βοναπάρτου καὶ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ δημοψηφίσματος (10[βριος 1799). Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία περὶήρχετο εἰς 3 ὑπάτους κατὰ δεκαετίαν, ἀλλ' ἡ πραγματικὴ εἰς τὸν πρῶτον ὑπᾶτον. Ἡ νομοθετικὴ εἰς τὸν πρῶτον ὑπᾶτον καὶ τρία νομοθετικὰ συμβούλια. Φύλαξ τοῦ πολιτεύματος καὶ ἐκλογεὺς τῶν συμβουλίων ὄριζετο 80μελὴς ἰσόβιος γερουσία. (Πρῶτοι ὑπᾶτοι : Βοναπάρτης, Cambasèrès, Lebrun, ἐκλέξαντες καὶ τὴν γερουσίαν). Οὕτω ἐγκατεστάθη ἡ δικτατορία τοῦ πρῶτου ὑπᾶτου.

Ἐσωτερικὰ ἔργα τῆς Ὑπατείας. Τοιαῦτα ἦσαν : ἡ διοικητικὴ, δικαστικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀναδιοργάνωσις, ἡ ἐκδοσις ἀστικοῦ κώδικος κανονίζοντος τὰς σχέσεις τῶν ἰδιωτῶν ἐν τῇ νέᾳ κοινωνίᾳ, ἡ πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ μετὰ τοῦ Πάπα concordat, δι' ἧς οἱ ἐπίσκοποι διορίζοντο ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπεκυροῦντο ὑπὸ τοῦ Πάπα, ἡ ἴδρυσις Λυκείων, τοῦ τάγματος τοῦ λεγεῶνος τῆς τιμῆς, τῆς τραπέζης τῆς Γαλλίας, ἡ κατασκευὴ δημοσίων ἔργων.

Ἐξωτερικὰ ἔργα τῆς Ὑπατείας. Ὁ Βοναπάρτης ἐζήτησεν εἰρήνην, ἀλλ' ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία ἠρνήθησαν. Εἰς τὸν Ρήνον λοιπὸν ἔστειλε τὸν Moreau, εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸν Massena, ἵνα κρατήσῃ τὴν Γένουαν μέχρι τῆς ἀφίξεώς του. Ἐκεῖ ἐλθὼν κατόπιν ὁ ἴδιος

ἔκαμε τὴν μάχην τοῦ Μαρέγκου (1800). Καὶ ὁ Moreau ἐνίκησε τὴν τῆς Ὀελίνδης (1801). Κατόπιν τούτων συνήφθη ἡ μετὰ τῆς Αὐστρίας εἰρήνη τῆς Λινεβίλλης (1801), δι' ἧς ἐπεκυρώθη ἡ τοῦ Καμποφορμίου καὶ ἡ Ἰταλία ὅλη, πλὴν τῆς Βενετίας, περιῆλθεν ὑπὸ τὴν Γαλλίαν. Τότε καὶ ἡ Ἀγγλία συνῆψε τὴν εἰρήνην τῆς Ἀμιένης, δι' ἧς ἀνεγνώρισε τὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν καὶ ἀπέδωκε τὰς ἀρπαγείσας ἀποικίας της.

Μεταρρύθμισις τῆς Ὑπαιτίας. Ὁ Ναπολέων συνέλαβε κατὰ νοῦν νὰ δημιουργήσῃ ἰδίαν δυναστείαν. Πρὸς τοῦτο κατ' Αὐγουστον τοῦ 1802 ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ὑπάτος δι' ἄλλα 10 ἔτη, ὑπὸ τοῦ λαοῦ δὲ διὰ δημοψηφίσματος ἰσόβιος. Κατόπιν δ' ἔπειτα συνωμοσίας κατὰ τῆς ζωῆς του, ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας κληρονομικὸς αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων ὡς Ναπολέων Α'. Ὁ λαὸς ἐπεκύρωσε τοῦτο διὰ δημοψηφίσματος. Ὁ Πάπας Πίος Ζ' ἔστειπεν αὐτὸν ἐν Παρισίοις (1804). Τὸ ἐπόμενον δὲ ἔτος μεταβὰς εἰς Μεδιόλανον ἐστ' ἴφθη καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας.

6. Ἡ αὐτοκρατορία.

Μὲ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Αὐτοκρατορίας ἐπανῆλθεν ὁ ἀπολυταρχισμὸς καὶ οἱ τύποι τῆς παλαιᾶς Μοναρχίας καὶ ἐδημιουργήθη νέα εὐγένεια, ἡ αὐτοκρατορική. Τοῦτο δυσηρέστησε τοὺς μορφωμένους ἀστούς. Διτηρήθη ὅμως ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ ἰσότης, καὶ ὁ λαὸς ἦτο εὐχαριστημένος. Ἀλλὰ καὶ οὗτος κατόπιν ἐκ τῶν διαρκῶν στρατολογῶν δυσηρεστήθη. Ἐξωτερικῶς ἡ περίοδος τῆς Αὐτοκρατορίας εἶναι πλήρης πολέμων.

Ἀκμὴ τῆς Ναπολεοντείου Αὐτοκρατορίας (1804 — 1812)
α') πόλεμος κατὰ Αὐστρίας καὶ Ῥωσίας—Εἰρήνη τοῦ Πρεσβούργου. Ὁ Ναπολέων παρεσεύαζε στρατὸν ἐν Βολωνίᾳ διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ὅτε ἔμαθεν ὅτι συνήφθη αὐστρορωσικὴ συμμαχία ἐναντίον του. Ἐπέρχεται ἀστροπαιαίως καὶ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀουστερλίτς (1805), συνάπτει τὴν εἰρήνην τοῦ Πρεσβούργου, δι' ἧς προσαρτῶνται εἰς τὴν Γαλλίαν Ἰστρία, Δαλματία καὶ Βενετία. Μετὰ τοῦτο (1806) ἀναγορεύει βασιλεῖς τοὺς συμμάχους του ἐλέκτορας Βυρτεμβέργης καὶ Βαυαρίας, κάμνει τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ τὸν ἄλλον ἀδελφόν του Λουδοβίκον βασιλέα τῆς Ὀλλανδίας, μου-

ράζει φέουδα εἰς τοὺς συναγωνιστάς του, δίδει τὸ Ἀννόβερον εἰς τὴν Πρωσσίαν καὶ ἰδρύει τὴν ὀθνηκὴν ὁμοσπονδίαν, δι' ἧς κατέλυσε τὴν γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν.

β') πόλεμος κατὰ Πρωσσίας καὶ Ῥωσίας. Εἰρήνη τοῦ Τιλσίτ.
Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας φοβηθεὶς διὰ τὸ Ἀννόβερον, ὅπερ ὁ Ναπολέων ὑπέσχετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν, συμμαχεῖ μετὰ Ῥωσίας καὶ Ἀγγλίας κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Ναπολέων ἐπέρχεται κατὰ τῶν Πρώσων νικᾷ εἰς τὴν Ἰέναν καὶ Ἀουρταϊδην (1806) καὶ κυριεύει τὸ Βερολῖνον. Ἐπειτα νικᾷ τοὺς Ῥώσους εἰς Ἐϋλώ καὶ Φρειδλανδίαν (1806—1807) καὶ συνάπτει τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλσίτ. Ὁ Ναπολέων ἔλαβε παρὰ τῆς Πρωσσίας τὸ Ἀννόβερον καὶ τὰς Πολωνικὰς ἐπαρχίας. Μετὸν Τσάρον ἔκαμεν ἐπιθετικὴν συμμαχίαν κατὰ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ναπολέων ἐσχημάτισε τὸ βασίλειον τῆς Βεστφαλίας καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰερώνυμον, ἔκαμε βασιλέα τὸν ἐκλέκτορα τῆς Σαξονίας, εἰς ὃν ἔδωκε καὶ τὸ δουκάτον τῆς Βαρσοβίας.

γ') Ἡπειρωτικὸς ἀποκλεισμός. Πόλεμος κατὰ τῆς Ἰσπανίας.
Πρὸς καταπολέμησιν τῆς Ἀγγλίας ὁ Ναπολέων ἐκήρυξε τὸν ἠπειρωτικὸν ἀποκλεισμόν, εἰς ὃν προσεχώρησαν κατὰ μικρὸν Ῥωσία, Αὐστρία, Πρωσσία καὶ Δανία. Ἐπειτα προσήρτησεν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὸ Παπικὸν κράτος. Τέλος ἠνάγκασε τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας νὰ παραιτηθῇ καὶ ἔκαμε βασιλέα τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ, ἔδωκε δὲ τὴν Νεάπολιν εἰς τὸν γαμβρόν του Μυράτ. Ἀλλὰ τοῦτο προσεκάλεσεν ἐξέγερσιν ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ οἱ Ἰσπανοὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἤρχισαν πόλεμον ἔθνικόν κατὰ τῶν Γάλλων καὶ ὁ Ἰωσήφ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ἔλθὼν ὁ ἴδιος ὁ Ν. ἀπέκρουσε τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἐγκατέστησε καὶ πάλιν αὐτὸν (1808).

δ') Πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας. Εἰρήνη τῆς Βιέννης. Αἱ ἐν Ἰσπανίᾳ δυσχέρειαι τῶν Γάλλων προσεκάλεσαν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Αὐστρίας ὄσιν συμμαχίαν τῆς Εὐρώπης κατὰ τοῦ Ναπολέοντος (1809). Τὸν πόλεμον ἤρχισαν οἱ Αὐστριακοί. Ὁ Ναπολέων ἐπελθὼν νικᾷ αὐτοὺς εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Βαγράμην. Συνομιλοῦνται δὲ κατόπιν ἡ εἰρήνη τῆς Βιέννης, δι' ἧς ἡ Αὐστρία ἐστερήθη τῶν Πολωνικῶν τῆς ἐδαφῶν δοθέντων εἰς τὸ δουκάτον τῆς Βαρσοβίας καὶ εἰς τὸν Τσάρον, καὶ ἄλλων δοθέντων εἰς τὴν Βαυαρίαν.

Τὸ ἀπόγειον τῆς δυνάμεως τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Ναπολέων διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Βιέννης ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δυνάμεώς του. Ἡ αὐτοκρατορία του ἔξετείνετο ἀπὸ Ῥώμης μέχρις Ἀμβούργου. Ἄπ' εὐθείας δὲ καὶ διὰ τῶν ὑποτελῶν βασιλέων διώκει τὸ ἡμῖσιν τῆς Εὐρώπης, καὶ εἶχε συμμαχοὺς ἐκόντας ἢ ἄκοντας Ῥωσίαν, Αὐστρίαν, Πρωσσίον, Δανίαν, Σουηδίαν (Bernadotte). Τότε διαζευχθεὶς τὴν Ἰωσηφίναν συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Μαρίαν Λουίζαν, ἐξ ἧς ἐγεννήθη υἱὸς ὀνομασθεὶς βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας.

Πιῶσις τῆς Ναπολεοντείου Αὐτοκρατορίας (1812 — 1814).

α') Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ῥωσίας. Ἡ δύναμις τοῦ Ναπολέοντος ἦτο θεμελιωμένη ἐπὶ τῆς βίας. Οἱ ὑποτεταγμένοι λαοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι κατὰ νοῦν εἶχον τὴν ἐκδίησιν. Μάλιστα δὲ ἡ Πρωσσία, ἣτις διαρκῶς παρεσκευάζετο, ἐγκολπωθεῖσα τὰς ἰδέας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Πρώτη ἀνανέωσε τὸν πόλεμον ἡ Ῥωσία, ἣτις, ἀρνηθέντος εἰς αὐτὴν τοῦ Ναπολέοντος τὴν Κ)πολιν, ἤρε τὸν ἠπειρωτικὸν ἀποκλεισμόν. Ὁ Ναπολέων ἀπεφάσισε τὴν κατ' αὐτῆς ἐκστρατείαν (24 Ἰουνίου - 16 Ἰοβρ. 1812) καὶ μὲ 350 χιλ., ὧν ἀνὰ 30 Πρωῶσοι καὶ Αὐστριακοί, εἰσήλασεν εἰς Ῥωσίαν. Ἄλλ' ὁ Τσάρος, ἀποφεύγων τὰς μεγάλας μάχας, ἄφινε τοὺς Γάλλους νὰ προχωροῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πεποιθὼς ὅτι θὰ καταβληθοῦν ὑπὸ τῆς ἐρημίας καὶ τοῦ κλίματος. Ὅντως οἱ Γάλλοι ἔφθασαν εἰς τὴν Μόσχαν καὶ μετὰ μικρὰν μάχην κατέλαβον αὐτὴν (14 Ἰουλίου 1812). Ἀλλὰ τὴν ἐπομένην πυρπολεῖται ὑπὸ ἐναπομεινάντων τινῶν κατοίκων. Ὁ Ναπολέων ζητεῖ εἰρήνην, ἀλλὰ διαβουκολεῖται ἐπὶ 4 μῆνας καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὅμως ὅλος ὁ Γαλλικὸς στρατὸς καταστρέφεται ὑπὸ τῆς πείνης, τοῦ ψύχους καὶ τῶν παρενοχλούντων αὐτὸν Κοζάκων.

β') Ἡ ἐκστρατεία τῆς Γερμανίας. Τελικὴ ὑποχώρησις τῶν Γάλλων ὀπισθεν τοῦ Ῥήνου. Ἡ ἐν Ῥωσίᾳ καταστροφὴ συνήνωσε Πρωσσίαν, Ῥωσίαν καὶ Ἀγγλίαν εἰς συμμαχίαν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Οὗτος στρατολογήσας 300 χιλ. στρατὸν ἐκ νέων εἰσορμᾷ εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀλλ' ἠττάται ὑπὸ τῶν συμμάχων, εἰς οὓς ἤδη προσετέθη καὶ ἡ Αὐστρία, εἰς τὴν μάχην τῆς Λειψίας (8βρ. 1813) καὶ ὑποχω-

ρεῖ ὀπισθεν τοῦ Ῥήνου. Συγχρόνως καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐκδιώκουν τοὺς Γάλλους εἰς τὴν Ἰσπανίαν πέραν τῶν Πυρηναίων.

γ') Εἰσβολὴ τῶν συμμάχων εἰς τὴν Γαλλίαν. Παραίτησις τοῦ Ναπολέοντος. Πρώτη συνθήκη τῶν Παρισίων. Οἱ σύμμαχοι παρὰ τὰς ἐλπίδας τοῦ Ναπολέοντος μὲ 250 χιλ. στρατὸν εἰσβάλλουν ἀμέσως εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὁ Ναπολέων μὲ 80 χιλ. ἄνδρας ἀμφισβητεῖ τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας ἐπὶ δύο μῆνας, ἀλλ' ἐπὶ τέλος κατέλαβον τοὺς Παρισίους. Ὁ Ναπολέων παρητήθη καὶ ὑπεχρεώθη νὰ διαμένῃ εἰς τὴν νῆσον Ἐλβαν μὲ τὸν τίτλον του καὶ μὲ τὴν φρουρὰν του 700 ἀνδρῶν καὶ μὲ ἐτήσιον εἰσόδημα 2 ἑκατ. φράγκων. Οἱ Βουρβῶνοι ἀποκατεστάθησαν καὶ ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὁ Λουδοβίκος ΙΗ΄. Διὰ τῆς συνθήκης δὲ τῶν Παρισίων ἡ Γαλλία ἐπανήρχετο εἰς τὰ σύνορα τοῦ 1792. Τὸ Βέλγιον προσηγοῦτο εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Ἡ Ἑνετία καὶ Λομβαρδία ἐδίδοντο εἰς τὴν Αὐστροίαν. Τὰ ἄλλα ζητήματα ὠρίσθη νὰ κανονισθοῦν ὑπὸ συνεδρίου συνερχομένου ἐν Βιέννῃ.

7. Ἡ αὐτοκρατορία τῶν 100 ἡμερῶν καὶ ἡ ὀριστικὴ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος.

Ἀντιδημοτικίης τῶν Βουρβῶνων. Ἐπάνοδος τοῦ Ναπολέοντος. Οἱ Γάλλοι ἦσαν δυσαρεστημένοι κατὰ τῶν Βουρβῶνων, α) διότι ἐπανῆλθον κατόπιν ἡττης τῆς Γαλλίας, β) διότι ἐπανεφερον τοὺς τύπους τῆς παλαιᾶς Μοναρχίας (ἐλέφ Θεοῦ, ἄρνησις συντάγματος, γερουσίας, παραχώρησις ἄλλου, ἀποβολὴ ἀξιωματικῶν, ἐπαναφορὰ μεταναστῶν μὲ βαθμούς). Ἐπεθύμουν δὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Ναπολέων ἐγνώριζε ταῦτα. Ὅτε δ' ἔμαθεν ὅτι τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης ἔμελλε νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὸν εἰς τινὰ νῆσον τοῦ Ὠκεανοῦ, ἐγκατέλειπε τὴν Ἐλβαν καὶ τὴν 1ην Μαρτίου ἀπεβιβάζετο εἰς Κάννας. Πανταχοῦ μέχρι Παρισίων ἔγινε δεκτὸς θριαμβευτικῶς. Οἱ Βουρβῶνοι ἐγκατέλειψαν τοὺς Παρισίους.

Ἡττα τοῦ Ναπολέοντος, ἐξορία αὐτοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐλένην. Ὁ Ναπολέων ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἐγκατέστησε σύνταγμα φιλελευθερώτερον καὶ ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης ὅτι ἐπεθύμει εἰρήνην. Ἄλλ' οὗτοι ἐκήρυξαν αὐτὸν ἐκτὸς νόμου καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ προφυλακὴ ἀτετελεῖτο ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν

στρατὸν ὑπὸ τὸν Οὐέλινγκτον καὶ τὸν πρῶσικόν στρατὸν ὑπὸ τὸν Βλύχερ. Ὁ Ναπολέων ἐπεχείρησε νὰ τοὺς καταστρέψῃ χωριστά, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ἠττήθη δὲ ἐν Βατερλώ (18 Ἰουνίου). Μετὰ τοῦτο ὁ Ναπολέων παρητήθη τοῦ θρόνου. Ἄλλ' οἱ σύμμαχοι ἐπροχώρησαν εἰς Παρισίους, κατέλαβον αὐτοὺς καὶ ἐγκατέστησαν καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Λουδοβίκον. Τὴν 20 Φεβρουαρίου ὑπεγράφη ἡ δευτέρα συνθήκη τῶν Παρισίων, δι' ἧς ἡ Γαλλία ἐπανήροχο εἰς τὰ σύνορα τοῦ 1790 καὶ ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώσῃ ἀποζημίωσιν 700 ἑκατομ.

Ὁ Ναπολέων συλληφθεὶς, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ φύγῃ εἰς Ἀμερικὴν, ἐνεκλείσθη εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐλένην, ὅπου φυλαττόμενος ἀπέθανε μετὰ 10 ἔτη (5 Μαΐου 1821).

δ. Ἡ παλινόρθωσις τῆς Εὐρώπης.

Τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης (1814—1815). Τοῦτου σκοπὸς ἦτο ἡ τακτοποίησις τοῦ πολιτικοῦ χάρατος τῆς Εὐρώπης, ἐπῆρξε δὲ τὸ σπουδαιότερον μετὰ τὸ τῆς Βεσφαλίας. Τοῦτο ἀπεφάσισε τὰ ἑξῆς: Ἡ Γαλλία ἐπανήροχο εἰς τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως σύνορα. Ἡ Ἀγγλία ἔλαβε τὴν Μάλταν, τὰς Ἰονίους νήσους, καὶ ὅλας σχεδὸν τὰς γαλλ. ἀποικίας. Ἡ Πρωσσία ἔλαβε μέρος τῆς Πολωνίας, τὸ τρίτον τῆς Σαξονίας, τὴν Βεσφαλίαν καὶ τὰς ἀφαιρεθείσας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ῥήνου ὑπὸ τῆς Γαλλίας χώρας. Ἡ Αὐστρία τὸ Σαλσβούργον, τὴν Λομβαρδίαν, τὴν Ἑνετίαν, τὴν Δαλματίαν. Ἡ Ῥωσία ἔλαβε τὴν Φινλανδίαν, τὴν Βασσαραβίαν καὶ τὴν Βαρσοβίαν. Περὶ τὴν Γαλλίαν ἰδρῦθη φραγμὸς κρατῶν ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν (Βελγίου καὶ Ὁλλανδίας), τῆς Ἑλβετικῆς ὀμοσπονδίας, τοῦ βασιλείου τῆς Σαρδηνίας. Εἰς τὴν Γερμανίαν διετηρήθησαν τὰ βασίλεια τῆς Βαυαρίας, τῆς Βυρτεμβέργης καὶ τῆς Σαξονίας καὶ ἰδρῦθη τὸ τοῦ Ἄννοβέρου, ἐσχηματίσθη δὲ ἡ Γερμανικὴ ὀμοσπονδία ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Αὐστρίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Φραγκφούρτην. Ὁ Πάπας, οἱ βασιλεῖς Νεαπόλεως, Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας ἀπέκτησαν τὰ κράτη των. Ἡ Νορβηγία ἠνώθη μὲ τὴν Σουηδίαν.

Ἡ ἱερὰ συμμαχία. Τότε ἰδρῦθη καὶ ἡ ἱερὰ συμμαχία. Ταύτης ἄρχικὸς σκοπὸς ἦτο ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης, κατόπιν μετεβλήθη διὰ τοῦ Μέττερνιχ τῆς Αὐστρίας εἰς ἀμοιβαίαν βοήθειαν τῶν βασιλέων

κατὰ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν λαῶν, οἵτινες ὅλοι ἦσαν δυσαρεστημένοι.
Ἄλλὰ ἡ ἱερὰ συμμαχία δὲν ἐξῆσε πολύ. Πρώτη ἀπεχώρησεν αὐτῆς ἡ
Ἀγγλία, κατόπιν ἡ Ῥωσία καὶ ἡ Γαλλία.

9. Ἡ σπουδαιότης τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις χαρακτηρεῖται ἔχει παγκόσμιον, διότι ἐπέ-
φερε πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν μεταμόρφωσιν τῆς Εὐρώπης διὰ τῆς
ἐξαπλώσεως τῶν ἰδεῶν αὐτῆς, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς κυ-
ριαρχίας τῶν λαῶν. Ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως
προεκάλεσε μετὰ τὸ 1815 δύο κινήσεις εἰς ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης,
μίαν πρὸς ἀπόκλισιν συνταγμάτων καὶ τὴν ἄλλην πρὸς ἔνωσιν τῶν δι-
αμελισμένων λαῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΙΝΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κυριώτεροι χρονολογίαι.

Ἡ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου 1571. — Α' πολιορκία τῆς Βιέννης ὑπὸ Τούρκων
1592. — Β' πολιορκία τῆς Βιέννης ὑπὸ Τούρκων 1683. — Ἀνατίναξις
Παρθενῶνος 1687. — Εἰρήνη Καρλοβιτίου 1699. — Α' πόλεμος Αἰκατερίνης
κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐπανάστασις ἐν Πελοποννήσῳ. Εἰρήνη Κιουτσούκ Κα-
ϊναρτζή 1768—1774. — Β' πόλεμος Αἰκατερίνης κατὰ Τούρκων. Λάμπρος
Κατσώνης. Εἰρήνη Ἰασιού 1787—1792. — Θάνατος τοῦ Ῥήγα 1798. — Ἀγῶ-
νες τοῦ Ἀλῆ κατὰ τοῦ Σουλίου 1791—1803.

1. Συμπλήρωσις τῆς κατακτήσεως τῆς Ἑλλ. Αὐτοκρατορίας. Τὰ πρῶτα ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κ)πόλεως οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν ὅλην σχε-
δὸν τὴν Αὐτοκρατορίαν (1460 τὴν Πελοπόννησον πλὴν τῆς Κορῶνης,
Μεθώνης, Μονεμβασίας, Ναυπλίου καὶ Ἄργους, κατεχομένον ὑπὸ τῶν
Ἑνετῶν, ὀλίγον πρότερον τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν, 1461 τὴν Αὐτο-
κρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος, 1470 τὴν Λήμον, Εὐβοίαν καὶ Κρότιαν).

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ἀμέσως ἤρχισαν τὰς ἐπαναστάσεις. Τὸ πρῶτον κίνημα ὀργανώθη εὐθύς μετὰ τὴν ἀλωσιν καὶ ἐσχεδιάσθη γενικόν, ἀλλὰ δὲν ἐξεδηλώθη. Δεύτερον ἔγινε τῇ ὑποκινήσει τῶν Ἑνετῶν τὸ 1463. Τοῦτο περιορίσθη εἰς τὴν Πελοπόννησον (Ῥάλλης, Πέτρος Μπούας, Κροκόδειλος Κλαδάς). Ὅτε ὅμως οἱ Ἑνετοὶ ἔκαμαν εἰρήνην μετὰ τοὺς Τούρκους, οἱ Ἕλληνες ἐγκατελείφθησαν καὶ ἡ ἐπανάστασις κατεστάλη.

2. Βαγιαζήτ Β'. Τρίτον ἐπαναστατικὸν κίνημα. Πόλεμος Τούρκων καὶ Ἑνετῶν.

Τὸ τρίτον ἐπαναστατικὸν κίνημα ἔγινεν ἐπὶ Βαγιαζήτ Β' διαδόχου τοῦ Μωάμεθ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος Η' κυριεύσας τὴν Νεάπολιν ἤρχισε νὰ συνεννοῖται μετὰ τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἑλλ. χερσονήσου, ἵνα ἐπαναστατήσουν, ἐνῶ αὐτὸς συγχρόνως θὰ ἐβιάδιζε κατὰ τῆς Κ)πόλεως. Ἀλλὰ οἱ Ἑνετοί, ὁ Πάπας καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας καὶ Καστιλλίας ἐξεδίωξαν τὸν Κάρολον ἐκ τῆς Ἰταλίας. Τὰ δ' ἐν Ἀνατολῇ σχέδια αὐτοῦ ἐπροδόθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ἔγιναν δὲ παραίτια φοβερῶν ἐκδικήσεων κατὰ τῶν Ἑλλήνων (1496). Ὅτε ὅμως τὸ 1499 οἱ Τούρκοι περιῆλθον εἰς πόλεμον μετὰ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ ἀφῆρσαν ἀπ' αὐτῶν Ναύπακτον, Κορώνην, Μεθώνην, Πύλον, Λευκάδα καὶ Δυρράχιον, οἱ Ἕλληνες πάλιν ἐβοήθησαν τοὺς Ἑνετοίς.

3. Ὑψίστη ἀκμὴ τῶν Τούρκων.

Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Βαγιαζήτ Σελήμ τοῦ Α' (1512—1520) οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν τὴν Ἀρμενίαν, Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον (ἡ χαλιφία περιέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀσμάν). Εἰς ὑψίστην δὲ ἀκμὴν ἔφθασεν ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελήμ Σουλεϊμάν Β' τοῦ μεγαλοπρεποῦς (1520—1565). Οὗτος ἐκυρίευσεν τὸ Βελιγράδιον ἀπὸ τοὺς Οὐγγρούς, ἔπειτα τὴν Ῥόδον ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ἔπειτα πάλιν ἀπὸ τοὺς Οὐγγρούς τὴν Βούδαν, ἔπειτα ἐξεδίωξε τοὺς Ἑνετοὺς ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκυρίευσεν τὰς Κυκλάδας καὶ τὰς νήσους τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον καὶ οἱ Κλέφτες προσελήφθησαν εἰς τὴν τουρκικὴν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀρματωλοί.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Σουλεϊμάν Σελήμ Β' (1566—1574) ἐκυρίευσεν τὴν Κύπρον. Εἰς τὴν παρὰ τὴν Ναύπακτον ὅμως ναυμαχίαν (1571)

ἠττάται ὑπὸ τῶν συμμαχησάντων Ἰσπανῶν, Ἑνετῶν, Πάπα καὶ Γερμανῶν. Μετ' αὐτὴν ἐξεροράγησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπαναστάσεις, ἀλλ' οἱ σύμμαχοι διαφωνήσαντες ἔκαμαν χωριστὰ εἰρήνην μὲ τοὺς Τούρκους καὶ ἐγκατέλειψαν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων.

4. Παρακμὴ τῶν Τούρκων.

Αὕτη ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σουλεϊμάν Β' (τρυφήλος βίος σουλτάνων, νόθευσις τάγματος Γενιτσάρων), ἐξεδηλώθη δὲ ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελῆμ Μουράτ Γ'. Ἐκτοτε οἱ πόλεμοι τῶν Τούρκων εἶναι ἀμυντικοὶ κατὰ Ἑνετῶν, Οὐγγρων, Αὐστριακῶν, Ρώσων. Κατ' αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες καὶ πάλιν ἐπανεστάουν, ἀλλὰ καὶ πάντοτε ἐγκατελείποντο.

5. Πόλεμοι Τούρκων καὶ Ἑνετῶν.

Ὁ περὶ Κρήτης πόλεμος. Οὗτος διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1644 μέχρι τοῦ 1669 (συμετοχὴ Κρητῶν ὑπὲρ Ἑνετῶν), ἐπὶ τέλος ὅμως οἱ Τούρκοι ἔγιναν κύριοι αὐτῆς (20ετῆς πολιορκία τοῦ Ἡρακλείου).

Ὁ περὶ τῆς Πελοποννήσου πόλεμος. Οἱ Ἑνετοὶ ἐκδικούμενοι (1682) ἐκστρατεύουν ὑπὸ τὸν Φραγκῆσκον Μοροζίνην κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἑλλήνων κυριεύουν αὐτὴν ὅλην. Ἐπειτα ἐκστρατεύουν καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ μετὰ πολιορκίαν, καθ' ἣν ἐκ βόμβας κατεστράφη ὁ Παρθενὼν (1687), κυριεύουν τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀλλὰ κατόπιν ἐγκαταλείπουν τὴν Ἀττικὴν καὶ περιορίσθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ἐκράτησαν μέχρι τοῦ 1716.

6. Οἱ μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας πόλεμοι τῶν Τούρκων.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος οἱ Τούρκοι ἐπὶ τῶν Κιουπριλιδῶν βεζυρῶν ἀνεπέσσαν ἐπὶ μακρὸν τοὺς ἐπιθετικὸς πολέμους κατὰ τῆς Εὐρώπης. Τὸ 1661 εἰσῆλσαν εἰς Οὐγγαρίαν, Μοραβίαν καὶ Σιλεσίαν. Ἀλλὰ Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ βοηθήσαντες τοὺς Αὐστριακοὺς νικοῦν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς σταματοῦν (τὸ πλεῖστον τῆς Οὐγγαρίας μὲ τὴν Πέστην ἔμεινεν εἰς αὐτούς). Μετ' ὀλίγον οἱ Τούρκοι καὶ πάλιν ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι Βιέννης. Ἀλλὰ οἱ Αὐστριακοὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Πολωνῶν νικοῦν αὐτούς

καὶ τοὺς ἐκδιώκουν τελείως ἐκ τῆς Οὐγγαρίας, ἦν μετὰ τῆς Τρανσυλβανίας ἐνώνουν μετὰ τὴν Αὐστρίαν. Δύο μετ' ὀλίγα ἔτη ἀπόπειραι τῶν Τούρκων πρὸς κατάληψιν τῆς Οὐγγαρίας ἀποτυγχάνουν. Τέλος (1699) συνήφθη ἡ ἐν Καρλοβιτσιῷ εἰρήνη, δι' ἧς ἡ Τουρκία παρητήθη τῆς Οὐγγαρίας καὶ Τρανσυλβανίας ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς Πελοποννήσου ὑπὲρ τῶν Ἑνετῶν. Μετ' ὀλίγον ὅμως οἱ Τούρκοι ἀνέκτησαν (1716) τὴν Πελοπόννησον, ὑπεχρεώθησαν ὅμως διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πασσαροβιτσιού νὰ παραχωρήσουν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὸ Βελιγράδιον καὶ μέρος τῆς Βοσνίας, Σερβίας καὶ Βλαχίας.

7. Οἱ μετὰ τῶν Ρώσων πόλεμοι τῶν Τούρκων.

Πρῶται ἐνέργειαι τῶν Ρώσων εἰς τὴν Ἀνατολήν. Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἠλπίζον εἰς τὴν Δύσιν. Ἐκτοτε, καὶ ἰδίως ἀφ' ὅτου ὁ Μέγας Πέτρος ἐπεδίωξε τὴν κατάκτησιν τῶν βορείων παραλίων τοῦ Εὐξείνου, ἐστράφησαν πρὸς τὴν ὁμόδοξον Ῥωσίαν. Ὁ Πέτρος συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς δι' ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων συντριβῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Πρώτη δ' ἐνέργεια αὐτοῦ πρὸς ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων ἐγένετο τὸ 1711. Οἱ Ἕλληνες ἐξηγέρθησαν, ἀλλὰ τὴν ἐξέγερσιν ἐσταμάτησεν ἡ ἦττα τοῦ Πέτρου παρὰ τὸν Προῦθον.

Ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1768 καὶ ἡ σύγχρονος ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Αἰκατερίνα ἡ Β' συνεχίζουσα τὰ σχέδια τοῦ Μ. Πέτρου ἀπὸ τὸ 1766 προσεπάθησε δι' ἀπεσταλμένων νὰ παρασκευάσῃ εἰς ἐπανάστασιν τὰ πνεύματα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα (Παλάζογλους). Ἐκ τούτου οἱ Τούρκοι ἐκήρυξαν κατ' αὐτῆς τὸν πόλεμον καὶ ἤρchiσαν καταδιώξεις τῶν χριστιανῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ῥῶσοι κυριεύουν Βασσαράβιαν, Μολδανίαν, Βλαχίαν καὶ Κριμαίαν καὶ στέλλουν στόλον 15 πλοίων ὑπὸ τὸν Ὅρλωφ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἣτις, ὡς καὶ ὅλη ἡ μεσημβρινὴ Ἑλλάς, ἐξηγέρθη. Ἄλλ' ἕνεκα τῆς σμικρότητος τῆς ὄψισκῆς βοηθείας αἱ ἐπιχειρήσεις ἀπέτυγον, οἱ δ' ἐπελθόντες Ἀλβανοὶ ἐπνίξαν τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸ αἶμα.

Ὁ ρωσικὸς στόλος κατόπιν κατέστρεψε τὸν τουρκικὸν εἰς Τσεσμέν ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ Ῥωσία ἔκαμε μετὰ τοὺς Τούρ-

κους τὴν ἐν Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ συνθήκην, δι' ἧς ἐκέρδισε τὴν Κριμαίαν καὶ ἔλαβε τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν (καταστροφὰὶ Ἀλβανῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκδίωξις αὐτῶν ἐκεῖθεν ὑπὸ Χασάν πασᾶ τῇ βοηθείᾳ τῶν κλεφτῶν, καταστροφή καὶ τῶν κλεφτῶν).

Ὁ ὀσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1788. — **Νέοι ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνισμοῦ.** Ἡ Αἰκατερίνη μετ' ὀλίγον συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν Ἑλλην. Αὐτοκρατορίαν ὑπὸ τὸν ἐγγονόν της Κωνσταντῖνον. Πρὸς τοῦτο συνεννοήθη μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας (1788). Οἱ Ἕλληνες καὶ πάλιν προτροπῇ τῆς Αἰκατερίνης ἐξηγέρθησαν. Ὁ Λάμπρος Κατσώνης δὲ καταρτίσας στόλον καὶ παραλαβὼν καὶ 500 κλέφτας ὑπὸ τὸν Ἀνδρούτσον νικᾷ ἐπανειλημμένως τὸν τουρκικόν. Τὸ 1790 ὁ στόλος τοῦ Κατσώνη καταστρέφεται ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ μετὰ ἐνδοξον ἀγῶνα. Ἄλλ' ὁ Λάμπρος δὲν ἐγκαταλείπει τὸν ἀγῶνα, οὐδ' ὅταν τὸ 1792 ἡ Ῥωσία ἔκαμεν εἰρήνην μετὰ τὴν Τουρκίαν. Κατέλαβε τὸ Ταίναρον καὶ ἐκεῖθεν ἔκαμεν ἐπιδρομὰς. Ἐπὶ τέλους ὁμως προτροπῇ τῶν Μανιατῶν ἐφυγεν εἰς Ῥωσίαν (κατορθώματα καὶ θάνατος τοῦ Ἀνδρούτσου).

8. Ἡ Τουρκία καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Γαλλ. Ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς.

Πρώτη ἀνάμειξις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐπιδράσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἰδίως ὅταν ὁ Ναπολέων κατέλαβε τὰς Ἰονίους νήσους. Διὰ διαφόρων ἀποστολῶν οὗτος ἐξήγειρε τὸ ἔθνικόν φρόνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀνακτίσεως τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ναπολέοντος κατέστη γενικὴ.

Ῥήγας Φεραῖος. Ὁ Ῥήγας, ὡς γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μαυρογένους, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο ἦλθεν εἰς συνεννοήσεις μετ' ὅλους τοὺς προὔχοντας, κλέφτας καὶ ἀρματολούς καὶ συνέταξε ποιήματα πατριωτικὰ καὶ χάριτας. Ἐπειτα ἦλθεν εἰς Βιέννην καὶ συνεννοήθη μετ' αὐτὸς ἐκεῖ ὁμογενεῖς. Ἐκεῖθεν δὲ κατῆλθεν εἰς Τεργέστην, διὰ νὰ διαβῇ εἰς Ἰταλίαν καὶ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ναπολέοντος. Ἐκεῖ ὁμως συνελήφθη ὑπὸ Ἀ. Χωραφᾶ—Περὶλήψεις Ἱστορίας ΣΤ γυμνασίου, ἐκδ. 4η, 1935 4

των Αυστριακῶν ἀρχῶν καὶ παρεδόθη μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὸν πασᾶν τοῦ Βελιγραδίου, ὅστις τοὺς ἐφόνευσεν (1798).

Ἡ Ἐπιάνησος πρώτη αὐτόνομος Ἑλληνικὴ πολιτεία. Ὁ Ῥωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1806. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, οἱ Τοῦρκοι συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ῥώσων, Αὐστριακῶν καὶ Ἀγγλων κατὰ τῆς Γαλλίας. Οἱ Γάλλοι ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς Ἑπτανήσου, ἡ ὁποία ἐτέθη ὑπὸ Ῥωσοτουρκικὴν προστασίαν (1800). Ἀλλ' αἱ ὁραδιουργίαι τῆς Ῥωσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Ναπολέοντος ἔκαμαν τὴν Τουρκίαν νὰ κηρῶσῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσίας. Οἱ Τοῦρκοι καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἠττῶνται ὑπὸ τῶν Ῥώσων. Τοῦτο ἐξήγειρε στάσεις ἐσωτερικὰς ἐν Τουρκίᾳ, συνεπεία τῶν ὁποίων καθαιροῦνται ἀλληλοδιαδόχως οἱ Σουλτάνοι Σελήμ καὶ Μουσταφᾶς καὶ τοιοῦτος γίνεται ὁ Μαχμουτ Β', ὅστις μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλοῦτ συμμαχεῖ πάλιν μετὰ τὴν Ἀγγλίαν (1809). Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ μεγάλοι πασάδες Βιδινίου, Ἰωαννίνων, Αἰγύπτου ἀποβαίνουν ἀνεξάρτητοι, οἱ δὲ Σέρβοι ἐπαναστατοῦν καὶ ἀποκτοῦν ἀνεξαρτησίαν τινα.

Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς καὶ οἱ Ἕλληνες. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς κατορθώσας ἐκ τοῦ μηδενὸς νὰ γίνῃ πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἰδρύσῃ κράτος ἴδιον, περιλαμβάνον ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα. Κατὰ πρῶτον κατέβαλε τοὺς Σουλιώτας κατόπιν τριῶν πολέμων (1800) καὶ τοὺς ὑποχρέωσε νὰ φύγουν εἰς Κέρκυραν. Ἐπειτα διὰ τοῦ Ναπολέοντος κατώρθωσε νὰ δοθῶν εἰς τοὺς υἱοὺς του Βελῆν καὶ Μουχτὰρ τὰ πασσαλίκια τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ναυπάκτου. Ἐπειτα κατέβαλε διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου τοὺς ἀρματολούς τῆς Θεσσαλίας (στόλος τῆς Σκιάθου, ἐπαναστατικὸν κίνημα Βλαχάβα, Κατσαντιωναῖοι).

Ἡ εἰρήνη τοῦ Βουκουρεστίου. Ἡ Ἐπιάνησος ὑπὸ Ἀγγλικὴν προστασίαν. Ὁ Μαχμουτ Β' ἐπεδίωξε τὴν ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον μεταρρυθμισιν τοῦ κράτους, ἐπικεκμημένης δὲ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ναπολέοντος εἰς Ῥωσίαν, τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας συνῆψε μετὰ τῆς Ῥωσίας τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ εἰρήνην, δι' ἧς ὄριον ὠρίσθη ὁ Προῦθος. Μετὰ τὴν πτώσιν δὲ τοῦ Ναπολέοντος αἱ Ἴόνιοι νῆσοι ἀπετέλεσαν ἰδίαν αὐτόνομον πολιτείαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

Πώλησις τῆς Πάργας. Παρὰ τὴν συνθήκην τοῦ 1800 ἡ

Πάργα δὲν εἶχε παραδοθῆ εἰς τοὺς Τούρκους οὔτε ὑπὸ τῶν Ῥώσων οὔτε κατόπιν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἦδη οἱ Ἄγγλοι κατ' ἀπαίτησιν τῆς Τουρκίας τὴν παρεχώρησαν εἰς τὸν Ἄλῃν. Οἱ κάτοικοί της τότε ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ὅλοι εἰς Κέρκυραν (1819).

Σύγκρουσις τοῦ Ἄλῃ πρὸς τὴν Πύλην. Ὁ Ἄλῃ πασσαῖς γενόμενος τότε πολὺ ἰσχυρὸς ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Σουλτάνου. Ἐκήρυξεν αὐτὸν ἀποστάτην καὶ ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ τὸν ἐχθρόν του Παχόμπεην. Ὁ Ἄλῃς ἠττηθεὶς καὶ προδοθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν υἱῶν του ἐκλείσθη εἰς τὰ Ἰωάννινα. Οἱ Σουλτιῶται ἤλθον ἐκ Κερκύρας ὑπὸ τὸν Μῆρκον Βότσαρην καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν. Κατόπιν ὁμοῦς συνεννοηθέντες μετὰ τὸν Ἄλῃν παρέλαβον τὸ Σούλι καὶ ἤρχισαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Παχόμπεη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Παχόμπεης ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ τῆς Πελοποννήσου, ὅστις ἐπὶ τέλους ἐν ἀρχῇ τοῦ 1822 κατέβαλε τὸν Ἄλῃν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Ἡ ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

Ἰδρυσις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας 1816.— Τὸ κίνημα τῶν ἡγεμονιῶν Φεβρ. τοῦ 1821.— Ἐκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι Μάρτ. 1821.— Ἀπαγχόνισις τοῦ Πατριάρχου 10 Ἀπριλ. 1821.— Θάνατος τοῦ Διάκου 27 Ἀπριλ. 1821.— Μάχη Γραβιᾶς 8 Μαΐου 1821.— Μάχη Βαλτετσίου 12 Μαΐου 1821.— Μάχη Δραγατσανίου 9 Ἰουν. 1821.— Ἄλωσις Τριπόλεως 23 ἴβρ. 1821.— Ἀνατίναξις Τουρκικῆς ναυσρχίδος ἐν Χίφ 6 Ἰουν. 1822.— Ἡ ἐν Πέτρῃ μάχη 4 Ἰουλ. 1822.— Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη 3 Ἰουλ. 1822.— Θάνατος Μάρκου Μπότσαρη 9 Αὐγ. 1823.— Θάνατος Βύρωνος 7 Ἀπριλ. 1824.— Καταστροφὴ Ψαρῶν Ἰούνιος 1824.— Μάχη Μανιακίου Μαΐος 1825.— Πτώσις Μεσολογγίου 10 Ἀπριλίου 1826.— Θάνατος Γ. Καραϊσκάκη 27 Ἀπριλ. 1826.— Ἡ ἐν Λονδίνῳ συνθήκη Ῥωσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Ἰούνιος 1827.— Ναυμαχία Ναυαρίνου 8 Σεβρ. 1827.— Ἀφίξις Καποδιστριαῦ εἰς Ἑλλάδα Ἰαν. 1829. Νίκη Ἑλλήνων ἐν Πέτρῃ τῆς Βοιωτίας 12 ἴβρ. 1829.— Ῥωσοτουρκικὸς πόλεμος 1828—1829.— Δολοφονία Καποδιστριαῦ 27 ἴβρ. 1831.

1. Τὰ προοίμια τῆς Ἐπαναστάσεως.

Χαρακτῆρ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις δια-

φέρει τῶν ἐπανάστασεων τῶν ἄλλων λαῶν, διότι δὲν προῆλθεν ἐκ πιέσεων ἀφορήτων καὶ δυστυχίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀριμάνσεως τῆς μεγάλης ιδέας, τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος ἐσχημάτισεν ἅμα τῇ ἀλώσει. Διαφέρει δὲ καὶ τῶν προτέρων ἐπαναστατικῶν κινημάτων, διότι εἶχε καθολικὸν χαρακτήρα παρασκευασθεῖσα διὰ τῆς Φιλικῆς ἑταιρείας.

Ἡ Φιλικὴ ἑταιρεία. Αὕτη ἰδρύθη τὸ 1816 ὑπὸ τριῶν ἐμπόρων μὲν, ἀλλὰ φιλοπατριδῶν καὶ ἐπιτηδεῶν ἀνθρώπων. Κατώρθωσε δὲ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον ἀφανοῦς τιμῆς ἀρχῆς νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ ἔθνους. Μετὰ τοῦτο ἐζήτησε νὰ θέσῃ ἐπὶ κεφαλῆς ἄνδρα πλησιάζοντα πρὸς τὸν Ἀυτοκράτορα τῆς Ῥωσίας. Κατὰ πρῶτον ἀπετάθη εἰς τὸν Καποδίστριαν. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος ἐδίστασε, προσέφερε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην.

Ἡ ἐπανάστασις ἐν Μολδαβίᾳ καὶ Βλαχίᾳ. Ὁ Ὑψηλάντης ἀναλαβὸν τὴν ἀρχηγίαν κατήλθεν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσίαν καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν διεπέρασε περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου 1821 εἰς τὰς παραδουναβείους ἐπαρχίας καὶ ἐκίνησε τὴν ἐπανάστασιν. Περὶ αὐτὸν συνήχθησαν ἀρχετοὶ πολεμισταὶ Ἕλληνες καὶ ἐγχώριοι. Ἄλλ' ἀφ' ἑνὸς ἢ δυσμενῆς τῶν ἐγχωρίων διάθεσις πρὸς τὴν ἐπανάστασιν, ἀφ' ἑτέρου ἢ ἀποκήρυξις τοῦ κινήματος ὑπὸ τοῦ Τσάρου, ἀπεθάρρουναν τὸν Ὑψηλάντην. Ὅθεν, ὅτε τουρκικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς τὰς ἡγεμονίας, ὁ Ὑψηλάντης, μετὰ ἦταν ἐν Δραγατσανίῳ (ιερὸς λόχος), ἐγκατέλειπε τὸν ἀγῶνα καὶ ἀπεσύρθη εἰς Αὐστρίαν, ὅπου συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη. Ἐν τούτοις ἡ ἐπανάστασις τῆς Μολδοβλαχίας ἀπέβη ὠφέλιμος, διότι διήγειρε τὰς ὑπονοίας τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Ῥωσίας καὶ ἔδωκε καιρὸν εἰς τὴν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι νὰ ἐνισχυθῇ.

Αἱ σφαγαὶ καὶ ὁ φόνος τοῦ Πατριάρχου. Ὁ Σουλτάνος αἰσθανθεὶς ὅτι εὐρίσκετο πρὸ καθολικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ ἔθνους, ἐφοβήθη καὶ ἐζέχυσε τὴν ὀργὴν του κατὰ τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ Κράτους προκρίτων λαϊκῶν καὶ κληρικῶν καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἔθνους Πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ὃν ἐκρέμασε κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα (10 Ἀπριλ.). Διὰ τῶν σφαγῶν ὅμως ἡ ἐπανάστασις ὄχι μόνον δὲν κατεστάλη, ἀλλὰ καὶ ὠφελήθη, διότι καὶ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἐξηγέρθη καὶ θρησκευτικὸς χαρακτὴρ εἰς αὐτὴν ἐδόθη καὶ αἱ συμπάθειαι τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ αὐτῆς προσεκλήθησαν.

2. Ἡ ἔκρηξις τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ελλάδα.

Αἱ περιστάσεις ὑφ' ἃς ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις. Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα ἐξερράγη ὑπὸ περιστάσεις εὐνοϊκάς. Ἐν Πελοποννήσῳ ὑπῆρχε καὶ πολιτικὴ στρατιωτικὴ ἀριστοκρατία ἰσχυρή. Ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι ὑπῆρχον πολλοὶ ἠσκημένοι πολεμισταί. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἀλῆ καὶ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Τουρκίας ἠλάττωσε καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατ' ἀρχὰς ὑποτίμησιν τῆς Ἑλληνικῆς. Τέλος αἱ νῆσοι μὲ τοὺς θαυραλέους ναύτας τῶν καθίστων τὸ Αἰγαῖον Ἑλληνικὴν θάλασσαν. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἐπανάστασις ἐναντίον ὀλοκλήρου αὐτοκρατορίας ἦτο ἔργον γιγάντειον καὶ ἐπέτιχε διότι ἐστηρίζετο εἰς τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ἰδέαν καὶ εἰς τὸν φόβον παντελοῦς καταστροφῆς ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας.

Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπανάστασεως ἐν Πελοποννήσῳ. Αὕτη προῆλθεν ἐκ δύο τυχαίων γεγονότων, μιᾶς προπόσεως τοῦ γηραιοῦ Ἀσημάκη Ζαΐμη καὶ μιᾶς ἐπιθέσεως δύο κλεφτῶν ἐναντίον Τούρκου εἰσπράκτορος. Οἱ Τούρκοι προαισθανθέντες τὸν κίνδυνον κατέλιπον τὴν ὑπαίθρον χώραν, καὶ ὅλη ἡ Πελοπόννησος εὐρέθη ἐπὶ ποδός. Οἱ Μανιάται ὑπὸ τὸν Πετρόμπετην καὶ Κολοκοτρώνην κυριεύουν τὰς Καλάμας. Ὁ Π. Πατρῶν Γερμανός, ὁ Ζαΐμης καὶ ὁ Λόντος κυριεύουν τὰς Πάτρας καὶ πολιορκοῦν τὴν Ἀκρόπολιν. Ἄλλοι πολιορκοῦν τὴν Κόρινθον καὶ ἄλλοι τὸ Ναυαρίνον. Τέλος ὁ Κολοκοτρώνης κατόπιν μυρίων δυσχερειῶν συγκεντρώνει στρατόν, πείθει καὶ τοὺς ἄλλους διστάζοντας ἀρχηγούς καὶ πολιορκεῖ τὴν Τρίπολιν. Οἱ πολιορκούμενοι ἐνισχυθέντες δι' ἐπικουριῶν ἐκ μέρους τοῦ Χουραΐ ἐπιτίθενται (12 Μαΐου) κατὰ τῶν πολιορκητῶν, ἀλλ' ἠτῶνται εἰς τὸ Βαλτέτσι. Τότε (26 Μαΐου) οἱ Πελοποννήσιοι πρόκριτοι ἐν τῇ Μονῇ τῶν Καίτεξῶν συνεκρότησαν τὴν Πελοποννησιακὴν γερούσιαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καταφθάνει ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου, καὶ ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς προκρίτους, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ. Μόνον τοὺς στρατιωτικὰς κατώρθωσε κατ' ἀρχὰς νὰ προσελκύσῃ ἕνεκα τῆς ἀντιπαθείας τῶν πρὸς τοὺς προκρίτους. Διὰ τούτων δὲ καὶ τῆς ἀπειλῆς ἀναχωρήσεώς του ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀρχιστράτηγος. Με

όλας τὰς ἔριδας ἢ ἀφίξεις τοῦ Ὑψηλάντου ὡς ἀρχηγοῦ κατέβαλε τὸ θάρρος τῶν Τούρκων. Ἡ Μομενβασία καὶ τὸ Ναυαρίνον παρεδόθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν 23 Ἰβρίου ἔπεσε καὶ ἡ Τρίπολις, οὕτω δὲ ἡ ἐπανάστασις ἀπέκτησε κέντρον πολιτικὸν καὶ στρατιωτικόν.

Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Α. Στερεὰν Ἑλλάδα.
Αὕτη ἐγένετο διὰ τοῦ Πανουργιᾶ εἰς τὰ Σάλωνα, τοῦ Ἀθανασίου Διάκου εἰς τὴν Λεβάρειαν καὶ τοῦ Δυοβουνιώτου εἰς Βουδουνίτσαν. Οἱ τρεῖς οὗτοι συνενωθέντες, προσπαθοῦν νὰ ἐμποδίσουν εἰς τὰς Θερμοπύλας τοὺς ἐπερχομένους Τούρκους ὑπὸ τοὺς Κιοσσὲ Μεχμέτ καὶ Ὁμέρ Βρυνώνην (ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Διάκου). Τὸ αὐτὸ ἐπιχειρεῖ κατόπιν καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς. Ἄλλ' εἰς μάτην. Οἱ Τούρκοι προχωροῦσάντες καταλαμβάνουν τὴν Λεβάρειαν καὶ καταστέλλουν τὰς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Ἀττικῇ ἐπαναστάσεις. Ἄλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τέλος μετὰ τὴν μάχην τῶν Βασιλικῶν κατ' ἦν ἠττήθη ὑπὸ τῶν ὀπλαρχηγῶν νέος κατεχόμενος τουρκικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Βαῦράν, ὑπέχρωσαν εἰς Ἡπειρον.

Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἡ ἐπανάστασις ἤρχισε περὶ τὰ μέσα Μαΐου. Οἱ Ἕλληνες ἐξεδιώξαν τοὺς Τούρκους ἐκ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ Ἀργινίου καὶ κατέλαβον τὸ Μακρονόρος. Βορείως ὅμως αὐτοῦ ὅλα τὰ κινήματα κατεστάλησαν καὶ ἡ ἐπανάστασις ὑπῆρχε μόνον εἰς τὸ Σοῦλι.

Διοικητικὴ ὀργάνωσις τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑψηλάντου τὴν διοργάνωσιν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀνέλαβεν ὁ Μαυροκορδάτος. Οὗτος δὲ ἀνέθεσε μὲν τὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Θεόδ. Νέγγριν, αὐτὸς δ' ἀνέλαβε τὴν τῆς Δυτικῆς. Ἀμφότεροι ἐκάλεσαν συνελύσεις καὶ εἰς μὲν τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα καθηρτίσθη γεροῦσία δεκαμελὴς ἐκ προκοίτων καὶ ὀπλαρχηγῶν, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν ἐψηφίσθη δλόκληρον συνταγματικὸν πολίτευμα καὶ ἡ κυβέρνησις ἀνετέθη εἰς δωδεκαμελῆ Ἄρειον Πάγον.

Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν.
Εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἡ ἐπανάστασις περιορίσθη εἰς τὰ περὶ τὸ Πήλιον (Ἄνθιμος Γαζῆς) κατεσιάλῃ ὅμως ἀμέσως. Εἰς τὴν Μακεδονίαν τὸ 1821 ἐξηγήθη μόνον ἡ Χαλκιδική. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προώδευσεν ἀρχετὰ,

κατόπιν ὅμως κατεστάλη, οἱ δὲ μοναχοὶ τοῦ Ἄθω ἐσυνθηκολόγησαν.
Ἡ ἐναγξίς τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰς νήσους Σπέτσας, Ψαρὰ καὶ Ὑδραν. Θυσίαι καὶ δημοφροσύνη αὐτῶν. Λάζαρος Κουντουριώτης. Ἐκ τῶν νήσων πρώτη ἐξηγέρθη ἡ τῶν Σπετσῶν (10 Ἄπριλίου), ἔπειτα τὰ Ψαρὰ καὶ τελευταία ἡ Ὑδρα λόγῳ βαθείας συνειδήσεως τοῦ μεγέθους τοῦ ἔργου. Ὅμι δὲ ἀδίκως ἐδίστασε, διότι αἱ ἀπαιτηθεῖσαι θυσίαι ὑπῆρξαν μέγισται (πλοῖα, χορήματα). Ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐπιχειρήσεων, μολοντί ἐκάστη ἦτο ἀνεξάρτητος, ἀνεγνώριζον τὴν ὑπεροχὴν τῆς Ὑδρας. Ἐπειδὴ δ' ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεῖχεν ὁ οἶκος τῶν Κουντουριωτῶν, ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ Λάζαρος ἀνέλαβε σιωπηρῶς τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν αὐτῶν. Καὶ δικαίως, διότι οὗτος εἶχε τὴν ἀρετὴν νὰ γνωρίζῃ τί δύναται καὶ τί δὲν δύναται νὰ πράξῃ.

Συμμετοχὴ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν λοιπῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Τὸ πρῶτον ναυτικὸν κατόρθωμα τῶν Ἑλλήνων. Τὰς τρεῖς νήσους ἠκολούθησαν τάχιστα ἡ Δωδεκάνησος, πλὴν τῆς Ῥόδου, αἱ Κυκλάδες καὶ ἡ Σάμος. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλὰ πυροποληθείσης μᾶς φρεγάτας του ὑπὸ τοῦ Παπανικολῆ διὰ πυροβολικοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον.

Καταστροφαὶ Κυδωνιῶν, Σμύρνης καὶ ἄλλων παραλίων ἑλληνικῶν πόλεων. Τὰ ναυτικὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων προεκάλεσαν σφαγὰς καὶ ἀρπαγὰς τῶν Τούρκων εἰς τὰς Κυδωνίας, εἰς τὴν Σμύρνην, εἰς τὴν Νέαν Ἐφεσον, καὶ εἰς τὰς νήσους Κῶν, Ῥόδον, Κύπρον καὶ Κρήτην.

Ἡ ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασις. Αἱ περιστάσεις εἰς τὴν Κρήτην λόγῳ τοῦ ἴσου πληθυσμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀρκειῶν πολεμοφοδίων δὲν ἦσαν εὐνοϊκὰ δι' ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ σφαγαὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλαι βαρβαρότητες εἰς Χανιά ἐξήγειραν τοὺς Κρητὰς καὶ ἰδίως τοὺς Σφακιανούς. Οἱ Τούρκοι τῶν Χανίων καὶ τοῦ Ῥεθύμνου ἐπῆλθον κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἠττήθησαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν πόλεόν των. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ πασσάδες Ῥεθύμνου καὶ Ἡρακλείου λύουν τὴν πολιορκίαν τῶν Χανίων καὶ ἔπειτα οἱ τρεῖς πασσάδες ἐκστρατεύουν εἰς Σφακιὰ, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Τότε ἐστάλη κατ' αἴτησιν τῶν Κρητῶν ὡς ἀρχηγὸς ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου ὁ Μιχαὴλ Κομνηνός Ἀφεντούλης. Οὗτος ὅμως ἦτο μᾶλλον καλὸς διοικητὴς ἢ στρατηγός.

Ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις. Ὁ Ὑψηλάντης κατὰ μικρὸν εἶχεν ἀπολέσει τὴν ἐπιρροήν του ὄχι μόνον παρὰ τοῖς προκρίτοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς στρατιωτικοῖς. Πρὸς ἀνάγκησιν αὐτῆς συνεκάλεσεν ἐθνικὴν συνέλευσιν. Δυστυχῶς καὶ εἰς ταύτην δὲν εἶχε τὴν πλειοψηφίαν. Βαρυνθεὶς λοιπὸν τὰς κομματικὰς ἑαδιουργίας ἀπεχώρησεν εἰς τὸ παρὰ τὴν Κόρινθον στρατόπεδον. Ἡ ἐθνοσυνέλευσις τότε συνῆλθεν εἰς Ἐπίδαυρον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1822 ἐψήφισε τὸ πρῶτον σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος. Κατηρτίσθησαν δύο ἐνιαύσια σώματα, τὸ ἐκτελεστικὸν ἐκ 5 μελῶν, τοῦ ὁποῦ προέδρος ἔγινεν ὁ Μαυροκορδάτος καὶ τὸ βουλευτικόν, τοῦ ὁποῦ ἡ προεδρία ἀνετέθη εἰς τὸν Ὑψηλάντην. Τότε ὠρίσθη ὡς σημαία ἡ κυανόλευκος, ἡ ὁποία καὶ ὑψώθη εἰς τὸν συγχρόνως κυριευθέντα Ἀκροκόρινθον. Τέλος ἡ συνέλευσις διὰ προκηρῦξεως εἰς τὴν Ἐδρῶπην ἐχαράκτηρισε τὸν ἀγῶνα ὡς γινόμενον πρὸς ἀνάγκησιν τῶν φυσικῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

3. Ἀμυντικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων (1822—1824).

Ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1822. Κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἀ΄ ἔτους ἡ ἐπανάστασις εὐρίσκετο περιορισμένη νοτίως τῆς Ὀθρουοῦ καὶ τοῦ Σουλίου, ἀλλ’ εἶχεν ἐνότητα καὶ κυβέρνησιν. Ἔργον αὐτῆς ἤδη ἦτο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ κτηθὲν καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ αὐτό. Ἀλλ’ αἱ ἐνέργειαι τῆς Κυβερνήσεως δὲν ἐσοτέθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη διὰ τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας τῶν ἡρώων τῆς.

Πολεμικὸν σχέδιον τῶν Τούρκων κατὰ τὸ β΄ ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως. Ὀλέθριοι ἐριδες Ἀρείου Πάγου καὶ ὀπλαρχηγῶν. Ἡ καταστροφὴ τοῦ Πέτα. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἠτοιμάζετο νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ δύο στρατιῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν μία θὰ ὑπέτασσε τὴν Α., ἡ δὲ ἄλλη τὴν Δ. Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ κατόπιν καὶ αἱ δύο θὰ διεπεραιοῦντο εἰς Πελοπόννησον.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Α. Ἑλλάδος ἔνεκα διχογνωμίας τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ὀπλαρχηγῶν οὔτε τὴν γραμμὴν τῆς Ὀθρουοῦ κατορθώνουν νὰ κρατήσουν, οὔτε τὴν τότε ἐκραγεῖσαν ἐν Ναούσῃ καὶ Ὀλύμπῳ

ἐπανάστασιν νὰ βοηθήσουν, ἤτις καὶ κατεπνίγη εἰς τὸ αἷμά της.

Καὶ εἰς τὴν Δ. Ἑλλάδα τὰ πράγματα ἀπέβησαν κακῶς. Ὁ Χουρσίτ ἐπολιόρκησε στενωῶς τὸ Σοῦλι. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐξεστράτευσε μετὰ στρατοῦ 4 χιλ. πρὸς βοήθειάν του. Ἄλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Κυριακούλην σταλὲν εἰς Φανάρι ἀπόσπασμα κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὁ λοιπὸς ὑπὸ τὸν Μαυροκορδάτον στρατός, εἰς τὸν ὁποῖον περιελαμβάνετο τὸ τάγμα τῶν φιλελλήνων ἠττηθεὶς εἰς Πέτα κατεστράφη. Μετὰ τοῦτο τὸ Σοῦλι ἔπεσεν, ὁ δὲ Μαυροκορδάτος ἠσυχολήθη εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Μεσολογγίου.

Ἐκστρατεία καὶ καταστροφή τοῦ Δράμαλης. Ἡ διὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία δὲν ἀνετέθη εἰς τὸν Χουρσίτ, ἀλλ' εἰς τὸν Μαχμουτ πασσᾶν Δράμαλην. Οὗτος μὲ 30 χιλ. στρατὸν διέρχεται ἀκωλύτως τὴν Α. Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ κυριεύει τὴν Κόρινθον. Οἱ Ἕλληνες καταπλαγέντες τρέπονται εἰς φυγὴν. Τὴν ἐπανάστασιν ἔσωσε τότε ὁ Δημ. Ὑψηλάντης καὶ πρὸ πάντων ὁ Κολοκοτρώνης. Κατὰ τὸ συμφωνηθὲν σχέδιον ὁ Ὑψηλάντης κλείεται εἰς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης παραγγέλλας τὴν ἐρήμωσιν τῆς Ἀργολίδος συναθροίζει στρατὸν καὶ ἔρχεται εἰς Μύλους. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δράμαλης εὐρῶν ἀντίστασιν εἰς τὸ Ἄργος καταναλίσκει τὰς προμηθείας του καὶ ἀναγκάζεται νὰ υποχωρήσῃ. Ἄλλ' ὁ Κολοκοτρώνης καταλαβὼν τὰ πρὸς τὴν Κόρινθον στενὰ ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν δεινὴν καταστροφὴν (Ἰούλιος). Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Κόρινθον ἐλθὼν ὁ στρατός του δεκατίζεται ὑπὸ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ ὁ ἴδιος ἀποθνήσκει. Τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του ἐπιχειρήσαντα νὰ φύγουν εἰς Πάτρας καταστρέφονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τότε οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν καὶ τὸ Ναύπλιον.

Πρώτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ διὰ τῆς Δ. Ἑλλάδος ἐπελθὼν στρατός ὑπὸ τὸν Κιουταζὴν καὶ τὸν Ὅμερ Βρουῶνην προελάσας ἐπολιόρκησε τὸ Μεσολόγγιον. Εἰς τὸ Μεσολόγγιον εὗρίσκετο ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ ὀλίγας δυνάμεις. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Ὑδραϊκὸς στόλος διασπάσας τὸν κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμόν, ἐνισχύει αὐτοὺς μὲ 1000 Πελοποννησίους. Ὁ Κιουταζὴς περιῆλθεν εἰς δυσχεροῦ θέσιν, μετὰ τελευταίαν δὲ ματαίαν ἔφοδον (25 Δεκεμ.) ἐγκατέλειψε τὸ Μεσολόγγιον.

Ἡ καταστροφή τῆς Χίου. Κατορθώματα τοῦ ἑλλ. στόλου. Ἡ

Χίος μετὰ τὸ β' ἔτος ἐπανεστάτησε διὰ τοῦ Λυκούργου Λογοθέτου ἑλθόντος ἐκ Σάμου μὲ ὀλίγους ἄνδρας. Ἄλλὰ τότε τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Καρὰ Ἀλῆν καταπλεύσας, ὄχι μόνον κατέσβεσε τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ κατέστρεψε τὴν νῆσον, τοὺς δὲ πλείστους κατοίκους ἐφόνευσεν ἢ ἐξηνδραπόδισεν. Ἡ καταστροφή ὅμως τῆς Χίου ἐξήγειρε τὰς συμπαθείας τῆς Εὐρώπης.

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Μιαούλην δὲν ἐπρόφθασε νὰ σώσῃ τὴν Χίον. Περισυνέλεξε μόνον πολλοὺς φυγάδας καὶ ἐπλευσεν εἰς τὰ Ψαρά. Ἐκεῖθεν δύο πυροποληταὶ ὁ Κανάρης καὶ ὁ Πιπίνος (6 Ἰουνίου) ἐπλευσαν νύκτα κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Καὶ τὸ μὲν πυροπολικὸν τοῦ Πιπίνου ἀπέτυχε, τὸ τοῦ Κανάρη ὅμως ἀντιτάξεν εἰς τὸν ἄερα τὴν ναυαρχίδα μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἄνδρῶν. Αὐτὸς ὁ Καρὰ Ἀλῆς ἐφρονεύθη. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔφυγεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Καὶ ἐξῆλθε μὲν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλλ. στόλου καὶ πάλιν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσεν οὐδὲ νὰ τροφοδοτήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἀφοῦ ἔχασε τὴν ὑποναυαρχίδα του πυροποληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κανάρη παρὰ τὴν Τένεδον.

Ἐκστρατεῖαι τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1823. Καὶ κατὰ τὸ γ' ἔτος οἱ Τούρκοι ἠκολούθησαν τὸ αὐτὸ σχέδιον. Ἄλλὰ καὶ ὁ εἰς τὴν Α. Ἑλλάδα εἰσβαλὼν στρατὸς ἀπέτυχεν οἰκτροῶς καὶ ὁ εἰς τὴν Δυτικὴν (Μᾶρκος Μπότσαρης) εἰς μάτην ἐπὶ δίμηνον ἐπολιόρκησε τὸ Αἰτωλικόν.

Ὁ ἐν Κρήτῃ ἀγὼν κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1823. Κατὰ τὸ 1822 ἡ ἐπανάστασις ἐν Κρήτῃ δὲν ἔκαμε μεγάλας προόδους ἕνεκα τῆς διχονοίας τῆς Κρήτης. Ὅταν μάλιστα ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου κατ' αἴτησιν τοῦ Σουλτάνου ἀπέστειλεν ἐκεῖ Αἰγυπτιακὸν στρατὸν, οἱ ἐπαναστάται ἠττηθέντες περιορίσθησαν εἰς τὰ ὄρη.

Τὸ 1823 ἦλθεν εἰς Κρήτην ἄλλος διοικητής, ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης μὲ 2 χιλ. στρατὸν καὶ ἔδωκε νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Ἄλλὰ νέος στρατὸς ἐξ Αἰγύπτου ὑπὸ τὸν Χουσεῖν κατέβαλε τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν περιορίσεν εἰς τὰ Σφακιά.

Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1822. Κατὰ τὸ β' ἔτος τῆς ἐπανάστασεως ἐπεκράτησαν οἱ στρατιωτικοί. Ἄλλ' ὅταν (Μάρτιος 1823) συνῆλθεν ἡ β' ἐθνικὴ συνέλευσις, ἐπεκράτησαν οἱ πρόκριτοι, καὶ πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐξελέγη ὁ Πετρόμπεης.

Ὁ Κολοκοτρώνης, ὅμως, ἐκλεχθεὶς καὶ αὐτὸς μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ, προσελκύει καὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἄλλα μέλη. Τότε ἐκτελεστικὸν καὶ βουλευτικὸν ἔρχονται εἰς σύγκρουσιν, τὸ δὲ βουλευτικὸν ὑπὸ τὸν Μαυροκορδατὸν ἀποχωρῆσαν εἰς Ἐρμιόνην ἐκλέγει ἄλλο ἐκτελεστικὸν με πρόεδρον τὸν Γεώργιον Κουντουριώτην. Αἱ δύο Κυβερνήσεις ἦλθον εἰς σύγκρουσιν. Ὁ Κολοκοτρώνης δ' ἠττηθεὶς ἀμνηστεύεται. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα προσελκύει τοὺς περιφρονηθέντας Πελοποννησίους προκρίτους καὶ ἀρχίζει νέον ἐμφύλιον πόλεμον. Εἰς τοῦτο ὁ Κολοκοτρώνης καὶ πάλιν ἠττήθη διὰ τῶν ρουμειωτικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἔφερον ὁ Κωλέτης, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῆ. Μὲ 14 δὲ προκρίτους ἐφυλάκισθη εἰς Ὑδραν. Τὰ ρουμειωτικὰ στρατεύματα ἐρημώνουν τὴν Πελοπόννησον. Τὰ δὲ χρήματα τοῦ πρώτου ἀγγλικοῦ δανείου κατασπαταλῶνται. Τότε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς περιφρονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κουντουριώτου ἤρχισε συνεννοήσεις με τοὺς Τούρκους. Ἡ κυβερνήσις δὲ ἀπέστειλεν ἐναντίον του τὸν Γκούραν, ὅστις συλλαβὸν αὐτὸν τὸν ἐφυλάκισεν εἰς τὸν Ἐνετικὸν Πύργον τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἐστραγγαλίσθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Γκούρα.

Ὁ φιλελληνισμός. Ὁ φιλελληνισμὸς ἐν Εὐρώπῃ ἤρχισεν εὐθύς με τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἐλατήριον ἔσχε τὸν θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ κατόπιν ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἐκτὸς τοῦ κλασσικοῦ ἐλατηρίου ἔσχε καὶ τὸ θρησκευτικόν. Εἰς τὴν Ῥωσίαν ὁ φιλελληνισμὸς ἦτο μόνον θρησκευτικὸς. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅμως ἀνεπτύχθη ὁ πραγματικὸς φιλελληνισμὸς, στηριχθεὶς εἰς τὸ φιλελεύθερον φρόνημα τῶν Ἀγγλῶν, τὸ ὁποῖον, με ὅλον τὸν φιλοτουρκισμὸν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἐξηγέρθη ἐκ τοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον διεῖξε μικρὸν ἔθνος πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ ἀγρίου κατακτητοῦ. Ὁ ἀγγλικὸς φιλελληνισμὸς ἐκορυφώθη, ὅταν εἰς τὸν ἐκεῖ φιλελληνικὸν σύλλογον προσετέθη ὁ λόρδος Βύρων, ὅστις καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπέθανεν ἐν Μεσολογίῳ (7 Ἀπριλίου 1823).

4. Ἀμυντικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ Τούρκων καὶ Αἰγυπτίων (1824—1827).

Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Σουλτάνος μὴ δυνηθεὶς ἕως τῶρα νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐπανάστασιν ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Μεχ-

μετ' Ἀλῆ πασσά τῆς Αἰγύπτου, ὅστις εἶχε στρατὸν εὐρωπαϊκῶς κατηρτισμένον. Ὁ Μεχμέτ ἐδέχθη ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ λάβῃ τὴν Κρήτην, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Πελοπόννησον. Ἐσχεδιάσθη δὲ πρὸ τῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ ἀναλάβῃ ὁ θετὸς υἱὸς τοῦ Μεχμέτ Ἰμβραῖμ, ὁ μὲν τουρκικὸς στόλος νὰ καταστρέψῃ τὰ Ψαρά, ὁ δὲ αἰγυπτιακὸς τὴν Κρήτην καὶ τὴν Κάσσον, καὶ ἔπειτα συνηνωμένοι οἱ δύο στόλοι τὴν Σάμον, τὴν Ὑδραν καὶ τὰς Σπέτσας.

Κατάσβεις τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως. Καταστροφή τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρῶν. Πρῶτοι οἱ Αἰγύπτιοι ἀποστείλαντες νέον στρατὸν καὶ στόλον κατέπνιξαν ἐντελῶς τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν καὶ κατέστρεψαν τὴν παρακειμένην νῆσον Κάσσον. Ὀλίγον δὲ κατόπιν καὶ ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Χοσρέφ κατέστρεψε τὰ Ψαρά, πρὶν προφθάσῃ ὁ ἑλληνικὸς νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν των. Ἐκ τῶν 30 χιλ. κατοίκων τῆς νήσου μόλις ἐσώθησαν 3 χιλ. Ψαριανοὶ καὶ 6 χιλ. ξένοι (Παλαιόκαστρον).

Αἱ περὶ τὴν Σάμον καὶ Κῶν ναυμαχίαι. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ὁ Χοσρέφ ἐπῆλθε κατὰ τῆς Σάμου. Ἄλλ' ἤδη ὁ ἑλληνικὸς στόλος μὴ προφθάσας νὰ σώσῃ τὰ Ψαρά, ἔσπευσεν εἰς τὴν Σάμον καὶ ἔσωσεν αὐτήν. Μετὰ τοῦτο ὁ τουρκικὸς στόλος ἔπλευσεν εἰς Ἀλικαρνασσὸν καὶ συνηνώθη μετὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ, ὅστις ὑπὸ τὸν Ἰμβραῖμ εἶχε συγκεντρωθῆ ἑκεῖ. Ἐκεῖ συγκεντρωθέντος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπὸ τὸν Μιαούλην παρὰ τὴν Πάτιμον περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου συνήφθησαν ἀξιωματιμώμεντοι ναυμαχίαι, εἰς αἷς ἀνεδείχθη ἡ ναυαρχικὴ ικανότης τοῦ Μιαούλη. Κατὰ τὰς ἀρχὰς 7 βεβρίου ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν Σάμον, ἀλλ' ἠμποδίσθη ὑπὸ τοῦ Μιαούλη. Τέλος ὁ μὲν Χοσρέφ ἀπῆλθεν εἰς Ἑλλάσποντον, ὁ δὲ Ἰμβραῖμ εἰς Ἀλικαρνασσόν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου πολλὰ πλοῖα λόγῳ τοῦ χειμῶνος ἀπῆλθον οἴκαδε. Ἐν τούτοις ὁ Μιαούλης μὲ 30 πλοῖα κατώρθωσε νὰ διασκορπίσῃ τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον ἀποπειραθέντα περὶ τὰ τέλη 8 βεβρίου νὰ πλεύσῃ εἰς Κρήτην. Ἦδη καὶ ὁ Μιαούλης ἔνεκα τῆς κακῆς καταστάσεως τῶν πλοίων ἀπέπλευσεν εἰς Ὑδραν, ὁ δὲ Ἰμβραῖμ ἐπωφεληθεὶς κατέπλευσε περὶ τὰ τέλη 8 βεβρίου εἰς Σούδαν.

Ὁ Ἰμβραῖμ εἰς Πελοπόννησον. Ὁ Ἰμβραῖμ συμπληρώσας ἐν Κρήτῃ τὰς παρασκευάς του καὶ ἐπωφεληθεὶς ἐκ τοῦ χειμῶνος, ἀποβι-

βάζεται εις τὴν Μεθώνην τῆς Πελοποννήσου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1825, κυριεύει τὴν Μεθώνην καὶ Κορώνην καὶ στρέφεται εἰς τὸ Ναυαργῖνον. Ἡ ἑλλην. κυβέρνησις ἐνισχύει τὸ φρούριον καὶ ἐπιχειρεῖ ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Ἰμβραΐμ ὑπὸ τὸν Σκούρην, ὅστις ὅμως ἠττᾶται παρὰ τὸ Κρεμμυδι. Ὁ Ἰμβραΐμ μετὰ τοῦτο κυριεύει τὴν Σφακτηρίαν, μετ' ὃ τὰ φρούρια τοῦ Ναυαργίνου παραδίδονται. Εἰς μάτην ὁ ἑλλην. στόλος κάμνει κατορθώματα κατὰ θάλασσαν. Ὁ Ἰμβραΐμ ἀτάραχος ἀσφαλίζεται εἰς τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον. Εἰς μάτην ὁ Παπαφλέσσας ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐστράτευσε μὲ 1000 Ῥουμελιώτας κατὰ τοῦ Ἰμβραΐμ. Ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ἠττᾶται εἰς Μανιάκι καὶ πίπτει μαχόμενος γενναίως. Τότε πλέον ἡ κυβέρνησις πιεζομένη ὑπο τῆς κοινῆς γνώμης ἀπελευθερώνει τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς ἄλλους δεσμοτάς. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐνθαρρύνει τοὺς Πελοποννησίους καὶ συγκεντρώνει ἅπειρα στίφη περὶ ἑαυτὸν εἰς Τρίπολιν. Ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ἰμβραΐμ, ὅστις ἤδη διῆλθεν ἀκωλύτως τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὴν Λακωνικὴν, ἀπὸ τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν Τρίπολιν καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν Ἀργολίδα. Εὐτυχῶς εἰς τοὺς Μύλους ὁ Ἰμβραΐμ ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἐπομένως περιορίσθη εἰς τὸ νὰ πυρπολήσῃ τὸ Ἄργος. Ὁ Ἰμβραΐμ εἶναι κύριος ὅλης τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ μόνον στρατιωτικῶς. Ὁ Κολοκοτρώνης διὰ κλεφτοπολέμου διαρκῶς παρενοχλεῖ αὐτόν.

Δευτέρα πολιτορχία τοῦ Μεσολογγίου. Οἱ Τούρκοι τὸ 1824 εἰσὶν στείλει κατὰ τῆς Στερεᾶς τρεῖς στρατοὺς, ἀλλ' ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Τὸ 1825 ἀνετέθη ἡ ἀρχιστρατηγία εἰς τὸν Κιουταχῆν. Οὗτος κατῆλθεν ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὸ (Ἀπριλ.). Ἀλλὰ ὅλαι αἱ ἐφοδοὶ αὐτοῦ ἀπεκρούσθησαν, κατὰ θάλασσαν δὲ ὁ ἑλλην. στόλος διέσπα τὸν ἀποκλεισμόν καὶ ἐτροφοδότει τὴν πόλιν. Ὁ Κιουταχῆς περιῆλθεν εἰς δυσχερῆ θέσιν καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Ζυγοῦ. Ὁ Σουλτάνος μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Κιουταχῆ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῶν Αἰγυπτίων καὶ ὁ Ἰμβραΐμ (Ἰαν. 1826) ἦλθε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου. Μετὰ τινὰς ματαίας ἐφόδους κατὰ ξηρῶν, ἐπετέθησαν δι' ἀβαθῶν πλοιαρίων καὶ ἐκυρίευσαν ὅλας τὰς νησίδας τοῦ πελάγους (Κλεισοβα). Οὕτω ἀπέκλεισαν αὐτὸ καὶ κατὰ θάλασσαν. Οἱ ἐν Μεσολογγίῳ περιῆλθον εἰς ἀπελιπιστικὴν θέσιν. Ἐν τού-

τοῖς ἀπέροισιν προτάσεις περὶ παραδόσεως. Ὅτε δὲ τὰ τροφίμα ἐλειψαν τελείως, ἀπεφάσισαν τὴν περιφημον ἔξοδον. Τὴν νύκτα τῆς 10 Ἀπριλίου διήλασαν ξιφίρεις διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν γυναικοπαίδων. Καὶ ἔδεκατίσθησαν μὲν, ἀλλὰ καὶ διεσώθησαν πολλοὶ εἰς τὰ ὄρη. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου ἐπέστρεψαν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ὀπισθοφυλακίην, διεδραματίσθησαν σκηναὶ φοβεραὶ (Χρῖστος Καψάλης). Τὸ Μεσολόγγιον μετεβλήθη εἰς σωρούς ἐρειπίων, ἀλλ' ὁ ἡρωϊσμός καὶ ἡ καταστροφὴ αὐτοῦ συνεκίνησαν τὴν Εὐρώπην καὶ παρέσυραν αὐτὴν εἰς ἐπέμβασιν.

Ἡ ἑσωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀναξωπυρῆσεως τοῦ φιλελληνισμοῦ βοήθεια. Ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου ἐσαρώθη ἡ κυβέρνησις Κουντουριώτη, ἀντικατεστάθη δὲ ὑπὸ τῆς γ' ἐθνοσυνελεύσεως διὰ τοῦ Ζαΐμη. Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἀπελπιστικὴ. Χρήματα δὲν ὑπῆρχον, οἱ στρατιῶται ἐστασίαζον, αἱ δὲ ἐλεύθερα ἐπαρχίαι εὐρίσκοντο εἰς ἐμφιλίους ταραχάς. Ἡ Ἑλλὰς τότε ἐσώθη διὰ τοῦ ἀναξωπυρῆθέντος φιλελληνισμοῦ (Chateaubriand, Eynard). Διὰ τῶν συνεισφορῶν αὐτοῦ συνετηρήθη ἡ ἐπανάστασις μέχρι τῆς ἐπεμβάσεως τῶν δυνάμεων. Ὁ Μιαούλης κλείει τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ἐπαναλαμβάνει τὸν κλεφτοπόλεμον κατὰ τοῦ Ἰμβραΐμ, ὅστις ἐξακολουθεῖ τὰς καταστρεπτικὰς του ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἐκστρατεία τοῦ Κιουταχῆ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Ὁ Κιουταχῆς μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ἐτρόπη εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ἐκυρίευσεν αὐτὴν ὅλην καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Ὁμερ τῆς Εὐβοίας ἔρχεται κατὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολιορκεῖ τὴν Ἀκρόπολιν.

Πολεμικὰ ἔργα τοῦ Καραϊσκάκης. Ὁ Καραϊσκάκης, μέχρι τοῦδε κοινὸς ὄπλαρχηγός, ἤδη ἐμφανίζεται μεγαλοφυῆς στρατηγός. Διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος σπεύδει (Ἰουλ. 1826) εἰς Ἐλευσίνα, ὅπου συγκεντρῶνται 3.500 ἄνδρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ τακτικοὶ ὑπὸ τὸν Φαβιέρον. Ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Κριεζώτου ἐνισχύει κατ' Ὀκτώβριον τὴν φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ συλλαμβάνει τὸ σχέδιον νὰ καταλάβῃ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀποκλείσῃ τὸν Κιουταχῆν ἐν Ἀττικῇ. Καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπραγματοποίησε μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἀραχώβης (9)βρίου 1826),

καθ' ἣν κατέστρεψε 2 χιλ. Ἄλβανούς. Ἐν τούτοις ὁ Κιουταχῆς ἐπέμενεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, τὴν ὁποίαν ὁ Φαβιέρος τὴν 1ην 10)βρίου ἐνίσχυσε μὲ 50 ἄνδρας. Τότε ἡ κυβέρνησις Ζαΐμη ἀπεφάσισε νὰ προσβάλλῃ ἀμέσως τὸν Κιουταχῆν. Ὁ Ἄγγλος Γόρδων καταλαμβάνει τὴν Μουνιχίαν μὲ 2.500 ἄνδρας, ἀλλὰ ὁ Βάσσος καὶ ὁ Βούρβαχης ἠττῶνται εἰς τὸ Καματερόν. Ἡ κυβέρνησις τότε ἐκάλεσε τὸν Καραϊσκάκη, ὅστις κατέλαβε τὸ Κερατσίνιον καὶ ἀπέκρουσε ἐπανειλημμένως τὰς προσβολὰς τοῦ Κιουταχῆ.

Αἱ ἐν Ἑλλάδι πολιτικαὶ μερίδες.—Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις.

Αἱ φιλελληνικαὶ προσπάθειαι τῶν λαῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων τῆς Εὐρώπης διήρσαν τοὺς Ἕλληνας εἰς 3 κόμματα, Ἀγγλικόν, Γαλλικόν καὶ Ῥωσικόν, ἐρίζοντα μεταξύ των. Εὐτυχῶς συνεφιλίωσαν αὐτοὺς οἱ τότε κατελθόντες εἰς Ἑλλάδα Ἀγγλοὶ Κόχραν καὶ Τζώρτζ. Συνῆλθε λοιπὸν ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἡ ὁποία ἐξέλεξε στρατηγὸν μὲν τὸν Τζώρτζ, ναύαρχον δὲ τὸν Κόχραν καὶ κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἴω. Καποδίστριαν, κατόπιν δὲ ἐψήφισε νέον Σύνταγμα διὰ τὴν χώραν.

Ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τζώρτζ εἰς Ἀττικὴν. Πανωλεθρία τῶν Ἑλλήνων. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κόχραν καὶ Τζώρτζ νέος στρατὸς ἐτοιμασθεὶς ἔρχεται εἰς τὴν Ἀττικὴν. Εἰς συνέντευξιν τῶν Ἀγγλῶν μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη συνεφώνησαν εἰς τὸ νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὰς μεταξὺ Κερατσίνιου καὶ Φαλήρου ὀχυρὰς θέσεις. Τούτου γενομένου παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Καραϊσκάκη, ταχθέντος ὑπὲρ τοῦ βραδέος ἀποκλεισμοῦ, ἀπεφασίσθη κατὰ τὴν γνώμην τῶν Ἀγγλῶν ἄμεσος ἐπίθεσις διὰ τὴν 23ην Ἀπριλίου. Δυστυχῶς ἔν τινι ἀφίμαχίᾳ τὴν προηγουμένην ἐφρονεύθη ὁ Καραϊσκάκης. Ἡ ἐπίθεσις ἀνεβλήθη διὰ τὴν 24, ἀλλ' ἐκλιπόντος τοῦ Καραϊσκάκη οἱ Ἕλληνες ὠδηγήθησαν ἄνευ σχεδίου εἰς τὴν μάχην καὶ ἐφρονεύθησαν σχεδὸν ὅλοι. Μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον διελύθη καὶ ἡ Ἀκρόπολις παρεδόθη. Ἡ ἐπανάστασις πλέον ἔπνεε τὰ λοίσθια. Εὐτυχῶς ἔσωσεν αὐτὴν ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων.

5. Ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων καὶ ἡ πολιτικὴ ἀποκατάστασις τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ πολιτικὴ τῶν Δυνάμεων μέχρι τοῦ 1827. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ

κυβερνήσεις κατ' ἀρχὰς διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς τὴν ἐπανάστασιν. Αὐτὴ ἡ Ρωσία πρὸς ἄρσιν τῶν ὑπονοιῶν ὅτι τὸ κίνημα ὑποθάλλεται ὑπ' αὐτῆς ἀπεκίηρξεν αὐτό. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Πατριάρχου ὅμως καὶ τὰς ἄλλας σφαγὰς ἡ Ρωσία ἐπρότεινεν εἰς τὰς δυνάμεις τὴν ἔνοπλον ἐπέμβασιν, ἀλλ' αἱ δυνάμεις περιορίσθησαν εἰς συστάσεις πρὸς τὴν Τουρκίαν, αἵτινες δὲν ἠμπόδισαν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ῥώσου πρεσβευτοῦ ἐκ Κ)πόλεως. Ἐν τούτοις ὁ Τσάρος δὲν ἐτόλμα τὸν πόλεμον ἄνευ συναινέσεως τῶν συμμάχων του καὶ τὸ 1822 περιορίσε τὰς ἀξιώσεις του εἰς σεβασμὸν τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας των. Ἄλλ' ἡ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι, τὰ ναυτικὰ κατορθώματα τοῦ 1822 καὶ ἡ σφαγὴ τῆς Χίου ἐξήγειραν τὰς συμπαθείας τῆς Εὐρώπης. Ὁ δὲ νέος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Γεώργιος Κάνιγγ μετέλλαξε τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν. Τότε ἡ Ρωσία ἐπρότεινε τὴν ἴδρυσιν 3 Ἑλλήν. ἡγεμονιῶν ὑποτελῶν ἐκ τῶν ἐπαναστησασῶν χωρῶν. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλία δὲν ἐδέχθη. Τέλος προτάσει τῆς Ἀγγλίας συνήφθη τὸν Μάρτιον τοῦ 1826 ἐν Πετρούπολει μυστικὴ συμφωνία Ἀγγλίας καὶ Ῥωσίας πρὸς ἴδρυσιν κράτους Ἑλληνικοῦ. Εἰς τὸ πρωτόκολλον τῆς Πετρούπολεως προσεχώρησε κατόπιν καὶ ἡ Γαλλία παρασυρθείσα ὑπὸ τοῦ φιλελληνισμοῦ καὶ ἔγινεν ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου τοῦ 1827, ἧς πρῶτος ὄρος ἦτο ἡ ἐπιβολὴ ἀνακωχῆς εἰς τοὺς διαμαχομένους, ἡ δὲ ἐκτέλεσις αὐτῶν ἀνετέθη εἰς τοὺς ἐν τῇ Μεσογείῳ ναυάρχους των.

Ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία. Ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἦτο συγκεντρωμένος εἰς τὸ Ναυαρίνον. Ἐκεῖ κατέπλευσεν ὁ Ἀγγλικὸς ὑπὸ τὸν Κόδριγκτων καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὸν Ἰμβραῖμ νὰ παύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἕλληνες πρὸς ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως ἔκαμνον ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Δυτ. Στερεάν Ἑλλάδα, ὁ δὲ Ἄστιγξ μὲ τὴν Καρτεριάν καὶ 5 ἄλλα πλοῖα κατέστρεψαν 7 Τουρκικὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμφίσσης. Ὁ Ἰμβραῖμ ἐπροχώρησε νὰ πλεύσῃ πρὸς τιμωρίαν τοῦ Ἄστιγγος, ἀλλ' ἠμποδίσθη ὑπὸ τοῦ Κόδριγκτων καὶ ἐπιδίδεται εἰς ἐρήμωσιν τῆς Πελοποννήσου, Τότε ὁ ἀγγλικὸς στόλος μὲ τοὺς καταπλεύσαντας Γαλλικὸν καὶ Ῥωσικὸν εἰσέρχεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυαρίνου πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἀνακωχῆς. Δοθεΐσης ἀφορμῆς ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου οἱ τρεῖς σύμμαχοι

στόλοι (27 πλοία) καταστρέφουν τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν (82 πλοία) ἐντὸς 2 ὥρων (8 Ἰβρίου 1827).

Ἀποτελέσματα τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου οἱ πρέσβεις τῶν δυνάμεων ἐγκατέλιπον τὴν Κ)πολιν. Ἡ Ρωσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ἐκύκλωσε τὴν Πελοπόννησον. Γαλλικὸς στρατὸς δ' ἀπεστάλη ὑπὸ τὸν Μαιζῶνα πρὸς ἐκδίωξιν ἐξ αὐτῆς τοῦ Ἴμβραΐμ.

Ὁ Καποδίστριας ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Καποδίστριας μετὰ περιοδείαν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αἰχλὰς κατέπλευσε τὴν θιν Ἰανουαρίου 1828 εἰς Ναύπλιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Αἴγινα καὶ ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας. Αὕτη εὐρίσκειτο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, ἀλλ' ὁ Καποδίστριας δὲν ἀπηλίπισθη διὰ τῆς φιλοπατρίας του, τῶν ἐπιχαρίτων τρόπων του, τῆς ἐγκρατείας του καὶ τῆς ἐνεργητικότητός του ἐπεβλήθη εἰς ὅλους καὶ ἤρχισεν ἐργαζόμενος πρὸς καταρτισμὸν τοῦ κράτους. Δυστυχῶς ἐκ τῆς ἐλλείψεως προσόντων στρατιωτικῶν καὶ τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτῆρός του ἐπροκάλεσε δυσαρρεσκείας πολλὰς. Ἐγκαθίδρυσεν οὐγκεκαλυμμένην τυραννίδα συγκεντρῶσας εἰς ἑαυτὸν πᾶσαν ἐξουσίαν. Ἰδρυσεν ἐθνικὴν τράπεζαν ἐκδῶσασαν χαρτονομίσματα, ἥτις ταχέως ἀπώλεσε τὴν πίστιν τῆς. Εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν προσεῖλκυσε μὲν τὸν Κολοκοτρώνην, τὸν Νικήταν, τὸν Κανάρη καὶ ἄλλους, ἀλλὰ καὶ δυσαρέστησε τὸν Φαβιέρον καὶ ἄλλους, ὡς καὶ τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας. Εἰς τὴν διοίκησιν δὲ διὰ τῆς συγκεντρώσεως ἐξησθένισε τὰς κοινότητας. Ἀλλ' εἰς τὸν λαὸν διὰ τῶν φιλανθρώπων μέτρων του (Πρόνοια Ναυπλίου, ἱερατικὴ, στρατιωτικὴ, ναυτικὴ, γεωργικὴ σχολαί), ἐγένεν ἀγαπητός.

Ἀπαλλαγὴ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων. Ὁ Καποδίστριας ἤθελε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὄρια τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος. Ἀλλὰ αἱ ἐκστρατεῖαι εἰς Κρήτην, Χίον καὶ Θεσσαλίαν ἀπέτυχον, ὁ δὲ Τζῶρτζ εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ ὁ Ὑψηλάντης εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα δὲν ἐτόλμων νὰ προελάσουν, ἐφ' ὅσον ὁ Ἴμβραΐμ ἦτο εἰς τὰ νῶτά των. Εὐτυχῶς ἡ συνθήκη τοῦ Κόδριγκτων μὲ τὸν Μεχμέτ καὶ ἡ ἀπόβασις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μαιζῶν ἠνάγκασαν τὸν Ἴμβραΐμ νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτήν. Τότε καὶ ὁ Τζῶρτζ ἐξεδίωξε τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Δυτικῆς καὶ ὁ

Ἄ. Χωραφᾶ—Περὶ τῆς Ἱστορίας ΣΤ' γυμνασίου, ἐκδ. 4η, 1935 5

Υψηλάντης ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἀφ' οὗ συνῆψεν ἐν Πέτρος τῆς Βοιωτίας τὴν τελευταίαν μάχην τῆς Ἐπαναστάσεως (12 Ἰβρίου 1829). Εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἔμεινε μόνον ἡ Ἀκρόπολις.

Ἀναγνωρίσις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Κατόπιν πολλῶν συνεννοήσεων αἱ Δυνάμεις διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου (10 Μαρτίου 1829) ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν τὴν Ἑλλάδα ἡγεμονίαν ὑποτελῆ μὲ ὄρια τὸν Παγασητικὸν καὶ τὸν Ἀμβρακικόν. Ἡ Πύλη ἠττηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ῥωσίας ἐδέχθη τοῦτο διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Κατόπιν ὁμως τῆ ἔνεργείᾳ τῆς Ἀγγλίας ἀνεγνωρίσθη (3 Φεβρουαρίου 1830) ἡ Ἑλλὰς ἀνεξάρτητος, ἀλλὰ περιορίσθησαν τὰ σύνορά της εἰς τὸν Σπερχειὸν καὶ τὸν Ἀχελῷον. Ὁ ἔκλεχθεις ἡγεμὸν Λεοπόλδος κατ' ἀρχὰς ἐδέχθη τὸ προσφερομένον εἰς αὐτὸν στέμμα.

Ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Καποδιστριαίου. Δολοφονία αὐτοῦ. Σύμφωνα μὲ ὑπόσχεσίν του ὁ Καποδιστριαίος συνεκάλεσεν ἐθνικὴν συνέλευσιν εἰς τὸ Ἄργος (Ἰουλ. 1829). Αὕτη παρέσχεν εἰς αὐτὸν πλήρη ἐξουσίαν νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τὰς δυνάμεις τὸ ζήτημα τῶν ὄριων. Ἀλλὰ τότε ἤρχισε καὶ ἡ σφοδρὰ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολιτεύσεσις ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν πρέσβων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Αὕτη ἐπετάθη, ὅταν ὁ Λεοπόλδος διὰ τῶν ὀφειδίου τῶν Καποδιστριαίου παρητήθη τοῦ ἑλλ. θρόνου. Κέντρα τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατέστησαν ἡ Ὑδρα καὶ ἡ Μάνη, τῶν ὁποίων οἱ πρόκριτοι ἦσαν δυσαρεστημένοι διὰ τὴν δεσποτικὴν συμπεριφορὰν τοῦ κυβερνήτου. Ὅτε δὲ εἰς τὴν Μάνην ἐξεργάγη ἐπανάστασις, ὁ Πετρόμπεης ἐφυλακίσθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστριαίου εἰς τὸ Ναύπλιον. Τότε ἀπεστάτησε φανερὰ καὶ ἡ Ὑδρα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον συγκεντρωθῆ οἱ κορυφαῖοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ δὲ Μιαούλης διὰ προλάβη ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Ὑδρας, ἔκαυσε τὸν ἑλλ. στόλον εἰς τὸν Πόρον. Τέλος εἰς τὴν περιπλοκὴν τοῦ Καποδιστριαίου ἔθεσε τέλος ἡ δολοφονία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κ. καὶ Γ. Μαυρομιχάλη (27 Σεβρίου 1831) ἐκδικουμένων καὶ τὴν οἰογενειακὴν ὕβριν καὶ τὸν τύραννον τῆς πατρίδος.

Ἰδρυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστριαίου ἤρχισε πάλιν ἐν Ἑλλάδι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (Καποδιστριακοί, Αὐγουστῖνος καὶ Κολοκοτρώνης ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου Συνταγματικοί, Κωλέττης μὲ Στερεοελ-

λαδίτας και Ὑδραῖοι). Εὐτυχῶς ἡ συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου ἐπεκτεί-
νασα τὰ ὄρια τοῦ βασιλείου εἰς τὸν Παγασητικὸν καὶ Ἀμβρακικὸν
ἔξέλεξε βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸν 17ετῆ υἱὸν τοῦ φιλέλληνοσ βασιλέωσ
τῆσ Βαναρίας Λουδοβίκου Ὁθωνα. Ἡ κάθοδοσ αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα
(25 Ἰαν. 1833) ἔπαυσε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. (Οἱ συνταγματικοὶ
ἐπελθόντεσ ὑπὸ τὸν Κωλέττην εἶχον θριαμβεύσει καὶ ὁ Αὐγουστίνωσ
εἶχε φύγει). Ὁ Ἑλληνικὸσ λαὸσ ὑπεδέχθη τὸν Ὁθωνα ὡσ σωτῆρα-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Ἡ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ον ΑΙΩΝΑ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις ἐν Γαλλίᾳ 1830. Ἀνεξαρτησία Βελγίου 1830.—Φεβρουα-
ρινὴ ἐπανάστασις 1848.—Λουδοβίκωσ Ναπολέον αὐτοκράτωρ 1852.—Κρι-
μαϊκὸσ 1854—1856.—Ἐνωσις τῆσ Ἰταλίας 1859.—Αὐστροπρωσσικὸσ πόλε-
μοσ 1866.—Ἰδρυσις βορειογερμανικῆσ ὁμοσπονδίας 1867.—Γαλλογερμανι-
κὸσ πόλεμοσ καὶ ἀνασῦστασις Γερμ. αὐτοκρατορίας 1870.—Γ' Γαλλ. Δημο-
κρατία 1870.

1. Τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ 19ου αἰῶνοσ εἶναι ἡ ἐπικράτησις τοῦ συν-
ταγματικοῦ πολιτεύματοσ καὶ τῆσ ἀρχῆσ τῶν ἐθνικοτήτων.

Τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα. Μετὰ τὸ 1815 ἔγινεν ἐν Εὐρώπῃ
ἡ παλινόρθωσις τῆσ ἀπολύτου μοναρχίας. Ἐκτοτε ὅμοσ εἰσ ὅλασ τὰσ
χώρασ τῆσ Εὐρώπῆσ ἐσηματίσθησαν δύο κόμματα οἱ ἀπολυταρχικοὶ
καὶ οἱ συνταγματικοὶ ἢ φιλελεύθεροὶ. Οἱ ἀπολυταρχικοὶ ἐφρόνουσ ὅτι
ἡ κυριαρχία ἀνήκειν εἰς τὸν ἡγεμόνα, οἱ φιλελεύθεροὶ ὅτι ἀνήκει εἰς
τὸν λαὸν καὶ ἐπεξήτουσ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ὁμιλεῖν, τοῦ γράφειν, τοῦ
συνέροχεσθαι. Εἰσ τὸ πρῶτον ἀνήκουσ οἱ εὐγενεῖσ, οἱ ὑπάλληλοὶ, ὁ κλῆ-
ροσ καὶ οἱ ἀγρόται. Εἰσ τὸ δεύτερον οἱ ἀστοὶ, οἱ ἐργάται καὶ οἱ ἐπι-
στήμονεσ. Οἱ μοναρχικοὶ πιέζουσ τοὺσ φιλελευθέρουσ, οἵτινεσ ἀμύνον-
ται διὰ μυστικῶν ἐταιρειῶν, συνωμοσιῶν καὶ ἐπαναστάσεωσ.

Ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων. Καὶ αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆσ ἀρχῆσ
τῆσ κυριαρχίας τοῦ ἔθνοσ, κατ' αὐτὴν δὲ πᾶν ἔθνοσ (βάσις θέλησις

αὐτοῦ, ὄχι καταγωγή) ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποτελῇ κράτος, δὲν ἐπι-
τρέπεται δὲ ἔθνος τι οὔτε νὰ ὑπάγεται ὑπὸ ἄλλο (ὡς ἐν Τουρκία καὶ
Αὐστρία) οὔτε νὰ εἶναι διαμελισμένον (ὡς ἡ Γερμανία καὶ Ἰταλία).
Ἐσχηματίσθησαν λοιπὸν τὰ λεγόμενα ἔθνη καὶ κόμματα. Ταῦτα συνε-
νωθέντα μὲ τοὺς φιλελευθέρους ἤρριξαν τὰς ἐπαναστάσεις, διὰ τῶν
ὁποίων ἐπὶ τέλους σχεδὸν πανταχοῦ ἐπεκράτησαν.

Περὶ τὰ δύο ταῦτα χαρακτηριστικὰ στρέφεται ἡ ἱστορία τῆς Εὐ-
ρώπης κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

2. Τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἐν Ἀγγλίᾳ.

Τοῦτο ἦτο ἐνταῦθα ἐγκατεστημένον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶ-
νος, ἀλλ' ὄχι γραπτῶς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἔξεως. Ἄλλ' ὑπὸ τοῦ 1760 οἱ
ἐπικρατήσαντες Τόρρες ἄφρινον τὸν βασιλέα νὰ διευθύνῃ τὴν πολιτι-
κὴν. Ἀπὸ τοῦ 1815 ὅμως οἱ ἐπικρατήσαντες Οὐίγιοι ἀνύψωσαν τὸ
κοινοβούλιον καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1837 ἐπανῆλθεν ὁ κοινοβουλευτισμός.
Κατὰ τοῦτον οἱ ὑπουργοὶ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βου-
λῆς τῶν ἀντιπροσώπων, ἐπομένως τὴν κυβέρνησιν ἔχουν οἱ ἔχοντες τὴν
πλειοψηφίαν ἐν αὐτῇ. Μόλις χάσουν αὐτήν, ὑποχρεοῦνται νὰ παραιτη-
θοῦν.

3. Τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἐν Γαλλίᾳ. Αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1830 καὶ 1848.

Τὸ σύνταγμα τοῦ 1814. Μετὰ τὸ 1814 ὁ κοινωνικὸς καὶ διοι-
κητικὸς ὀργανισμὸς τῆς ἐπαναστάσεως παρέμεινε, διότι εἶχε ζυμωθῆ
πλέον μὲ τὸν γαλλικὸν βίον. Ὁ κυβερνητικὸς ὅμως ὀργανισμὸς μόλις
διεμορφώθη μέχρι τοῦ 1875. Ὁ Λουδοβίκος ΙΗ' μὴ θέλων νὰ δεχθῆ
ὅτι τὸν θρόνον κατέχει θελήσει τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ κληρονομικῶ δικαιοῦ-
ματι καὶ ἐλέω Θεοῦ, δὲν ἐδέχθη τὸ ὑπὸ τῆς Γερουσίας καταρτισθὲν
σύνταγμα, ἀλλὰ παρεχώρησεν αὐτὸς τοιοῦτο, τὸν χάρτην. Κατὰ τοῦ-
τον ὑπῆρχον μὲν δύο βουλαί, τῶν ὁμοτίμων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων,
ἀλλ' οἱ ὑπουργοὶ ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀσχέτως πρὸς τὴν
πλειοψηφίαν καὶ ἐκλογεῖς ἦσαν οἱ πληρώνοντες ἀμέσους φόρους ὑπὲρ
τὰ 300 φρ. Τότε ἐν Γαλλίᾳ ἐσχηματίσθησαν τρία κόμματα: οἱ ὑπερ-
βασιλικοί, οἱ φιλελεύθεροι καὶ οἱ συνταγματικοί. Ὅλη ἡ βασιλεία
τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου Ι' εἶναι πλήρης

των αγώνων υπερβασιλικῶν καὶ φιλελευθέρων. Ἐπὶ τέλους ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς τὸ 1830 ἠνάγκασε τὸν Κάρολον νὰ παρατηθῆ καὶ νὰ φύγῃ. (Ἐπὶ Καρόλου ἐγένεν ἡ προσάρτησις τῆς Ἀλγερίας καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μαϊζὼν εἰς Πελοπόννησον).

Τὸ σύνταγμα τοῦ 1830. Βασιλεὺς ἐξελέχθη ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος δούξ τῆς Αὐρηλίας ὡς ὑποκρινόμενος δημοκρατικὰ φρονήματα. Διὰ τοῦ νέου δὲ συντάγματος ἀνεγνωρίζετο ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ καὶ ἠδέοντο τὰ δικαιώματα τοῦ κοινοβουλίου. Ἐκλέκτορες ὅμως ἦσαν οἱ πληρόνωντες φόρους ὑπὲρ τὰ 200 φρ. Ἀλλὰ καὶ οὗτος διὰ δολίων μέσων κατορθῶνων νὰ ἔχη τὴν πλειοψηφίαν τῆς βουλῆς, ἐκυβέροντα ὅπως ἤθελεν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀντιπολίτευσις ἐξήγειρε τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν τὸν Φεβρ. 1848. Εἰς αὐτὴν συνετέλεσαν οἱ ἐργάται τῶν Παρισίων, οἵτινες λόγῳ τῶν ἐφευρέσεων δὲν εἶχον ἐργασίας καὶ ἠσπίασθησαν τὰς σοσιαλιστικὰς ἰδέας (Louis Blanc). Ὁ Λουδοβίκος παρητήθη καὶ ἔφυγε, ἀνεκηρύχθη ἡ δημοκρατία καὶ ἐγκατεστάθη ἡ καθολικὴ ψηφοφορία.

Ἡ δευτέρα δημοκρατία. Συντακτικὴ συνέλευσις συνέλιθοῦσα τὴν 4 Μαΐου κατήρτισε τὸ νέον σύνταγμα. Κατὰ τοῦτο τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἔχει μία βουλὴ ἐκλεγομένη διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας, τὴν ἐκτελεστικὴν εἰς πρόεδρος ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγόμενος διὰ 4 ἔτη, ὑπεύθυνος ἐνώπιον τῆς βουλῆς, διορίζων καὶ παύων τοὺς ὑπουργούς. Πρόεδρος ἐξελέχθη ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων Βοναπάρτης.

Ἡ δευτέρα αὐτοκρατορία. Ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ἐκ διαφωνίας μετὰ τῆς βουλῆς μετροῦθμισε τὸ πολίτευμα καὶ γενόμενος πρόεδρος ἐπὶ 10ετίαν συνεχέντροωσεν ὅλην τὴν ἐξουσίαν. Τέλος δὲ προκαλέσας ψήφισμα ἐκ μέρους τῶν ἐπαρχιῶν ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ὡς Ναπολέων Γ' (1852).

4. Τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα ἐν ταῖς Κάτω Χώραις καὶ τῇ Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ.

Εἰς τὸ βασιλεῖον τῶν Κάτω Χωρῶν (Βέλγιον καὶ Ὁλλανδία) ἐγκατεστάθη σύνταγμα μὲ ὑπουργεῖον ἀνεύθυνον πρὸ τῆς βουλῆς. Τὸ 1830 ὅμως τὸ Βέλγιον ἐξεγερθὲν ἀπετέλεσεν ἴδιον βασιλεῖον συνταγματικὸν μὲ ὑπουργεῖον ὑπεύθυνον πρὸ τῆς βουλῆς.

Ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ τῷ 1814 εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἡ ἀπόλυτος μοναρχία. Ἄλλ' ἐξέγερσις τῶν φιλελευθέρων τὸ 1820 ἐπέτυχε τὴν ἐγκαθίδρουσιν συντάγματος. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα καὶ πάλιν ἐπεκράτησαν οἱ ἀπολυταρχικοί, μέχρις οὗ τὸ 1834 εἰσῆχθη ὀριστικῶς τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας, ἀλλὰ μὲ ὑπουργοὺς ὄχι ὑπευθύνους πρὸ τῆς βουλῆς.

5. Ἡ Ἰταλικὴ ἐνότης.

Ἡ Ἰταλία μέχρι τοῦ 1848. Ἡ Ἰταλία ἦτο διαμελισμένη εἰς 7 κράτη, τὸ βασίλειον τῆς Σαρδηνίας, τὸ Λομβαρδοβενετικόν, τὰ δουκᾶτα Πάρμης, Μοδένης, Τοσκάνης, τὸ κράτος τοῦ Πάπα καὶ τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Εἰς ὅλα ἐπεκράτει ὁ ἀπολυταρχισμός. Ἡ Αὐστρία δὲ ἦτο κυρία τοῦ Λομβαρδοβενετικοῦ βασιλείου καὶ 3 δουκᾶτων καὶ εἶχεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὸν Πάπαν καὶ τὸν βασιλῆα τῆς Νεαπόλεως. Φεβρερὰ δὲ λησιτεία ἐπεκράτει εἰς αὐτήν. Τὸ 1820 εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὸ 1831 εἰς τὰ λοιπὰ κράτη ἔγιναν ἐξέγερσεις τῶν φιλελευθέρων, ἀλλὰ κατεστάλησαν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας.

Ἡ ἐξέγερσις τοῦ 1848. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῶν φιλελευθέρων κινημάτων παρουσιάζονται δύο τάσεις, ἡ μία ὑπὸ τὸν Mazzini θέλει νὰ ἐνώσῃ ὅλην τὴν Ἰταλίαν εἰς μίαν δημοκρατίαν, ἡ ἄλλη θέλει τὴν ὁμοσπονδιακὴν ἔνωσιν ὅλων τῶν κρατῶν γινομένων συνταγματικῶν, καὶ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Αὐστριακῶν. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην προσεχώρησαν οἱ βασιλεῖς Σαρδηνίας καὶ Νεαπόλεως, ὁ δὲ τῆς Τοσκάνης καὶ ὁ Πάπας καὶ ἐκηρύχθη ὁ ἐθνικὸς τῆς Ἰταλίας πόλεμος τὸ 1848, ἐνῶ ἡ Αὐστρία ἦτο ἀπησυχολημένη εἰς ἐξέγερσεις τῶν ὑπ' αὐτῆς λαῶν. Ἄλλ' ὁ πόλεμος ἀπέτυχεν ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῶν δημοκρατικῶν. Παντοῦ ἐπανῆλθεν ὁ ἀπολυταρχισμὸς πλὴν τῆς Σαρδηνίας.

Ἡ ἐπίτευξις τῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας. Αὕτη ἔγινε διὰ τοῦ Κάβουρ, πρωθυπουργοῦ τῆς Σαρδηνίας, ὅστις κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Ναπολέοντα νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἰταλικὴν ὑπόθεσιν διὰ πολέμου, λαμβάνων ὡς ἀντάλλαγμα τὴν Σαβοΐαν καὶ τὴν Νίκαιαν. Τὸ 1859 ὁ Ναπολεὼν κηρύξας τὸν πόλεμον ἐξεδίωξε τοὺς Αὐστριακοὺς ἐκ τῆς Λομβαρδίας καὶ προσήρτησεν αὐτήν καὶ τὴν Σαρδηνίαν. Συγχρόνως ἐνέκρινε τὴν προσάρτησιν Τοσκάνης, Πάρμης καὶ Μοδένης εἰς τὴν Σαρδηνίαν

κατόπιν δημοψηφίσματος τῶν κατοίκων. Συγχρόνως ὁ Γαριβάλδης κατακτᾷ τὸ βασιλείον τῆς Σικελίας καὶ ἐπέρχεται κατὰ τοῦ Πάπα. Ἐκ τούτου ἐποφελήθει ὁ Σαρδηνικός στρατός καταλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας τοῦ παπικοῦ κράτους πλὴν τῆς Ῥώμης. Ὅλοι δὲ αἱ χῶραι αὐταὶ κατόπιν δημοψηφίσματος προσαρτῶνται εἰς τὴν Σαρδηνίαν. Τὸ 1861 ἀνοίγει εἰς Τουρίνον τὸ πρῶτον Ἰταλικὸν κοινοβούλιον καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ ἀνακηρύττεται βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας. Πρὸς πλήρη ἔνωσιν τῆς Ἰταλίας ἔμενεν ἡ Ἐνετία καὶ ἡ Ῥώμη. Ἡ Ἐνετία προσηρτήθη κατόπιν τοῦ Αὐστροπροσσιακοῦ πολέμου τὸ 1866. Ἡ Ῥώμη κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον.

6. Ἡ Γερμανικὴ ἐνότης.

Ἡ Γερμανία μέχρι τοῦ 1860. Ἐν Γερμανίᾳ μετὰ τὸ 1814 διετηρήθη ὁ ἀπολυταρχισμὸς εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ Πρωσίαν. Εἰς τὰ ἄλλα κράτη ἔγιναν παραχωρήσεις ἢ συντάγματα, ἀλλὰ μόνον φαινομενικά. Οἱ λαοὶ λοιπὸν ἦσαν δυσάρεστοι καὶ πανταχοῦ ἐσηματίσθησαν φιλελεύθερα κόμματα. Παρὰ τὴν κίνησιν τῶν φιλελευθέρων ἐσηματίσθη καὶ ἄλλη, ἡ ἐνωτικὴ, διότι ἡ ὑπάρχουσα διὰ τῆς συνελύσεως τῆς Φραγκφοῦρτης ἔνωσις ἦτο πολὺ χαλαρά. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνότητος ἐνισχύθη διὰ τῆς τελωνιακῆς ἐνώσεως τῆς γενομένης τὸ 1814. Ὅτε δὲ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1848 προεκάλεσε φιλελευθέρους ἐξεγέρσεις καὶ οἱ ἡγεμόνες παρεχώρησαν συντάγματα, οἱ ἐνωτικοὶ κατώρθωσαν νὰ συγκληθῇ ἐν Φραγκφοῦρτη συντακτικὴ συνέλευσις ἐξ ἀντιπροσώπων ὅλης τῆς Γερμανίας. Αὕτη συνέταξε σύνταγμα, δι' οὗ ὅλα τὰ γερμανικὰ κράτη συνηρῶντο εἰς μίαν Αὐτοκρατορίαν μὲ νομοθετικὴν συνέλευσιν ἐκλεγομένην διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ μὲ ἓνα κληρονομικὸν Αὐτοκράτορα. Τοιοῦτος δὲ ἐξελέχθη ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ'. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τῆς Αὐτοκρατορίας ἐνανάγησεν ἔνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐν γένει. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἐπεχείρησε νὰ ἰδρῶσῃ ὁμοσπονδίαν τῶν βορείων κρατῶν, ἀλλ' ἀπειλήθει διὰ πολέμου ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ὑπεχώρησε καὶ ἀποκατεστάθη ἡ παλαιὰ ὁμοσπονδία. Τὸ ζήτημα θὰ ἐκανονίζετο μόνον κατόπιν τῆς ἐπιχειμένης

συγκρούσεως Αυστρίας καὶ Πρωσσίας. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη φαινεμινικῶς ἦτο ἰσχυροτέρα, πραγματικῶς ὅμως ἦτο ἡ Πρωσσία, λόγω τῆς τελείας ὀργανώσεώς της, τῆς διοικητικῆς, οικονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς.

Πόλεμος Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας. Τὰς δεούσας παρασκευὰς εἶχε κάμει ἐν Πρωσσίᾳ ὁ Βίσμαρκ. Ἐνίσχυσε τὸν πρωσσικὸν στρατὸν καὶ ἐξησφάλισε τὴν συμμαχίαν καὶ οὐδετερότητα τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἀφορμὴν δὲ ἔδωκεν ἡ κατάληψις τοῦ Σλέσβιγ καὶ Ὀλστáιν ὑπὸ τῆς Πρωσσίας, τὰ ὅποια ἀπὸ κοινοῦ Αὐστρία καὶ Πρωσσία εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τῆς Δανίας. Τὰ γερμανικὰ κράτη ὅλα σχεδὸν ἐτάχθησαν μὲ τὴν Αὐστρίαν. Ἄλλ' ὁ πόλεμος ἐκρίθη διὰ τῆς μάχης τῆς Σαδόβας (1866) ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας. Ἡ Αὐστρία διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Πράγας παρητήθη τῆς ὁμοσπονδίας. Ἡ δὲ Πρωσσία προσήρησε τὸ Σλέσβιγ καὶ Ὀλστáιν καὶ προσέτι τὸ Ἄννόβερον, τὴν Ἔσσην καὶ τὴν Φραγκφούρτην. Ἡ Ἰταλία ἔλαβε τὴν Ἐνετίαν. Ἀποτέλεσμα ὅμως τοῦ πολέμου τούτου ὑπῆρξαν ὅτι α') ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεγνώρισε τὴν Οὐγγαρίαν ἰδιαίτερον συνταγματικὸν βασιλεῖον καὶ παρεχώρησε σύνταγμα εἰς τὴν Αὐστρίαν. β') Ἡ Πρωσσία ὠργάνωσε τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν βορείων γερμανικῶν κρατῶν. Κατὰ τὸ σύνταγμα αὐτῆς ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἐδίδετο κληρονομικῶς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας, ἡ δὲ νομοθετικὴ εἰς δύο συνέλευσεις, τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ Reichstag ἐξ ἀντιπροσώπων ἐκλεγμένων ὑφ' ὄλων τῶν λαῶν. Ἐκαστον κράτος αὐτοδιοικεῖται. Κοινὰ ἔχουν τὸν στρατὸν καὶ στόλον, τὰς διεθνεῖς σχέσεις καὶ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας.

Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος. Ἡ κοινὴ γνώμη καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἦσαν ὑπὲρ τοῦ πολέμου, οἱ ἡγεμόνες ὅμως κατ' αὐτοῦ. Προεκλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου ἐξαδέλφου τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας ὡς βασιλέως τῆς Ἰσπανίας. Ὁ πόλεμος ἐκηρύχθη τὴν 19ην Ἰουλίου 1870. Ἡ Αὐστρία δὲν ἦτο ἕτοιμος πρὸς συμμετοχὴν. Ἡ Ἰταλία ἐζήτησε τὴν Ῥώμην, ὅπερ ὁ Ναπολέων δὲν ἐδέχθη. Ἡ ἄλλη Εὐρῶπη ἔμεινε οὐδετέρα. Ἄλλ' αἱ δυνάμεις τῶν ἀντιπάλων ἦσαν ἄνισοι. Καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ὁ γερμανικὸς στρατὸς ὑπερῆχε (500 χιλ. ἀπέναντι 210) καὶ ὡς πρὸς τὸν ὄπλισμὸν (κανόνια Krupp) καὶ τὴν ἐπιμελητείαν. Οἱ Γερμανοὶ ἐνίκησαν ἀλλεπαλλήλως τοὺς Γάλλους (παρά-

δοσις Ναπολέοντος εις Σεδάν) και ἔπειτα προήλασαν εις Παρισίους και ἐπολιοῦρθησαν αὐτοὺς. Ἐνταῦθα τότε ἡ αὐτοκρατορία κατελύθη και ἐγκατεστάθη προσωρινὴ κυβέρνησις. Αἱ ἀπόπειραι τοῦ Γαμβέττα νὰ κτυπήσῃ τοὺς Γερμανοὺς διὰ γενικῆς στρατολογίας ἀπέτυχον. Ἐπομένως οἱ Γάλλοι υπέγραψαν προκαταρκτικὴν εἰρήνην (Thiers) γενομένην ὀριστικὴν ἐν Φραγκφούρτῃ. Ἡ Γαλλία παρεχώρησε τὴν Αλσατίαν και μέρος τῆς Λωρραίνης και ἐπλήρωσεν ἀποζημίωσιν ὃ δισεκατομμύρια.

Ἀνασῦστασις τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων συνεπληρώθη ἡ ἐνότις τῆς Γερμανίας. Τὰ νότια γερμανικὰ κράτη εἰσηλθον εις τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν βορείων και ἀπετέλεσαν τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, ὃ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἀνηγορεύθη ἐν Βερσαλλίαις Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ (1874).

Ἡ τρίτη Γαλλικὴ δημοκρατία. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐγκατέστησε τὴν Δημοκρατίαν με συνταγματικὴν μορφήν. Ἐντὶ δηλ. βασιλέως ἔχει πρόεδρον δημοκρατίας ἐκλεγόμενον ἀνὰ 7 ἔτη ὑπὸ τῆς βουλῆς και τῆς γερουσίας. Τὸ ὑπουργεῖον εἶναι υπεύθυνον ἐνώπιον τῆς βουλῆς ἐκλεγομένης διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας.

7. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος ἐν Εὐρώπῃ και αἱ διάφοροι μορφαὶ αὐτοῦ.

Τὸ 1815 εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην ἐπεκράτει τὸ ἀπολυταρχικὸν σύστημα. Ἐκτοτε κατὰ μικρὸν ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὸ κοινοβουλευτικόν. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 ἐκλόνισεν ὅλας τὰς ἀπολυταρχικὰς χώρας πλὴν τῆς Ῥωσίας και συνετεία ἐξεγέρσεων οἱ ἠγεμόνες ὑπεσχέθησαν συντάγματα, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τὰ ἀπέσυραν. Ἀπὸ τοῦ 1860 ὅμως τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα κάμνει πάλιν ταχείας προόδους και ἐκτείνεται εἰς ὅλας.

Κατὰ τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ὁ βασιλεὺς (ἢ πρόεδρος δημοκρατίας) διορίζει τὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναθέτῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων πλειοψηφίας, ἐνώπιον τῆς ὁποίας εἶναι και υπεύθυνος, διότι κυρίαρχος εἶναι ὁ λαός. Μόνον εἰς τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν κυρίαρχος εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ μετὰ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον και ἐνταῦθα ἀνακηρυχθείσης Δημοκρατίας, ἡ κυριαρχία περιήλθεν εἰς τὸ Reichstag. Μετὰ

τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον ἔπλεσεν ἡ ἀπολυταρχία καὶ ἐν Ῥωσίᾳ ὅπου ἐγκατεστάθη κυβερνήσις ἐργατικῆ. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἔχει ὁ πρόεδρος ἐκλεγόμενος ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ διαλύσῃ τὴν βουλὴν. Ἐνεφανίσθη καὶ ἄλλη μορφή κοινοβουλευτικοῦ συστήματος, ἡ ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ λαοῦ κυβερνήσις διὰ δημοψηφισμάτων, καὶ ἐφηροδόθη ἐν Ἑλβετίᾳ. Ἐνταῦθα ἐφηροδόθη καὶ τὸ σύστημα τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῆς μειονοψηφίας.

8. Ἡ εὐρωπαϊκὴ επέκτασις.

Αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς. Αὗται κατὰ τὸ ἀΐμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος ἐξετάθησαν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τοῦ Εἰθηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ηὔξηθη εἰς 24 ἑκ. διὰ μεταναστῶν ἐξ Εὐρώπης. Τὸ 1861—1865 ἐξεράγη ἐμφύλιος πόλεμος ἐκ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας. Ἄλλ' ἔκτοτε κατέστη μία τῶν μεγαλυτέρων δυνάμεων τοῦ κόσμου.

Αἱ ἰσπανικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἀμερικῆς. Αὗται ἐκυβερνῶντο ὡς κατακτηθεῖσαι χῶραι. Ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τῶν Γάλλων (1808) οἱ κροελοὶ ἐζήτησαν συνένευσιν ἀντιπροσώπων καὶ ἴσα με τοὺς Ἰσπανοὺς δικαιώματα. Ἐξηγέθησαν καὶ ὠργάνωσαν δημοκρατίας, ἀλλ' ὑπετάχθησαν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1820 ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἠνάγκασαν τὸν βασιλεῖα τῆς Ἰσπανίας νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν των (πλὴν τῆς Κούβας). Τοῦτο ἐπετεύχθη ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας καὶ Β. Ἀμερικῆς (δόγμα Μονρόε). Οὕτως ἐσηματίσθησαν διάφορα κράτη ἀνεξάρτητα. Κατ' ἀρχὰς ἐζήτησαν νὰ ἐνωθοῦν εἰς ὁμοσπονδίαν καὶ διήλθον περίοδον ἐμφυλίων πολέμων. Ἐπὶ τέλους ἀπὸ τοῦ 1870 ὅλα ὠργανώθησαν με δύο βουλὰς καὶ πρόεδρον, κατηργήθη ἡ δουλεία καὶ ἐπετράπη ἐλευθερία θρησκείας.

Ἡ Βραζιλία. Αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὴν Πορτογαλίαν καὶ ἐνταῦθα κατέφυγεν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια αὐτῆς ἐκδιωχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὅμως τοῦ Βασιλέως εἰς Πορτογαλίαν, ἐν Βραζιλίᾳ ἔγινεν ἐπανάστασις καὶ ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητος με σύστημα καὶ με αὐτοκράτορα τὸν ἀντιβασιλεῖα Πέτρον, τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας. Τέλος τὸ 1889 ἀνετράπη ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἀνεκηρύχθη ἡ δημοκρατία.

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος τοῦτο περιελάμβανε τὸν Καναδᾶν, νήσους τινὰς τῶν Ἀντιλλῶν, εἰς τὴν Ἰνδικὴν τὴν Βεγγάλην καὶ μέρος τῆς ἀκτῆς τοῦ Δεκαν, εἰς τὴν Ὠκεανίαν μέρος τῆς ἀκτῆς τῆς ἀνατολικῆς Αὐστραλίας. Ἀπὸ τοῦ 1792—1815 κατέκτησεν εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν μέρος τῆς Γουαϊάνας, εἰς τὰς Ἀντίλλας τὴν Tobago καὶ Trinité, εἰς Ἀφρικὴν τὸ Cap, εἰς τὸν Ἰνδικὸν τὰς νήσους Μαυρίκιον καὶ Κεϋλάνην, εἰς τὴν Μεσόγειον τὴν Μάλταν καὶ τέλος νέας χώρας εἰς τὴν Ἰνδικὴν. Μετὰ τὸ 1815 τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας ἀνεπτύχθη ἢ διὰ κατακτήσεως ἢ δι' εἰρηνικῆς ἐπεκτάσεως. Διὰ κατακτήσεως ἡ Ἀγγλία ἀπέκτησεν ἐν Ἀσίᾳ τὴν Ἰνδικὴν κατακτηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Ἑταιρείας δι' ἀναμείξεως εἰς τὰς ἔριδας τῶν ἐγχωρίων. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὅμως τῶν Ἰνδῶν τοῦ 1857 ἡ ἑταιρεία καταργήθη καὶ ἡ Ἰνδικὴ ἔγινεν ἀποικία τοῦ Στέμματος καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτοκρατορία. Ἐκτοτε οἱ Ἀγγλοὶ κατέλαβον τὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Βελουχιστάν καὶ τὴν Βιρμανίαν. Ἐν Ἀφρικῇ ἡ Ἀγγλία κατέκτησε τὴν Αἴγυπτον κατόπιν στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (1882), καθ' ἣν ἐφρονεῦθησαν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, τὸ Αἰγυπτιακὸν Σουδάν, τὸ Νατάλ, τὴν Ὁράγγην καὶ τὸ Τράνσβααλ. Ἐν Ὠκεανίᾳ τέλος κατέκτησε τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Δι' εἰρηνικῆς δὲ ἀπεκτάσεως ἡ Ἀγγλία ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Β. τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν χώρας καὶ ἐδημιούργησε τὴν Καναδικὴν ὀμοσπονδίαν (1867—1871). Καὶ ἐν Ὠκεανίᾳ ἵδρυσεν ἀποικίας καὶ ἐσχημάτισε τὴν Αὐστραλιανὴν ὀμοσπονδίαν.

Εἰς ὅλας τὰς ἀποικίας τῆς ἡ Ἀγγλία ἔχει ἀφήσει διοικητικὴν αὐτονομίαν. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ αὐτῶν κατέχει ἐπίκαιρα σημεῖα (Γιβραλτάρ, Μάλταν, Σιγγαπόρην, Μαλάκαν, Ἄδεν). Ἐν γένει ἡ Ἀγγλία εἶναι κράτος ἐκτάσεως 30 ἑκ. τετραγ. χιλιομ. ($\frac{1}{5}$ τῆς γῆς) μὲ κατοίκους πλέον τῶν 370 ἑκ. ($\frac{1}{4}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς).

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Γαλλίας. Ἡ Γαλλία κατὰ τὴν Γαλλ. ἐπανάστασιν εἶχε χάσει ὅλας σχεδὸν τὰς ἀποικίας τῆς. Σήμερον τὸ ἀποικιακὸν κράτος αὐτῆς περιλαμβάνει 10 ἑκ. τετραγ. χιλιομ. μὲ 48 ἑκ. κατοίκους. Ὁ σχηματισμὸς αὐτοῦ ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1830, ὅτε ἤρχισεν ἡ κατάκτησις τοῦ Ἀλγερίου συντελεσθεῖσα τὸ 1857. Ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου κατελήφθησαν πολλαὶ νῆσοι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐπὶ Ναπολέοντος Γ' κατελήφθη ἡ Νέα Καληδονία καὶ ἤρχισεν

ἡ κατάκτησις τῆς Ἰνδοκίνας, εἰς τὴν Ἀφρικὴν δὲ ἤρχισεν ἡ κατάκτησις τοῦ δυτικῆς Σουδάν. Ἐπὶ τῆς Γ' τέλους Δημοκρατίας κατεκτήθησαν ἡ Τύνις καὶ τὸ δυτικὸν Σουδάν, ἡ Λαχομέη, τὸ Κόγκον, ἡ Τσάδη, ἡ Μαδαγασκάρη, τὸ Τογκίνον, τὸ Ἀννάμ, τὸ Μαρόκον. Ὅλαι αἱ Γαλλικαὶ ἀποικίαι κυβερνῶνται ὡς γαλλικαὶ ἐπαρχίαι. Καὶ ἡ μὲν Ἀλγερία καὶ ἡ Τύνις εἶναι ἀποικίαι πρὸς ἀποικισμὸν. Ὅλαι αἱ ἄλλαι, λόγῳ τοῦ κλίματος, ἀποικίαι μόνον ἐκμεταλλεύσεως.

Ἡ μετανάστευσις καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς Γερμανίας. Ἡ μεγάλη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου ὤθησαν τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὴν μετανάστευσιν εἰς ξένις χώρας ἰδίως τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ἴδρουν ἀποικίας διαδιδούσας τὸ γερμανικὸν ἐμπόριον. Ἐπεδόθησαν ὅμως καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀποικιῶν ἰδικῶν των καὶ κατέλαβον εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὸ Κόγκον καὶ τὸ Καμερούν, τὴν Ν.Δ. Ἀφρικὴν καὶ τὴν Α. γερμανικὴν Ἀφρικὴν, εἰς τὴν Ὠκεανίαν τὴν Νέαν Γουϊνέαν, τὰς Καρολίνας καὶ Μαριάννας, εἰς τὴν Ἀσίαν τὸ Κιάου-Τσάου, δηλ. 3 ἐκ. τετρ. χιλ. μὲ πληθ. 12 1/2 ἐκατ. Ἄλλ' ὅλαι αὗται εἶναι μόνον πρὸς ἐκμετάλλευσιν καὶ ὄχι πρὸς ἀποικισμὸν.

Ἄλλ' ἰδίως οἱ Γερμανοὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ ὀνειρεῦντο νὰ ἐπεκταθοῦν εἰς ὅλην τὴν κεντρικὴν βόρειον Εὐρώπην καὶ ὅλην τὴν Ἀσίαν. Ἀλλὰ τὰ ὄνειρα ταῦτα ἐσβέσθησαν κατόπιν τοῦ τελευταίου πολέμου, ὅτε καὶ τὰς ἀποικίας των ἔχασαν, καταληφθεῖσας ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἡ χώρα των ἐκολοβώθη.

Ἡ Ἰταλικὴ ἐπέκτασις. Ἡ Ἰταλία θέλουσα νὰ ἀποκτήσῃ καὶ αὐτὴ ἀποικίας κατέλαβε τὸν λιμένα τῆς Μασσαουάχ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ἤρχισε νὰ ἐπεκτείνεται. Ἀλλὰ περιελθοῦσα εἰς πόλεμον μὲ τὴν Ἀβυσσηνίαν καὶ ἠττηθεῖσα περιορίσθη εἰς μικρὰν παραλιακὴν λωρίδα. Κατόπιν ἐσκέφθη νὰ προσαρτήσῃ τὴν Τριπολίτιδα καὶ περιῆλθεν εἰς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν, ἣτις ἐσυνθηκολόγησε μόνον κατόπιν τῆς ἐκρήξεως τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου (1912). Κατ' αὐτὸν οἱ Ἰταλοὶ κατέλαβον καὶ τὰς Λωδεκανήσους, ἅς, παρ' ὅλας τὰς συμφωνίας, ἐξακολοθοῦν κρατοῦντες.

Ἡ ῥωσικὴ ἐπέκτασις. Ἡ Ῥωσία δεσπόζει τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς βορείου Ἀσίας διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Σιβηρίας τὸν 17ον αἰῶνα καὶ τοῦ Τουρκεστάν τὸ 1884 (Ἰπερκασιανὸς καὶ ὑπερσιβηρικὰς σιδηροδρόμοι).

Ἡ Ἄπω Ἀνατολή. Ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία ἐπὶ αἰῶνας ἦσαν κλεισμένες εἰς τοὺς ξένους. Ἡ Ἰαπωνία ἀνοιχθεῖσα τὸ 1866 μετεμορφώθη εἰς κράτος Εὐρωπαϊκόν. Ἡ Κίνα ἠνοίχθη ἐν μέρει, ἀλλ' ἀνθίσταται εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπιρροήν. Τὸ 1904 οἱ Ῥῶσοι ἔνεκα τῆς Ματζουρίας περιῆλθον εἰς πόλεμον μὲ τοὺς Ἰάπωνας, ἀλλ' ἠττήθησαν. Ἐκτοτε ἡ Ἰαπωνία κατετάχθη εἰς τὴν τάξιν τῶν μεγάλων δυνάμεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

1. Κοινωνική, στρατιωτική, πνευματικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

Αἱ δημοκρατικαὶ ἰδέαι. Κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ὅλαι αἱ κοινωνίαι τῆς Εὐρώπης ἦσαν ἀριστοκρατικά. Ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος ὁ ὀργανισμὸς τῆς κοινωνίας προσεβλήθη ὑπὸ τῶν συγγραφέων καὶ ἤρχισε νὰ μορφώνεται εἰς ὅλας τὰς χώρας τὸ δημοκρατικὸν αἶσθημα. Ἀπὸ δὲ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ μικρὸν ὅλαι αἱ κοινωνίαι ἔγιναν δημοκρατικαὶ (κατάργησις δουλοπαροικίας, ἰσότης πρὸ τοῦ νόμου, προσωπικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, κατάργησις βασανιστηρίων, ἰσότης ἡθῶν, ἐκπαιδεύσεις ὑποχρεωτικῆ).

Ἡ χειραφεσία τῆς γυναικός. Τὸ δημοκρατικὸν αἶσθημα ἔφερε καὶ κίνησιν πρὸς χειραφεσίαν τῶν γυναικῶν. Πανταχοῦ σχεδὸν ἔχει ἐπικρατήσῃ ἡ ἀστικὴ ἰσότης αὐτῶν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ.

Ὁ σοσιαλισμὸς. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἐσχημάτισε τάξιν ἐργατῶν (προλετάριοι) ἀποζώντων ἐκ τοῦ ἡμερομισθοῦ των. Ἐκτοτε ἐμορφώθησαν οἱ σοσιαλισταί, οἱ ὅποιοι φρονοῦν ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι κακῶς διανεμημένος.

Οἱ Γάλλοι σοσιαλισταί. Ἀρχηγοὶ αὐτῶν μετὰ τὸν Babeuf τῆς ἐπαναστάσεως εἶναι ὁ Simon καὶ ὁ Fourier. Οὗτοι προσβάλλουν τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ προτείνουν τὴν ἰδρυσιν νέας κοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν πρῶτον μὲν, ἕκαστος θὰ κερδίῃ κατὰ τὴν ἰκανότητά του καὶ τὰ ἔργα του, κατὰ τὸν δεῦτερον δέ, ἕκαστος κατὰ τὰς ἀνάγκας του. Ἄλλ' ἀμφοτέροι εἶναι οὐτοπισταί.

Ὁ σοσιαλισμὸς ἐν Γερμανίᾳ. Ἐνταῦθα ἰδρύεται αὐτοῦ εἶναι ὁ

Karl Marx και ο Engels. Ο Marx ορμάται εκ του νόμου, ότι ο πλούτος είναι προϋδν της εργασίας και καταλήγει ότι τα εισοδήματα της βιομηχανίας πρέπει να διανεμονται εις τους εργατάς, τὸ δὲ κεφάλαιον να ὑπηρετῇ αὐτούς. Οἱ μαρξισταὶ κατόπιν ὀργάνωσαν τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα και ἐξήτουν τὰ ὄργανα τῆς εργασίας να καταστοῦν ἰδιοκτησία ἐργατικῶν συλλόγων, τὸ δὲ κράτος να δανείζη αὐτούς (collectivistes).

Οἱ ἀναρχισταί. Ἀρχηγὸς αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ ὄψσος Βακουνῖνος. Οὔτοι θέλουν να καταστρέφουν τὰ πάντα (νόμους και ἥθη θρησκευτικούς, πολιτικούς, δικαστικούς, κοινωνικούς, κλπ.), ἵνα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀποβῶσιν ἐλεύθεροι, ἀδιαφοροῦν δὲ περὶ τοῦ τί θὰ θέσουν εις τὴν θέσιν αὐτῶν. Ἐν Ῥωσία οὔτοι ἐκλήθησαν μηδενισταί.

Ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς. Οὗτος ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Marx και ἐπιδιώκει τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας εις τὰ κράτη και συγχρότως τὴν ψήφισιν φιλεργατικῶν νόμων. Μόνον ὅμως ἐν Ῥωσία κατόρθωσε να ἐπικρατήσῃ και να ἐγκαταστήσῃ κυβέρνησιν ἐργατικὴν (Σοβιέτ).

Κοινωνικαὶ μεταρρυθμίσεις. Ἡ σοσιαλιστικὴ κίνησις ἐπέφερε τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ εργατοῦ. Ἀπγορεύθη ἡ ἐργασία εις τοὺς παῖδας. Ἀναπαύονται οἱ εργαταὶ μίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Ἰδρύθησαν φιλάνθρωπικὰ καταστήματα ὑπὲρ αὐτῶν. Ἰδρύθησαν προάστεια ἐργατικά, ταμεῖα συντάξεων.

2. Τὰ γράμματα, αἱ τέχναι και αἱ ἐπιστήμαι. κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

Αἱ λογοτεχνικαὶ σχολαί. Παρὰ τὴν κλασσικὴν σχολὴν τῆς Ἀναγεννήσεως, τὴν λαμβάνουσαν τὰ θέματά της ἐκ τῆς ἀρχαιότητος και ἐπιδιώκουσαν τὴν τελειότητα τῆς μορφῆς, ἀναπτύσσεται κατὰ πρῶτον (τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος) ἐν Γερμανίᾳ διὰ τοῦ Lessing και Goethe και Schiller ἡ ὁμαντικὴ, λαμβάνουσα τὰ θέματά της ἐκ τοῦ ἱπποτικῶν μεσαίωvος και τῶν λαϊκῶν παραδόσεων και ἐπιδιώκουσα να κινήσῃ βίαια αἰσθήματα. Ῥωμαντικὴ κατόπιν σχολὴ ἐμορφώθη και ἐν Ἀγγλίᾳ (Σέλλεϋ, Βύρων, Οὐάλτερ Σκώττ) και ἐν Γαλλίᾳ (Chateaubriand, Stael, Victor Hugo). Ἀπὸ τοῦ 1848 ὅμως ἐμφανίζεται ἐν Γαλλίᾳ και νέα σχολὴ ἡ πραγματικὴ, λαμβάνουσα τὰ θέματά της ἐκ τοῦ συγ-

χρόνου βίου καὶ ἐπιδιώκουσα τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ σχολὴ αὕτη ἐπικρατεῖ καὶ ἐν Ἑγγλίᾳ καὶ Ῥωσίᾳ, ἐμφανίζεται δὲ καὶ ἐν Γερμανίᾳ.

Τὰ εἶδη τῆς λογοτεχνίας. Ἐὰ μᾶλλον ἀναπτυχθέντα εἶδη τῆς λογοτεχνίας εἶναι ἡ λυρική ποίησις, τὸ δράμα καὶ τὸ μυθιστόρημα.

Ἡ λυρική ποίησις ἀναγεννηθεῖσα διὰ τοῦ Γκαίτε καὶ Σίλλερ, κατέστη τὸ εὐνοούμενον εἶδος τῆς ὁμαντικῆς σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1770—1830 ὅλοι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς ἐν Γερμανίᾳ, Ἑγγλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ εἶναι λυρικοὶ ποιηταί. Τὸ δράμα διαφεύγει εἰς τὸ ἱστορικὸν καὶ τὸ ἠθικόν. Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ εὐνοούμενον τοῦ ὁμαντισμοῦ, τὸ δεύτερον τοῦ πραγματισμοῦ.

Ὅμοίως καὶ τὸ μυθιστόρημα. Τὸ ἱστορικὸν ἀνήκει εἰς τοὺς ὁμαντικοὺς, τὸ ἠθικὸν εἰς τοὺς πραγματιστάς.

Αἱ καλαὶ τέχναι. Ἡ *ζωγραφικὴ* διήλθε διὰ τῶν τριῶν σχολῶν τῆς φιλολογίας. Ὁ 19ος αἰὼν ἀρχίζει μὲ τὴν κλασσικὴν (Ἀρχηγὸς Δαυίδ, θέματα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος). Τὸ 1820 ἀρχίζει ὁ ὁμαντισμὸς (θέματα ἐκ τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῆς ἀνατολῆς). Ἀπὸ δὲ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος ἀρχίζει ὁ πραγματισμὸς (θέματα ἐκ τοῦ πραγματικοῦ). Τὰ εἶδη αὐτοῦ εἶναι 3 : ἡ *peinture de genre*, ἡ ζωγραφικὴ τοῦ τοπίου καὶ ἡ προσωπογραφία.

Ἡ *γλυπτικὴ* κατ' ἀρχὰς ἔχει ὡς πρότυπα τοὺς ἀρχαίους, ἀπὸ τοῦ 1848 ὅμως ἐστράφη εἰς τὸν πραγματισμόν.

Ἡ *ἀρχιτεκτονικὴ* ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος ἀναπαριστᾷ πιστῶς τοὺς τύπους τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, ἐν Γαλλίᾳ τῶν ὁμαντικῶν, ἐν Γερμανίᾳ τῶν ἑλληνικῶν (κλασσικὴ σχολή). Μετὰ ταῦτα ὅμως ἀρχίζει ἡ ὁμαντικὴ σχολή, ἥτις λαμβάνει ὡς πρότυπα τὸν ὁμαντικὸν καὶ γοθικὸν ὄρθμον. Τέλος ἐσχάτως κατασκευάζει οἰκοδομήματα προσαρμοζόμενα εἰς τὰς σημερινὰς συνθήκας τοῦ βίου.

Ἡ *μουσικὴ*. Ὁ 19ος αἰὼν παρήγαγε τοὺς μεγαλυτέρους μουσικοὺς (Beethoven). Κατὰ τὸ πρῶτον ἤμισυ διακρίνονται δύο σχολαί, ἡ Γερμανικὴ διὰ τὴν ὀρχήστραν καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ἡ Ἰταλικὴ διὰ τὸ θέατρον. Ἡ Γαλλικὴ τοῦ μελοδράματος εἶναι μέση τῶν δύο σχολῶν. Βραδύτερον ὁ Wagner ἐδημιούργησε τὸ μουσικὸν δράμα. Ἐσχάτως ἀνεκαλύφθη νέα πηγὴ μουσικῆς εἰς τὴν λαϊκὴν μελωδίαν.

Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι. Αὐταὶ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα προώδευσαν τεραστίως.

Εἰς τὴν φυσικὴν ἀνεκαλύφθη ὁ ἠλεκτρομαγνητισμὸς καὶ τὸ φασματοσκόπιον. Ἡ ἀστρονομία ἐξήγησε τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἡλίου, τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης καὶ ἰδρῦθη ἡ χημεία. Ἡ ζωολογία, ἡ φυτολογία, ἡ γεωλογία, ἡ παλαιοντολογία, ἡ φυσιολογία ἀπετέλεσαν ἐπιστήμας, καὶ ὑπῆχθησαν εἰς σύστημα διὰ τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως.

Αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι. Καὶ αὐταὶ προώδευσαν πολὺ. Ἰδρῦθησαν ἡ Γλωσσικὴ καὶ ἡ Συγκριτικὴ μυθολογία. Ἡ ἱστορία ἐτελειοποιήθη. Ἡ φιλοσοφία παρήγαγε δύο μεγάλας σχολάς, τὴν Γερμανικὴν (Kant, Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer) καὶ τὴν Ἀγγλικὴν (Stuart, Mill, Bain, Herbert Spencer).

3. Ἡ βιομηχανία, ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπιστημῶν. Αἱ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν ἐφηρμόσθησαν εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἡ γονιμότερα ἀνακάλυψις εἶναι ἡ τοῦ ἀτμοῦ, ἐφαρμοσθεῖσα εἰς τὰς ἀτμομηχανάς, τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους. Ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐφηρμόσθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Αἱ πρόοδοι τῆς γεωργίας. Ἡ γεωργία ἐτελειοποιήθη διὰ τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς χημείας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς Ζωολογίας καὶ τῆς Βοτανικῆς, περισσότερο ὅμως διὰ τῆς προόδου τοῦ ἐμπορίου, ἀξηθέντων τῶν μέσων τῆς μεταφορᾶς.

Αἱ πρόοδοι τῆς βιομηχανίας. Καὶ αὕτη ὠφελήθη πολὺ ἐκ τῆς προόδου τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς χημείας. Αἱ παλαιαὶ βιομηχανία ἐτελειοποιήθησαν, πολλαὶ δὲ νέαι (χημικαὶ τροφαί, ζάχαρις, ἀεριόφως, πετρέλαιον, καιουτσὺκ κλπ.) ἐδημιουργήθησαν.

Αἱ πρόοδοι τοῦ ἐμπορίου. Τὸ ἐμπόριον ἔκαμεν ἀρκετὰς πρόόδους διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς μεταφορᾶς (ἀτμόπλοια, λιμένες, τομὴ ἰσθμῶν, σιδηροδρόμοι, ὁδοὶ) καὶ τῆς ἐπικοινωνίας (ταχυδρομεῖα, τηλεγράφοι, τηλέφωνα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

Κυριώτεροι χρονολογίαι.

*Αφιξίς τοῦ Ὀθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα 1833 — Ἀνακήρυξις τοῦ Συντάγματος 1848.
*Ἐνωσις Μολδαβίας καὶ Βλαχίας 1859. *Ἐξωσις Ὀθωνος 1862.—Ἐκλογὴ Γεωργίου 1863. *Ἐνωσις Ἰονίων νήσων 1864.—Κρητικὴ ἐπανάστασις 1866.
—Ῥωσοτουρκικὸς πόλεμος 1877.—Προσάρτησις Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Ἡπείρου 1881.—Βουλγαρικὸν πραξικόπημα 1885.—Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος 1897.—Ἐπανάστασις Νεοτούρκων 1908.

1. Ἡ ἐπὶ Ὀθωνος ἀπολυταρχία ἐν Ἑλλάδι.

Αἱ ἐλπίδες τοῦ Ἑλλην. λαοῦ εἰς τὸν Ὀθωνα διεφρεύσθησαν ἕνεκα τῶν σφαλμάτων τῆς ἀντιβασιλείας. Τοιαῦτα ἦσαν· α) ἡ ἀποπομπὴ τῶν παλαιμάχων Ἑλλήνων, β) ἡ ἐφαρμογὴ πολὺ συγκεντρωτικοῦ συστήματος, γ) ὁ θεωρητικὸς δικαστικὸς καὶ ἐκπαιδευτικὸς ὄργανισμός. Πλὴν τούτων τὰ μέλη τῆς ἀντιβασιλείας διεφώνουν καὶ διήρυσαν τὸν λαὸν πάλιν εἰς κόμματα, Ἀγγλικόν, Γαλλικόν, Ῥωσικόν (συνωμοσία Κολοκοτρώνη, καταδίκη αὐτοῦ καὶ τοῦ Πλαπούτα, στάσεις ἐν Μάννῃ, Ἀρκαδίᾳ καὶ Μεσσηνίᾳ).

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ὀθων ἐνηλικιωθεὶς κατέστη ἀντιδημοτικὸς ὡς διοικῶν αὐταρχικῶς καὶ δίδων τὰ ἀξιώματα εἰς Βαναρούς. Ἐκ τούτου προεκλήθη ἡ ἐπανάστασις τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ τὴν Α' ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν συνέλευσιν, ἣτις ἐψήφισε συνταγματικὸν πολίτευμα ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας.

2. Ἡ συνταγματικὴ βασιλεία τοῦ Ὀθωνος καὶ ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος.

Ὁ Ὀθων καὶ μετὰ τὸ Σύνταγμα ἐξακολούθει νὰ κυβερνᾷ αὐταρχ-
Α. Χωραφᾶ—Περίληψις Ἱστορίας ΣΤ' γυμνασίου, ἔκδ. 4η, 1935 6

χικῶς διὰ παραβιάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἔχων εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ γαλλικὸν κόμμα. Τοῦτο συνετέλει εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης κατ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀγγλία πάντοτε ἠνώχλει καὶ ἐταπεινῶν αὐτόν.

Μετ' ὀλίγον (1853) ἐξερράγη ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος ἐξ ἀφορμῆς τῶν προσκυνημάτων τῶν ἁγίων τόπων. Ἡ Ῥωσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ δὲ Ἀγγλία καὶ Γαλλία βοήθοῦσαι τὴν Τουρκίαν ἐστειλαν στρατοὺς καὶ στόλους εἰς τὴν Κριμαϊαν καὶ μετὰ μακρὰν πολιορκίαν ἐκυρίευσαν τὴν Σεβαστούπολιν. Τέλος συνωμολογήθη ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων, δι' ἧς ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας ἐτίθετο ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Δυνάμεων ὁ Εὐξείνιος ἕθναρειτο οὐδέτερος, ἡ ναυσιπλοΐα τοῦ Δουδάβεως ἀφίνετο ἐλευθέρᾳ ὑπὸ διεθνῆ ἐπιτροπὴν, αἱ ὁυμανικαὶ ἡγεμονίαι ἐγίνοντο αὐτόνομοι.

Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ὁ Ὄθων ἀκολουθῶν τὴν λαϊκὴν θέλησιν παρεσκευάζετο δι' ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' ἐματαίωσαν αὐτὴν Ἀγγλογάλλοι καταλαβόντες τὸν Πειραιᾶ (χολέρα). Οἱ Ἀγγλογάλλοι διὰ τῶν ἐνοχλήσεών των κατέστησαν τὸν Ὄθωνα ὅπως δὴποτε δημοφιλῆ.

3 Ἡ ἐξωσις τοῦ Ὄθωνος.

Ἡ δημοτικότης τοῦ Ὄθωνος ἔλεσε κατὰ τὸν Αὐστροϊταλικὸν πόλεμον λόγῳ τῶν συμπαιθειῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Αὐστρίαν. Τότε καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις τῶν νέων, οἵτινες ἐνεπνέοντο ὑπὸ τῶν ἀντιδυναστικῶν ἀρχῶν τοῦ 1848, ἠΐξεσε. Τὴν ἀντιπάθειαν κατὰ τοῦ Ὄθωνος ἠΐξεσε καὶ ἡ ἔλλειψις διαδόχου ὀρθοδόξου καὶ αἱ παραβιάσεις τοῦ συντάγματος. Ἐπαναστάσεις λοιπὸν ἤρχισαν πανταχοῦ. Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν 1ην 8)βρίου 1862 ἐπεχείρησε περιοδεῖαν εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐξερράγη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπαναστασις τοῦ στρατοῦ καὶ ἐσχηματίσθη προσωρινὴ κυβέρνησις (Βούλγαρης, Κανάρης, Ροῦφος). Ὁ βασιλεὺς καταπλεύσας εἰς Πειραιᾶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ φύγῃ.

4. Ἡ β' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴ συνέλευσις. — Ἀναγόμεναι τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος συνῆλθεν ἐν Ἀθήναις ἡ β' Ἐθνικὴ συνέλευσις, ἣτις καὶ ἐξέλεξε βασιλέα τὸν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ὑποδειχθέντα πρίγκηπα τῆς Δανίας Γεώργιον. Ἡ Ἀγγλία τότε παρεχώρησε τὰς Ἰονίους νήσους εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἄφιξις τοῦ Γεωργίου (188)βρίου 1863) κατέπαυσε τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκραγέντα ἐμφύλιον πόλεμον, ἡ δὲ προσέλευσις τῶν Ἰονίων ἀντιπροσώπων ἔδωκε πλειονοψηφίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν ψήφισιν τοῦ νέου συντάγματος. Τοῦτο καθιέρωσε τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸν κοινοβουλευτισμόν. Ὁ βασιλεὺς ἐτήρησεν αὐτὸ πιστῶς.

5. Ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις.

Πρὸ τοῦ 1866 ἡ Κρήτη εἶχεν ἐπαναστατήσῃ καὶ τὸ 1841 καὶ τὸ 1858. Ἡ ἐπανάστασις ὅμως τοῦ 1866 ἦτο πολὺ σπουδαιότερα. Ἡ ἔλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος συνεκινήθη μὲν, ἀλλὰ ἐξησθημένη ἐκ τῆς μεταπολιτεύσεως περιορίσθη εἰς παθητικὴν στάσιν ἀέναντι τῶν ἐθελοντῶν, τῶν συρροόντων εἰς τὴν νῆσον. Οἱ ἐπαναστάται ἠττήθησαν εἰς Βαφεί, ἀλλ' ἡ θυσία τοῦ Ἀρκαδίου ἐνίσχυσε αὐτοὺς καὶ ἐσωτερικῶς καὶ εἰς τὴν ἔλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ Τούρκοι εἰς μάτην προσπαθοῦν νὰ καταβάλουν τὴν ἐπανάστασιν. Οἱ ἐπαναστάται ἀντέχουν. Τὸ δὲ Ἀρκαδίον καὶ κατόπιν ἡ Ἐνωσις μεταφέρουν διαρκῶς ἐθελοντὰς καὶ πολεμοφόδια. Ὁ Σουλτάνος ἀπειλεῖ πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ σχέσεις διακόπτονται. Ἀλλ' ἐπὶ τέλος συνέδριον ἐν Βερολίνῳ περιορίζει τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις ἐκπνέει ἐγκαταλειφθεῖσα.

6. Τὰ Βαλκανικὰ κράτη καὶ ὁ ῥωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877.

Οἱ Σέρβοι. Οὗτοι ἦσαν γεωργοὶ καὶ ποιμένες. Τὸ πρῶτον ἐπανε-

στάτησαν τὸ 1804 ὑπὸ τὸν Καραγεώργην, πρῶν ἀυστριακὸν ὑπαξιωματικόν, ἐκ τῶν πιέσεων τῶν Γεντισάρων. Κατ' ἀρχὰς βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἐνίκησαν, κατόπιν ὅμως τὸ 1812 εἰρηνευσάντων τῶν Ῥώσων ὑπετάχθησαν καὶ ὁ Καραγεώργης κατέφυγεν εἰς Αὐστρίαν. Τὸ 1815 ἐπανεστάτησαν πάλιν ὑπὸ τὸν Μιλὸς Ὀθρόνοβιτς, ἔμπορον χοίρων. Οἱ Τοῦρκοι τώρα ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν τῶν Σέρβων. Τὸ 1830 βοηθεία τῶν Ῥώσων ἢ Σερβία ἀνεγνωρίσθη αὐτόνομος ἡγεμονία ὑποτελής. Ἄλλ' ὁ Μιλὸς ὡς αὐταρχικὸς ἐγίνε δυσάρεστος καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνήλικος ὢν ἐβασίλευσεν ὑπὸ ἀντιβασιλείαν, ἀλλὰ καὶ οὗτος καθηρέθη καὶ ἐξελέγη ὁ υἱὸς τοῦ Καραγεώργη Ἀλέξανδρος. Καὶ αὐτὸς ὅμως ἠναγκάσθη εἰς παραίτησιν καὶ ἐπανερχεται ὁ Μιλὸς καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαήλ. Ἀλλὰ στάσεις καὶ ὀργασιμαί προκαλοῦν τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ τὸ 1848 καὶ τὴν ἀνάορσιν τοῦ ἑξαδέλφου τοῦ Μιλάνου.

Ἐπὶ τοῦ Μιλάνου (1878) ἡ Σερβία ἐγίνε τελείως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς Τουρκίας καὶ συνταγματικὸν βασίλειον. Καὶ οὗτος ὅμως ἔνεκα τῆς φιλίας τοῦ πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ πολέμου τοῦ 1885 κατέστη ἀντιδημοτικὸς, καὶ τὸ 1888 παρητήθη ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ πραξικοπήματα ἐξηκολούθησαν, καὶ τέλος τὸ 1903 δολοφονεῖται ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς συζύγου τοῦ Δράγας, γίνεται δὲ βασιλεὺς ὁ Πέτρος Α' Καραγεώργης.

Τὸ Μαυροβούνιον. Ὁ λαὸς αὐτοῦ ἔζη βίον ἀνεξάρτητον εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὄρη τοῦ Ἠγεμῶν αὐτοῦ ἦτο ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας. Τὸ 1859 ὅμως ὁ ἡγεμὼν Δανῆλος ἀφῆκε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἐγίνε κληρονομικὸς ἡγεμὼν. Τούτου ὁ υἱὸς Νικόλαος τὸ 1878 ἐγένεν ἀνεξάρτητος, τὸ 1903 παρεχώρησεν εἰς τὸν λαὸν τὸν σύνταγμα, τὸ δὲ 1910 ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς.

Οἱ Ῥουμάνοι. Αἱ παραδουνάβιοι ἐπαρχίαι Μολδαυία καὶ Βλαχία ἀνέκαθεν εἶχον αὐτονομίαν μέχρι μὲν τοῦ 18ου αἰῶνος ὑπὸ ἐγγχωρίους ἡγεμόνας, μέχρι δὲ τοῦ 1821 ὑπὸ Φαναριώτας. Ἀπὸ τοῦ 1821 ἤρχισαν νὰ ἐκλέγονται πάλιν ἐγγχωριοὶ ἡγεμόνες, ἀπὸ δὲ τοῦ 1828 μετὰ τὴν ὥσικην κατάληψιν μετεῖχον τῆς διοικήσεως καὶ 2 βουλαί. Ἐκτοτε ἀνεπτύχθη τὸ ἐθνικὸν τῶν Ρουμάνων αἴσθημα, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ 1848.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον αἱ ἡγεμονίαι ἀνεγνωρίσθησαν ἀνεξάρτητοι μὲ τυπικὴν ὑποτέλειαν, τὸ δὲ 1859 συνηνώθησαν διὰ τῆς ἔκλογῆς ἐνὸς ἡγεμόνος, τοῦ Ἀλεξ. Κούζα. Οὗτος ἐκυβέρνησεν αὐταρχικῶς, ἐξελαίκευσε τὰς μοναστηριακὰς περιουσίας καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἀπληθύρωσε τοὺς ἀγρότας. Ἄλλ' οἱ Βογιάροι συνωμόσαντες ἐξεδίωξαν αὐτὸν καὶ ἀνεκέρησαν ἡγέμονα τὸν Κάρολον Κοεντζόλερν καὶ ἐνήφρισαν σύνταγμα (1866). Τὸ 1878 δὲ ὁ Κάρολος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς.

Οἱ Βούλγαροι. Οὗτοι μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος δὲν εἶχον ἐθνικὴν συνείδησιν. Τότε μόνον διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ῥωσίας ἐζήτησαν ἐκκλησιαστικὴν αὐτονομίαν. Ταύτην ἐπέτυχον τὸ 1870 καὶ ἴδρυσαν τὴν βουλγαρικὴν ἑξαρχίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν, ἐδρεύουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπῆγετο ὄχι μόνον ἡ μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἴμου χώρα, ἀλλὰ καὶ αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Μακεδονίας, τῶν ὁποίων ἤθελον ζητήσῃ τοῦτο τὰ 2)3 τῶν κατοίκων.

Ἐπανειλημμένας ἀπόπειραι καὶ ἀποτυχίαι εἰσαγωγῆς μεταρρυθμίσεων ἐν Τουρκίᾳ.—Μεταρρυθμίσεις ἐπεχείρησαν νὰ εἰσαγάγουν ἐν Τουρκίᾳ ὁ τὸ 1808 γενόμενος Σουλτᾶνος Μαχμουτ Β' καὶ ὁ τοῦτον διαδεχθεὶς Ἀβδουλ Μετζίτ, ἀλλ' ἀπέτυχον ἐκ τῆς κακῆς θέλησεως τῶν ὑπαλλήλων καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν Τούρκων. Μόνον ὁ μὲν Μαχμουτ ἐπέτυχε τὴν καταστροφὴν τῶν Γενιτσαρῶν, ὁ δὲ Ἀβδουλ Μετζίτ τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ στρατοῦ. Ἡ κατάστασις λοιπὸν τῶν χριστιανῶν ἐξηκολούθει ἀθλιεστάτῃ.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἡ Τουρκία ὑπεσχέθη μεταρρυθμίσεις καὶ ἰσότητα ὅλων τῶν ὑπηκόων. Ἄλλ' οὐδὲν ἐξετελέσθη. Μετ' ὀλίγον ὅμως (1776) ἐπαναστάσεις εἰς τὴν Ἐρζεγοβινὴν καὶ σφαγαὶ εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν, ἠνάγκασαν τὰς Δυνάμεις νὰ ἀπατήσουν τὴν ἐφαρμογὴν μεταρρυθμίσεων. Τότε οἱ Νεότουρκοι ἐπανεστάτησαν, καθήρεσαν τὸν Ἀβδουλ Ἀζίζ καὶ ἀνηγόρευσαν Σουλτᾶνον πρῶτον μὲν τὸν Μουράτ, ἔπειτα δὲ τὸν Ἀβδουλ Χαμίτ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Σερβία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἐνίκηθη καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῆς Εὐρώπης. Διὰ νὰ προλάβουν τότε τὴν ἐπέμβασιν αὐτῆς οἱ Τούρκοι κηρύττουν σύνταγμα. Ἀλλὰ καὶ αἱ Δυνάμεις ἀποσύρουν τὴν προστασίαν τῶν ἐπὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας.

Ὁ ὁωσοτουρκικὸς πόλεμος. Ἡ Ρωσία ἐλευθερωθεῖσα πρὸς ἐνέργειαν ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Σουλτάνου (1877). Ῥωσικὸς στρατὸς διέσχεται τὴν Ῥουμανίαν, φθάνει εἰς τὸν Αἴμον, καὶ μετὰ ἡμηνον πολιορκίαν κυριεύει τὴν Πλεύναν καὶ ἐπέρχεται κατὰ τῆς Κων)πόλεως. Οἱ Τοῦρκοι ζητοῦν εἰρήνην καὶ ὑπογράφεται ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (1878). Δι' αὐτῆς, Ῥουμανία, Σερβία καὶ Μυροβούιον γίνονται ἀνεξάρτητοι. ἐσχηματίσθη δὲ Βουλγαρία ὑποτελὴς περιλαμβάνουσα, πλὴν τῆς κυρίως Βουλγαρίας τὸ ἥμισυ τῆς Θράκης καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῆς Μακεδονίας.

Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ πολέμου συνεκινήθη, ἀλλὰ τῇ ὑποδείξει τῆς Ἀγγλίας δὲν ἐκινήθη. Ὅταν ὅμως ὁ ὁωσικὸς στρατὸς προήλασε νικητῆς, ἡ κοινὴ γνώμη ἐξηγέρθη. Θεσσαλία, Ἡπειρος καὶ Κρήτη ἐπανεστάτησαν, ὁ δὲ ἑλληνικὸς στρατὸς ἠτοιμάσθη πρὸς προέλασιν. Πάντα ὅμως πάλιν τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας κατεστάλησαν.

7. Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου καὶ ἡ προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τῇ ἐπεμβάσει Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Αὐστρίας ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἀνεθεωρήθη διὰ συνεδρίου ἐν Βερολίῳ. Τοῦτο ἀνέτρεψε τὴν περὶ μεγάλης Βουλγαρίας ἀπόφασιν καὶ ἀντ' αὐτῆς ἵδρυσε δύο ἡγεμονίας ὑποτελεῖς, τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ ἡγεμόνα ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τῆς Ἀνατ. Ῥωμυλίας (βόρειος Θράκη) ὑπὸ διοικητὴν χριστιανὸν διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνεγνωρίσθη τὸ δικαίωμα τῆς καταλήψεως Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῆς Τουρκίας, εἰς τὴν Κρήτην δὲ Μακεδονίαν καὶ Ἀρμενίαν ἡ Τουρκία ὑπεχρεώθη νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην τῶν χριστιανῶν.

Ἡ Τουρκία κατόπιν πολλῶν ἀναβολῶν καὶ διασκέψεων καὶ ἐπιστρατεύσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐδέχθη ἐπὶ τέλους νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Θεσσαλίαν πλὴν τῆς Ἐλασσῶνος καὶ ἐκ τῆς Ἡπείρου τὸ διαμέρισμα τῆς Ἄρτης. Ἐκ τούτου Ἡ Ἑλλάς ἐπεβαρύνθη μὲ χρέος 180 ἑκατομμυρίων.

8 Τὸ Βουλγαρικὸν πραξικόπημα καὶ ἡ Ἑλλ. ἐπιστράτευσις τοῦ 1885.

Οἱ κατέχοντες τὴν Βουλγαρίαν Ῥώσοι ἐγκατέστησαν εἰς αὐτὴν σιναγματικὸν πολίτευμα. Ἡ συνελθοῦσα συνέλευσις τῇ ὑποδείξει τοῦ Τσάρου ἐξέλεξεν ἡγεμόνα τὸν Ἀλέξανδρον Βάττεμβεργ. Οὗτος κατ' ἀρχὰς ἐκυβέρνησα κατά τὰς ὑποδείξεις τῆς Ῥωσίας διὰ ὁώσων ἀξιωματικῶν. Κατόπιν ὅμως συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν κομμάτων τῆς χώρας ἐξεδίωξε τοῦ Ῥώσους καὶ ἀποκατέστησε τὸ σύνταγμα. Συγχρόνως ἐνήργει καὶ εἰς τὴν Ἀνατ. Ῥωμιλίαν. Κατόπιν συνωμοσίας ὁ ἡγεμὼν ἐξεδιώχθη, ὁ δὲ βουλγαρικὸς στρατὸς κατέλαβεν αὐτήν. Ἡ Ῥωσία ἠρηγήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἔνωσιν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας Μιλάνος ἐπετέθη κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ἀλλ' ἐνικήθη. Κατόπιν τούτου τῇ ὑποστηρίξει τῆς Ἀγγλίας ὁ Σουλτᾶνος ἀνεγνώρισε τὴν ἔνωσιν. Ἄλλ' ἡ Ῥωσία ἐξεδικήθη. Διὰ τῶν ὁαδιουργιῶν τῆς ἐγίνε συνωμοσία καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεδιώχθη. Ἡγεμὼν ἐξελέχθη ὁ Φερδινάνδος τοῦ Κοβούργου. Οὗτος κατ' ἀρχὰς ἄφησε τὸν ἀρχηγὸν τῶν φιλελευθέρων Σταμπούλφ νὰ κυβερνᾷ αὐταρχικῶς, κατόπιν ὅμως ἀπηλλάγη αὐτοῦ καὶ ἐπλησίασε τὴν Ῥωσίαν. Τότε ἀνεγνώρισθη ὑπὸ τῆς Ῥωσίας (1894) καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν ἄλλων δυνάμεων.

Τὸ βουλγαρικὸν πραξικόπημα συνεκίνησε πάλιν τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ πρωθυπουργὸς Δηλιγιάννης ἔκαμεν ἐπιστράτευσιν ἀξιῶν τὴν Βερολίνοιον γραμμὴν. Ἄλλ' αἱ Δυνάμεις πλὴν τῆς Γαλλίας ἀπέκλεισαν τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν στόλων των. Ὁ Δηλιγιάννης παρητήθη, ὁ δὲ διαδεχθεὶς αὐτὸν Τρικούπης διέταξεν ἀποστράτευσιν, καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς ἤρθη.

9. Νέα κρητικὴ ἐπανάστασις καὶ ὁ ἑλληνο- τουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897.

Διὰ τῆς συμβάσεως τῆς Χαλέπας καθωρίσθησαν τὰ προνόμια τῆς Κρήτης τὸ 1878. Ἀλλὰ ταῦτα συχνὰ παρεβίαζον οἱ Τούρκοι. Ἐκ τούτου τὸ 1897 οἱ Κρητῆς καὶ πάλιν ἐπανεστάτησαν. Ἡ Ἑλλὰς παρασυρθεῖσα (Δηλιγιάννης πρωθυπουργὸς) ἀπεφάσισε νὰ ἐπεμβῆ καὶ ἐστίαλη στρατὸς πρὸς κατάληψιν τῆς νήσου, ἀλλὰ αἱ δυνάμεις κατέλαβον τὰ Χανιά. Ἡ Τουρκία τότε ὄθουμένη ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἐκή-

ρουξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πάλῃ ἦτο ἄνισος. Ὁ Ἕλληνας στρατὸς ἠττήθη καὶ ὁ τουρκικὸς κατέλαβε τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐφθασε μέχρι τῆς Λαμίας.

Τότε ἐπενέβησαν αἱ δυνάμεις καὶ ἐγινεν ἡ εἰρήνη, δι' ἧς ἡ Τουρκία ἐγκατέλειπε τὴν Θεσσαλίαν ἀντὶ ἀποζημιώσεως 100 ἑκατ.

Τὸ κρητικὸν ζήτημα ἐλύθη μετὰ $1\frac{1}{2}$ ἔτος κατόπιν μακροῦν διαπραγματεύσεων (Σφακιανιάκης). Ἡ Κρήτη ἐγινεν ἀνεξάρτητος ἡγεμονία. Ὁ δὲ πρίγκιψ Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος διωρίσθη ἀρμοστής τῶν δυνάμεων διὰ μίαν τριετίαν, ἡ ὁποία παρετάθη. Μετὰ τὸ ὅσον ὁμοῦς ἔτος κατόπιν ὤξεως μετὰ τοῦ συμβούλου Ἑλ. Βενιζέλου παρητήθη. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Ζαΐμης ἔμεινε δύο ἔτη, ὅτε κατόπιν τῆς κηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Βουλγαρίας ἀνεκηρύχθη ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

10. Κύπρος, Σάμος, Μακεδονία.

Ἡ Κύπρος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν τὸ 1877. Ἡ νῆσος ἀνέπνευσεν ἀπαλλαγεῖσα τῆς τουρκικῆς κακοδιοικήσεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε ζητοῦσα τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν.

Ἡ Σάμος τὸ 1882 ἀπετέλεσεν ἡγεμονίαν αὐτόνομον. Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι συχνὰ προσεπάθουν νὰ καταργήσουν τὰ προνόμια καὶ οἱ Σάμιοι διαμαρτυρούμενοι ἔκαμνον ταραχάς. Τοῦτο ἐγινεν ἰδίως τὸ 1908 ἐπὶ διοικητοῦ Κοπάση. Ὁ πρόεδρος Σοφούλης ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, ἀλλὰ τὸ 1912 κατῆλθε μετὰ σῶμα ἐθελοντῶν καὶ ἐκήρυξε τὴν ἔνωσιν.

Εἰς τὴν Μακεδονίαν οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἑξαρχίας προσεπάθουν νὰ προσελκύσουν τοὺς σλαβοφώνους πληθυσμούς. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν κατόπιν καὶ οἱ Σέρβοι. Ἐπίσης καὶ οἱ Ρουμάνοι διὰ τοὺς Κουτσοβλάχους. Οἱ Ἕλληνες ἠμύνοντο. Ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Τουρκία υπέθαλπον τὰς ἐριδας. Μετὰ τὸ 1897 οἱ Βούλγαροι ἀπεθρασύνθησαν καὶ διὰ κομιτατζήδων κατέστρεφον τὰ χωριά καὶ ἐτρομοκράτουν τοὺς κατοίκους. Οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀντεπεξέλθουν δι' ἀνταρτικῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔδρασαν ἀποτελεσματικῶς καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ κατὰ τῶν Ρουμάνων, οὗτοι δὲ πάλιν προέβησαν εἰς σφαγὰς τῶν ἐν ταῖς χώραις τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Εὐρώπη τότε ἀπε-

φάσισε νά ἐπεμβῆ, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἐξεργάγη ἡ Τουρκικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1908.

11. Ἡ Τουρκικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1908.

Οἱ νεότουρκοι ἀπὸ τοῦ 1891 εἶχον συστήσει ἐν Γενεύῃ κοιμητᾶτον μὲ τὸν σκοπὸν νά ἐξευρωπαϊσθῆ τὸ τουρκικὸν κράτος. Τὸ κοιμητᾶτον τὸ 1906 μετέφερε τὴν ἔδραν του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ προσεῖλκυσεν εἰς τὰς ἰδέας του τὸν στρατόν. Τέλος τὴν 10ην Ἰουλίου 1908 ὁ ταγματάρχης Ἐμβέο βέης ἐκήρυξε τὸ σύνταγμα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ Σουλτᾶνος μὴ ἔχων στρατόν ἠναγκάσθη νά προσχωρήσῃ καὶ γενομένων ἐκλογῶν συνῆλθε βουλὴ συνταγματική. Ἀλλὰ τὴν 31 Μαρτίου 1909 τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Χαμίτ ἔγινεν ἐπανάστασις πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς ἐπολυταρχίας. Τότε ὁ στρατὸς τοῦ κοιμητᾶτου ὑπὸ τὸν Σεφκὲτ ἐβάδισε πρὸς τὴν Κ)πολιν. Οἱ πρωταίτιοι τῆς ἀντεπαναστάσεως ἐφονεύθησαν, ὁ δὲ Σουλτᾶνος καθηρέθη. Ἀντ' αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Μωάμεθ Ε'. Ἐκ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ἐπωφελήθησαν ἡ Αὐστρία προσαρτήσασα τὴν Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην, καὶ ἡ Βουλγαρία κηρυχθεῖσα ἀνεξάρτητος.

12. Τὸ Κρητικὸν ζήτημα καὶ αἱ ἐκ τούτου δυσχέρειαι τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ τὴν τουρκικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1908 ἡ Κρήτη ἐκήρυξε τὴν ἔνωσιν, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δὲν ἠδύνατο νά τὴν ἀποδεχθῆ, διότι ἦτο ἀνοργάνωτος στρατιωτικῶς. Οἱ νεότουρκοι ἐκ τούτου ἔγιναν ἀπειλητικοί. Λόγω τῆς δυσφορίας τοῦ Ἑλλην. λαοῦ τότε ἡ κυβέρνησις Θεοτόκη παρητήθη, ἀλλ' ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Ῥάλλης δὲν ἐτόλμα νά κάμῃ ἐκλογὰς διὰ νά μὴ δεχθῆ τοὺς Κρητὰς βουλευτὰς εἰς τὴν βουλὴν. Μετ' ὀλίγον τὰ ἐν Κρήτῃ εὐρωπαϊκὰ ἀγήματα σύμφωνα μὲ προηγουμένην ὑπόσχεσιν των ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ Κρητῆς ἀνύψωσαν ἐπὶ τοῦ φρουρίου Φιοκᾶ τὴν Ἑλλ. σημαίαν. Τοῦτο ἔφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα νέας δυσχερείας καὶ ἐξευτελισμοὺς ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας. Ἐπὶ τέλους οἱ Κρητῆς ὑπεχώρησαν, αἱ δὲ Δυνάμεις ἀπέκοψαν τὸ ἴσθιον τῆς σημαίας καὶ ἀνεκοίνωσαν εἰς τὴν Πύλην ὅτι τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἐνδιαφέρει τὴν Εὐρώπην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Η ΕΛΛΑΣ ΒΑΔΙΖΟΥΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΠΛΗΡΩΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΙΔΑΝΙΚΩΝ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

Ἐπανάστασις Γουδι 1909.— Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος 1912.— Συμμαχικὸς πόλεμος 1913.— Πανευρωπαϊκὸς πόλεμος 1914—1919.

1. Ἡ ἑπανάστασις τοῦ 1909.

Ἡ δυσφορία τοῦ ἔθνους ἐκ τῶν ἐξευτελισμῶν ἐπέφερον ἐξέγερσιν τῶν στρατιωτικῶν, οἵτινες ἀποτελέσαντες σύνδεσμον ἐπανεστάτησαν. Ἀπήτησαν τὴν ἀνόρθωσιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων καὶ προσέτι τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν βασιλοπαίδων ἀπὸ τοῦ στρατοῦ. Ὁ βασιλεὺς ὑπεχώρησε καὶ ἐσηματίσθη κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Μαυρομιχάλην, ἣτις ἀπεδέχθη τὰ αἰτήματα τοῦ συνδέσμου. Ἐπειδὴ ὅμως ἐδείχθη ἀνεπαρκής, ἐκλήθη ἐκ Κρήτης ὡς σύμβουλος τοῦ συνδέσμου ὁ Βενιζέλος, ὅστις συνέστησε τὴν σύγκλησιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ νέος πρωθυπουργὸς Στέφαν. Δραγούμης εὐρεθεὶς πρὸ δυσχερειῶν μετὰ τὴν σύγκλησιν αὐτῆς παρητήθη. Τότε ἀπαιτήσκει τοῦ λαοῦ ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν ὁ Βενιζέλος. Οὗτος μὴ ἔχων πλειοψηφίαν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει διέλυσεν αὐτὴν καὶ ἔφερον ἄλλην. Τὸ σύνταγμα τότε ἀνεθεωρήθη, ὁ στρατὸς ἀναδιοργανώθη καὶ ἤρχισαν συνεννοήσεις μετὰ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν διὰ τὸν ἐναντίον τῆς Τουρκίας πόλεμον (ἐπαναφορὰ διαδόχου ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ).

2. Ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος.

Τὰ προοίμια καὶ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου. Οἱ νεότουρκοι εἶχον πρόγραμμα τὴν τουρκοποίησιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ μὲ αὐτὴν ἠπέλουν τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐθνικότητος τῶν ὑπ' αὐτοὺς λαῶν. Ἐκ τούτου Ἑλλάς, Σερβία, Μαυροβούνιον καὶ Βουλγαρία κατόπιν συνεννοήσεως ἐπωφεληθέντες καὶ τοῦ τότε Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου ἐκίρυσαν

τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, τὸ μὲν Μαυροβούνιον τὴν 15ην 7βρίου 1912, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας καὶ τὰ ἄλλα βαλκανικὰ κράτη.

Προέλασις τῶν Ἑλλήνων εἰς Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον καὶ νίκαι αὐτῶν. Κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης. Πολιορκία Ἰωαννίνων. Δράσις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ὁ ἐν Θεσσαλίᾳ ἑλλη. στρατὸς ὑπὸ τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον προελάσας νικᾷ τοὺς Τούρκους εἰς Ἐλασσῶνα, Σαραντάπορον, Καϊλάρια, Πέτρον καὶ τέλος εἰς Γιαννιτσά καὶ καταλαμβάνει τὴν Θεσσαλονίκην. (Θεοδωρῶφ εἰς Θεσσαλονίκην. Προστριβαὶ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων). Μετὰ τοῦτο ὁ ἑλλη. στρατὸς σπεύδει πρὸς Δ. (ὄπου μοῖρα αὐτοῦ εἶχεν ἤττηθῆ παρὰ τὴν Μπάνιτσαν) καὶ καταλαμβάνει τὴν Φλώριναν, Κορυτσάν καὶ Καστορίαν.

Συγχρόνως ὁ ἐν Ἡείρῳ στρατὸς προελάσας καταλαμβάνει Πρέβεζαν, Πέντε Πηγάδια, Μέτσοβον, Χειμάραν καὶ πολιορκεῖ τὰ Ἰωάννινα. Ὁ δὲ στόλος ὑπὸ τὸν Π. Κουντουριώτην καταλαμβάνει τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Προέλασις τῶν συμμάχων καὶ νίκαι αὐτῶν. Οἱ Μαυροβούνιοι κυριεύουσι τὸ Ἰπέκ καὶ πολιορκοῦν τὴν Σκόδραν. Οἱ Σέρβοι νικοῦσι εἰς τὸ Κουμάνοβον καὶ ἔπειτα κυριεύουσι Πρίστιναν, Πρεσρένην καὶ Μοναστήριον. Οἱ Βούλγαροι κυριεύουσι τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, νικοῦσι εἰς Λουλέ Μπουργάς καὶ πολιορκοῦν τὴν Ἀδριανούπολιν.

Ἀνακωχὴ μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῶν 3 συμμάχων πλὴν τῆς Ἑλλάδος. Μάταιαι διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης. Μετὰ τὸς νίκαις τῶν συμμάχων ἡ Τουρκία ἐζήτησε ἀνακωχὴν. Ταύτην ἐδέχθησαν τὰ τρία ἄλλα κράτη πλὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἢ ἐν Λονδίῳ συνδιάσκεψις διὰ τὴν εἰρήνην ἀπέτυχεν. (Ἀνεξαρτησία Ἀλβανίας)

Ἐπανάληψις τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἄλωσις τῶν Ἰωαννίνων. Δολοφονία τοῦ βασιλέως Γεωργίου. Πτώσις Ἀδριανουπόλεως καὶ Σκόδρας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐνίκησε δις τὸν τουρκικὸν ἔξω τῶν Δαρδανελλίων (3 10βρ. 1912 καὶ 5 Ἰαν. 1913), εἰς δὲ τὴν Ἡπειρον οἱ Ἕλληνες ἐκυριεύουσιν τὴν 21 Φεβρ. τὰ Ἰωάννινα. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐδολοφονήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, καὶ τὸν διεδέχθη ὁ Κωνσταντῖνος. Μετὰ δὲ τὴν διακοπὴν τῶν διαπραγματεύσεων οἱ βούλγαροι κα-

τόπιν σερβικῆς βοήθειας ἐκρούευσαν τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ οἱ Μαυροβούνιοι τὴν Σκόδραν.

Ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου. Τέλος συνῆλθε καὶ πάλιν ἐν Λονδίῳ νέα συνδιάσκεψις διὰ τὴν εἰρήνην, καὶ τῇ 17 Μαΐου τῇ μεσολαμβάνει τῶν Δυνάμεων ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου. Διὰ ταύτης ὁ Σουλτᾶνος παρητεῖτο ὑπὲρ τῶν συμμάχων τῆς Κρήτης καὶ ὅλης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας δυτικῶς τῆς γραμμῆς Αἴνου Μηδείας. Ἡ τύχη τῆς Ἀλβανίας, τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἀφίνοντο εἰς τὰς Δυνάμεις.

3. Ὁ συμμαχικὸς πόλεμος.

Αἰτία τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἀπληστία τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἤθελον ὑπὲρ ἑαυτῶν ὅλα σχεδὸν τὰ κέρδη τοῦ πολέμου καὶ ἰδίως ἀπῆλθον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν Θεσσαλονίκην καὶ παρὰ τῶν Σέρβων τὸ Μοναστήριον. Αἱ πρὸς διανομὴν διαπραγματεύσεις ἀπέβησαν μάταιαι καὶ ἡ Βουλγαρία αἰφνιδιαστικῶς ἐπετέθη (17 Ἰουνίου 1913) πρώτη κατὰ τῶν συμμάχων τῆς.

Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία γνωρίζουσαι τὰς διαθέσεις αὐτῆς εἶχον συνεννοηθῆ καὶ παρασκευασθῆ. Καὶ ὁ μὲν ἑλληνικὸς στρατός, ἀφ' οὗ ἤχμαλώτισε τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγάρους προελάσας νικᾷ τοὺς Βουλγάρους εἰς Κιλκίς καὶ Λαχανᾶν, ἔπειτα εἰς Δεμίρ Ἰσσάρ, εἰς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας καὶ εἰς τὴν Τσουμαγιάν. Οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦντες ἐκ τῆς Μακεδονίας κατέστρεφον τὰ πάντα. Ὁ δὲ ἑλλην. στόλος κατέλαβε τὸ Δεδεαγάτς, τὸ Πόρτο Λαγὸ καὶ τὴν Μάκρην. Συγχρόνως καὶ οἱ Σέρβοι νικήσαντες τοὺς Βουλγάρους εἰσβάλλουν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ῥουμῆνοι τότε προελαύνουν ἀμαχητὶ μέχρι τῆς Σόφιας, οἱ δὲ Τούρκοι ἀνακτοῦν τὴν Ἀ. Θράκην.

Οἱ Βούλγαροι ἐξήτησαν εἰρήνην, ἣτις ὑπεγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ (17 Ἰουλίου). Δι' αὐτῆς οἱ Βούλγαροι ἔχασαν ὅλα σχεδὸν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ κέρδη τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου. Παρεχώρησαν δὲ προσέτι εἰς τὴν Ῥουμανίαν τὴν Δοβρουτσᾶν καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν τὰς 40 Ἐκκλησίας καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὰ ἑλληνικὰ σύνορα ἐξετάθησαν Β. μέχρι τοῦ ὄρους Μπέλες καὶ Α. μέχρι τοῦ Νέστου.

4. Τὰ ζητήματα τῆς Ἀλβανίας καὶ τῶν νήσων.

Αἱ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος καταληφθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου κατεκυρώθησαν ὑπὸ τῶν Δυνάμεων εἰς αὐτὴν Ἡ Δωδεκάνησος ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ κρατῆται ἀθθαίρετος ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες εἶχον καταλάβει αὐτὴν κατὰ τὸν Ἰταλοτουρκικὸν πόλεμον. Ἡ Ἀλβανία τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας ἀνεγνωρίσθη ἀνεξάρτητος καὶ κατεκυρώθησαν εἰς αὐτὴν ἡ Σκόδρα καὶ ἡ βόρειος Ἡπειρος ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Ἑλλάδος.

5. Ὁ Πανευρωπαϊκὸς πόλεμος.

Οὗτος ἐξεροράγη ἐξ ἀφορμῆς τῆς δολοφονίας τοῦ διαδοχικοῦ ζεύγους τῆς Αὐστρίας ὑπὸ τινος φοιτητοῦ, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἡ Αὐστρία ἐκήρυξε κατὰ τῆς Σερβίας τὸν πόλεμον. Κατ' αὐτόν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐτάχθησαν Γερμανία, Αὐστρία, Βουλγαρία, Τουρκία. Ἀφ' ἑτέρου δὲ Γαλλία, Ἀγγλία, Ῥωσία, Ἰταλία καὶ ἀποχωρησάσης τῆς Ῥωσίας αἱ Ἠνωμένοι πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἡ Ἑλλὰς κατόπιν ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὸν Βενιζέλον ἀπομακρυνθέντος τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐτάχθη μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Ὁ πόλεμος διήρκεσε 5 ἔτη (14—19) καὶ ἀπέβη ὑπὲρ τῶν συμμαχῶν. Ἡ Γερμανία ἐξεμηδενίσθη. Ἡ δὲ Αὐστρουγγαρία διελύθη καὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν λαοὶ ἀπηλευθερώθησαν. Ἡ Ἑλλὰς ἠτύχησε διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν νὰ φθάσῃ μέχρι Τσατάλτζας ἐν Εὐρώπῃ καὶ Προύσσης ἐν Ἀσίᾳ. Ἀλλὰ ἐπανελθόντος κατόπιν ἐκλογῶν τοῦ Κωνσταντίνου ἡ Ἑλλὰς ἐξέπεσε τῆς συμμαχίας τῶν νικητῶν καὶ ἡττηθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπόλεσε τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην.

6. Αἱ πρόοδοι τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον.

Αἱ διαδοχικαὶ ἐπανξήσεις τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς ἡ ἀπελευθερωθεῖσα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 περιελάμβανε 50 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ 750 χιλ. κατοίκους, διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων νήσων (1864) καὶ διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας (1887)

ηῤῥήθη εἰς 65 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ 2 ἑκατ. κατ. Μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους (1913) περιελάμβανεν 120 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ 7 ἑκ. κατοίκους. Κατὰ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον τέλος ἀπέκτησε τὴν δυτικὴν Θυρίκην.

Ἐμπόριον, βιομηχανία, γεωργία, ναυτιλία. Ὅταν ἡ Ἑλλάς ἀπληθερώθη ἤτο τελείως κατεστραμμένη, Κατὰ μικρὸν ἤρχισε νὰ ἀναπτύσση ὕλας τὰς δυνάμεις της. Ὁ ἔμπορικός της στόλος σήμερον περιλαμβάνει 408 ἀτιμόπλοια καὶ 1085 ἱστιοφόρα. Φάροι, φανοὶ καὶ λιμένες ἔγιναν πανταχοῦ. Ὡσαύτως ὁδοὶ ἀμαξιτοί, σιδηρόδρομοι, τηλεγραφοὶ, ταχυδρομεῖα. Τὸ ἔμπόριόν της, τὸ μὲν εἰσαγωγικὸν ἀνέρχεται εἰς 1200 ἑκ. τὸ δὲ ἐξαγωγικὸν εἰς 700 ἑκ. Ἡ γεωργία ἀνεπτύχθη, ὡσαύτως ἡ βιομηχανία ἀλλ' ἐν μικρῷ κλίμακι. Αὕτη καθυστερεῖ α') διότι ὡς καύσιμον ὕλην ἔχει τὸν λιθάνθρακα εἰσαγόμενον ἔξωθεν, β') διότι δὲν ἐκμεταλλεύεται ἐπαρκῶς τὰς ἐν τῇ χώρᾳ πρώτας ὕλας.

Ἡ πνευματικὴ πρόοδος τοῦ ἔθνους. Καὶ ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις καὶ ἡ μέση καὶ ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις ἔχουν προοδεύσει ἀρκετά, ἀλλὰ καὶ εἰδικαὶ ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ πλείσται ἔχουν ἰδρυθῆ.

Καὶ ἡ λογοτεχνία, ἰδίως ἡ λυρική ποίησις καὶ τὸ διήγημα ἀρκετὰ ἐθεραπεύθη. Ταύτας δὲ κατέκτησεν ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἣτις εὗρίσκειται ἐν διαρκεῖ πάλῃ πρὸς τὴν καθαρεύουσαν.

Τῆς ποιήσεως ἔχομεν 4 σχολὰς τὴν Ἴόνιον (Σολομός, Μαρκορᾶς, Λασκαρᾶτος, Τυπάλδος, Πολυλᾶς, Κολοσγοῦρος, Μαβίλης), τὴν Ἑπειρωτικὴν (Βαλαωρίτης, Ζαλοκώστας, Κρυστάλης), τὴν Ἀθηναϊκὴν (Σουτζίοι, Ραγκαβῆς, Παράσχος, Βασιλειάδης, Παπαρρηγόπουλος), τὴν νέαν (Βιζυηνός, Προβελέγγιος, Δροσίνης, Πολέμης, Γρουπάρης, Παλαμᾶς, Κ. Χατζόπουλος, Μαλακάσης Πορφύρας, Βάρναλης).

Τοῦ διηγήματος ἀντιπρόσωποι εἶναι Δροσίνης, Κουρτίδης, Βιζυηνός, Παπαδιαμάντης, Καρκαβίτσας, Μωραϊτίδης, Κονδυλάκης, Τραυλαντώνης, Ψυχᾶρης, Μητσάκης, Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, Βλαχογιάννης, Βουτυρᾶς, Νιρβάνας, Ξενόπουλος, Παρορίτης,

Τοῦ θεάτρου δὲ κύριοι ἀντιπρόσωποι εἶναι Δ. Βερναρδάκης, Μελλᾶς, Ξενόπουλος.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

Ἰω. Δ. Κολλάρου καὶ Ἐίας Α. Ε.

ΑΘΗΝΑΙ — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^α

Ἐκδόσεις βοηθητικαὶ διὰ τοὺς διδάσκοντας
καὶ τοὺς μαθητὰς τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. Λυσίου Λόγοι (μετάφρασις).

— Ἴσοκράτους Λόγοι (μετάφρασις).

— Κύρου παιδείας (ἐκλογῶν Τσίριμπα) μετάφρασις

ΚΑΚΡΙΔΗ Θ. Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ (μετάφρασις).

ΜΠΑΡΜΠΑΣΤΑΘΗ Χ. Λύσεις τῶν ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων τῶν περιεχομένων εἰς τὴν Στοιχειώδη Ἀριθμητικὴν καὶ Πρακτικὴν Γεωμετρίαν Χατζιδάκη—Μπαρμπαστάθη.

— Λύσεις ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων Ἰ. Ἀγγέβρας Χατζιδάκι - Μπαρμπαστάθη.

— Λύσεις ἀσκήσεων Θεωρ. Γεωμετρίας Χατζιδάκι - Μπαρμπαστάθη.

— Λύσεις ἀσκήσεων Τριγωνομετρίας Χατζιδάκη - Μπαρμπαστάθη.

— Λύσεις ἀσκήσεων Θεωρητικῆς Ἀριθμητικῆς Χατζιδάκη - Μπαρμπαστάθη.

ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΥ ΑΧ. Οἱ τρεῖς Ὀλυνθιακοὶ μετάφρασις καὶ τὸ κείμενον (κατὰ συντακτικὴν ἀνάλυσιν).

— Πλάνωνος Κρίτων μετάφρασις καὶ τὸ κείμενον (κατὰ συντακτικὴν σειράν).

— Λουκιανοῦ νεκρικοὶ διάλογοι ἀρχαῖον κείμενον μετάφρασις καὶ σημειώσεις.

— Πλουτάρχου περὶ παιδῶν ἀγωγῆς κείμενον μετάφρασις καὶ σημειώσεις.

ΤΣΙΡΙΜΠΑ Α. Λυσίου κατὰ Ἐρατοσθένους (μετάφρασις)

ΧΩΡΑΦΑ ΑΝΤ. Περιλήψεις Ἱστορίας Α', Β', Γ', Δ' καὶ ΣΤ' Γυμνασίου.

12,50